

วารสารรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University (JPSMBU)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2567

Vol. 4 No.1 January – February 2024

ISSN: 2773-9139 (Print)

ISSN: 2773-9147 (Online)

Approved by TCI during 2021 – 2024

ศูนย์บริการวิชาการและนิตยสาร
Thai Journal Citation Index Service

วารสารรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Journal of Political Science

Mahamakut Buddhist University

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2567)

Vol.4 No.1 (January-February 2024)

P-ISSN : 2773-9139 (Print) E-ISSN : 2773-9147 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบาย สาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้ง ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 หมู่ที่ 1 ถนนศาลายา - นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทร 02-444-6000 ต่อ 1147
E-mail : journalpoliticalsciencembu@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาฉัตรชัย สุธตตชโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 กองบรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัณญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวช้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระมหาจำนงค์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ธีรพัฒน์ กัปโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูภาณจนกฤษฎ์ ปุณัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ประจวบ ประเสริฐสังข์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.จักรี ศรีจารุเมธญาณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤติกา ชนะกุล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูสุทธิเมธาวังษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาณรงค์ศักดิ์ วิริยธโร,ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นางสาวณัฐฐา แจ้งอักษร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์

โทร.09-35549591, Line ID: 0935549591

e-mail: Suttipod555@gmail.com

นางสาวอริชา เอี่ยมวิสัย

โทร.0969703934 Line ID: ati22ticha

Email : lek22nunti@gmail.com

ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พิสูจน์อักษร

รศ.ดร.ปราณีต ม่วงนวล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา

อาจารย์ ธนะชัย สามล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 9 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 3 เรื่อง บทความวิชาการ 6 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2567 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)

บทความวิจัย : Research Article

ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566	1-17
THE FACTORS AFFECTED TOWARDS THE POLITICAL PARTICIPATION LEVELS FOR GENERAL ELECTION OF NATIONAL REPRESENTATIVES FOR THE PEOPLE OF NONGBUA LAMPHU PROVINCE IN B.E.2566	
ธรรมา เจริญรัตน์	
ผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	18-33
THE IMPACT OF THE KHAO THONG FOOTHILLS GARBAGE DUMP ON THE COMMUNITY, VILLAGE NO. 5, KAENG SIAN SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE	
ประภาภรณ์ ปราบสุข, บุญกาญจน์ ทับทิมศรี และ ณัฐพัชร ชะอ่อม	
ประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทยสมัยเริ่มต้น ทำให้เกิดมิติทาง วัฒนธรรม	34-53
THE HISTORY OF TRADITIONAL THAI AND CHINESE MEDICINE IN THAILAND IN THE EARLY PERIOD LEADING TO DIMENSIONS OF THE CULTURE	
ทิพย์พิน คำเพ็ง	

บทความวิชาการ : Academic Article

ความท้าทายและทางออกของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ต่อการจัดการ น้ำของจีน	54-72
STRATEGIC CHALLENGES FOR LOWER MEKONG NATIONS IN CHINA'S LANCANG- MEKONG WATER MANAGEMENT	
จินดา ชำรงอาจริยกุล และ ณัฐพล เรือนเจริญสิน)	

- กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์** 73-88
- STRATEGIES FOR DRIVING THE PROPAGATION OF BUDDHISM IN THE CONTEXT OF CHANGES IN INNOVATION AND MODERN INFORMATION TECHNOLOGY TO REACH DIVERSE TARGET GROUPS OF THE SANGHA
- ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี และ วีรณัฐ พรหมจักร์
- กระบวนทัศน์การธรรมาภิบาลแนวใหม่: กระบวนทัศน์ร่วมสมัยทางรัฐประศาสนศาสตร์** 89-112
- NEW PUBLIC GOVERNANCE (NPG): CONTEMPORARY PARADIGM IN PUBLIC ADMINISTRATION
- สัณญญา เคนดาภูมิ, อนุจิตร ชินสาร, พิมพ์จี บรรจงปรุ และ ศิริวิดี วิวิธคุณากร
- การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อป้องกันการทุจริต** 113-127
- PARTICIPATORY LOCAL DEVELOPMENT PLANNING OF NETWORK PARTNERS TO PREVENT CORRUPTION
- จักรพันธ์ สัมมังกูร, ศิริพงษ์ มาณะศรี, พลอยพัชชา ไคว้สุวรรณกิจ, ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิธิกร และ นิพัชฌณ์ เครื่องสนุก
- เศรษฐกิจสร้างสรรค์ อำนาจละมุน : การกระตุ้นเศรษฐกิจไทยในอนาคต** 128-144
- CREATIVE ECONOMY SOFT POWER : STIMULATING THE THAI ECONOMY IN THE FUTURE
- ณัฐวิชัย ราชแก้ว และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
- ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามาตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560** 145-172
- LEGAL PROBLEMS REGARDING THE ORIGIN AND DUTIES OF SENATORS ACCORDING TO THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND, B.E. 2017
- กฤษฎาภรณ์ แก้วสวนจิกร และ ธวัชชัย จันทร์สม
- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน** 173-193

ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566*
THE FACTORS AFFECTED TOWARDS THE POLITICAL PARTICIPATION
LEVELS FOR GENERAL ELECTION OF NATIONAL REPRESENTATIVES
FOR THE PEOPLE OF NONGBUA LAMPHU PROVINCE IN B.E.2566

ธารา เจริญรัตน์

Thara Charoenrat

วิทยาลัยพินทุบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู

Pitchayabundit College Nongbua Lamphu Province, Thailand

Corresponding author E-mail: phrathara2556@gmail.com

Received 13 November 2023; Revised 30 November 2023; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ/สังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 (2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 (3) อิทธิพลพยากรณ์ขององค์ประกอบของปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมืองและองค์ประกอบของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วม

* ธารา เจริญรัตน์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(1), 1-17.

Thara Charoenrat. (2024). The Factors Affected Towards the Political Participation Levels for General Election of National Representatives for the People of Nongbua Lamphu Province in B.E.2566. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 1-17.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 ระเบียบวิธีวิจัยของการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ ในรูปแบบ การศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนาย โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้น ประกอบด้วยการสุ่มแบบกลุ่มหรือพื้นที่การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และเทคนิคการสุ่มแบบง่าย โดยใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ได้ค่า IOC ที่ระดับ 0.93 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด หนองบัวลำภู พ.ศ.2566 ใน 3 เขตเลือกตั้ง รวม 400 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม 2566 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เชิงวิเคราะห์ สำหรับทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยเลือกใช้ t-test f-test สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และหาอิทธิพลพยากรณ์โดยใช้ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร คือ (1) ความเชื่อ/ทัศนคติทางการเมือง (2) ความสนใจทางการเมือง (3) พฤติกรรมทางการเมือง (4) อุดมการณ์ทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตย (5) บทบาทพรรคการเมือง (6) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และ (7) ประเด็นทางการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการ เลือกตั้ง หรือ สามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการ เลือกตั้ง ได้ประมาณร้อยละ 87 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ตัวแปรอิสระ ทั้ง 7 ตัวแปรมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, จังหวัดหนองบัวลำภู

Abstract

The main objectives of this research were (1) to study the factors affected towards the political participation level for general election in B.E.2566 of the people in Nongbua Lamphu Province include personal factors, economic factors, society, political psychology factors, political environment factors and level of political participation for election of members of the representatives for people of Nongbua Lamphu Province in B.E.2566, (2) to study the relation

between political psychological factors, political environment factors and the level of political participation in election of members for representatives of people in Nongbua Lamphu Province for B.E.2566 and (3) to study predictive influence of political psychology factors and elements of political environment factors on political participation for the election of members of representatives for people of Nongbua Lamphu Province in B.E.2566, the research methodology was quantitative research approach in the form of predictive relation by using a multi-layer cluster sampling technique include cluster sampling or stratified random sampling areas and simple random sampling technique by using questionnaires on testing for determination of reliability of the questionnaires and received the IOC AT 0.93 level. The sampling were 400 persons from the people with the right of vote for election the members of representatives for Nongbua Lamphu Province in B.E.2566 of 3 electoral districts. The collecting of data was on May to July of B.E.2566. The statistics using for data analysis included description, percentage, frequency, mean and standard deviation the hypothesis testing included t- test and F- test. The correlation coefficient used Pearson product and finding the predictive used multiple regression analysis.

The results of findings here as follows: The 7 independent variables were as follows: (1) political beliefs and attitudes, (2) political interest, (3) political behavior, (4) democratic political ideology, (5) roles of political parties, (6) political culture for democratic politics and (7) political matter influenced towards the levels of participation for politics on election for the percentage of 87 and were on statistical significance AT 0.05 level by the 7 independent variables as mentioned above.

Keywords: Political Participation, Members of Representatives, Nongbua Lamphu Province

บทนำ

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ความหมายของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว อำนาจอสูงสุด หรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้ จึงเกิดรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตนและผู้แทนเหล่านั้นมีหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดทั้งผู้ปกครอง (รัฐบาล) นโยบาย รวมถึงวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การที่ประชาชนทำหน้าที่ปกครองด้วยตนเองโดยตรง หรือการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนนั้น เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทุกกระบวนการ ทุกระดับ และทุกมิติ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนผู้เป็นเจ้าของอธิปไตยต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อหลักการประชาธิปไตย เช่น มีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประชาธิปไตย โดยมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างจริงจัง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประชาชนต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองตามที่คณะที่ว่า “กิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนหาได้ไม่” เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนและมีความรับผิดชอบต่อหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2550)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน จังหวัดหนองบัวลำภูที่ผ่านมาประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเฉลี่ยทั้งจังหวัดหนองบัวลำภูมีจำนวนน้อยที่สุดเช่น เลือกตั้ง ปี 2554 น้อยที่สุดเรียงตามลำดับได้ดังนี้ 1) หนองคาย 2) หนองบัวลำภู 3) อุตรดิตถ์ 4) สกลนคร 5) นครพนม 6) ร้อยเอ็ด 7) สุรินทร์ 8) บุรีรัมย์

9) พิจิตร 10) บึงกาฬ เลือกตั้งปี 2562 จังหวัดที่ออกมาใช้สิทธิน้อยที่สุดเป็นจังหวัดในภาคอีสานทั้งหมด 1) หนองคาย 2) หนองบัวลำภู 3) อุตรธานี 4) สกลนคร 5) สุรินทร์ 6) นครพนม 7) บึงกาฬ 8) บุรีรัมย์ 9) ร้อยเอ็ด 10) กาฬสินธุ์

การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยที่ผ่านมาในแต่ละภาค และแต่ละจังหวัดมีประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามหน้าที่ ถ้าประชาชนคนใดไม่ออกไปใช้สิทธิก็อาจจะเสียสิทธิได้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และปัจจัยเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างไร เพื่อค้นหาคำตอบให้ครอบคลุมผู้วิจัยจึงตั้งชื่อเรื่องในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ว่า “ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง กับ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลพยากรณ์ขององค์ประกอบของปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง และองค์ประกอบของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ที่มีต่อ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และถิ่นที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ/สังคม ประกอบด้วย อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และบทบาทในชุมชน แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 แตกต่างกัน

3. ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง

5. องค์ประกอบของปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมืองและองค์ประกอบของปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ต่อ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนาย

การกำหนดประชากรเป้าหมายและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีรายชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 ในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 508,325 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดหนองบัวลำภู ปี พ.ศ. 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีรายชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 ในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 508,325 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดหนองบัวลำภู, 2566)

2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากมีประชากรที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้นำเอาสูตรของ Yamane (1973) มาใช้ในการกำหนดขนาดตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1+(Ne^2)}$$

โดย

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรเป้าหมายทั้งหมด

e = ค่าความคาดเคลื่อน (นิยมใช้ 0.05)

เมื่อแทนค่าสูตรข้างต้น จะได้

$$\begin{aligned} n &= \frac{508,325}{1+(508,325 \times (0.05)^2)} \\ &= 399.69 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เท่ากับ 400 คนระเบียบวิธีวิจัยของการศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ ในรูปแบบการศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนาย โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหลายชั้น ประกอบด้วยการสุ่มแบบกลุ่มหรือพื้นที่การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และเทคนิคการสุ่มแบบง่าย โดยใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ได้ค่า IOC ที่ระดับ 0.93

3. การกำหนดวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือการวิจัยที่ประกอบด้วยชุดของคำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู ปี พ.ศ. 2566 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผ่านการทดสอบ (pre-test) ได้แก่ หนึ่ง การทดสอบหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยเป็นการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา หรือหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.93 และ สอง การตรวจสอบหาความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 50 คน แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถามจากสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ระดับความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

1) กำหนดวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วางแผนและเลือกเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม

2) กำหนดผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทีมผู้ช่วยผู้วิจัยเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล จำนวน 6 ทีมๆละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยผู้วิจัยได้อบรมชี้แจงแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ทีมผู้ช่วยวิจัยและแบ่งเขตรับผิดชอบการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แต่ละทีมอย่างชัดเจน

3) กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีรายชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ใน 3 เขตเลือกตั้งของจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566

4) กำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้ตอบหรือผู้ให้ข้อมูล กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตัวอย่าง คุณลักษณะเฉพาะ คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีรายชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ใน 3 เขตเลือกตั้งของจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 แบ่งตามถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นเขตเมืองและเขตชนบทและเป็นผู้ที่ยินยอมตอบแบบสอบถาม

5) การกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามความเหมาะสมในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม 2566

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล โดย 1) สถิติพื้นฐานหรือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่สถิติ ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงวิเคราะห์ สำหรับทดสอบสมมติฐานผู้วิจัยเลือกใช้ t-test -test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว สถิติทดสอบความสัมพันธ์ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันและหาอิทธิพลพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (กัลยา วานิชย์บัญชา และ จิตา วานิชย์บัญชา, 2557)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยพร้อมทั้งตารางนำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 ผลการวิจัยและศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่างที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง และ ปัจจัย สิ่ง ด้าน แวด ล้อม ทาง การ เมือง ใน ภาพ รว ม $n=400$

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
Y ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง	4.12	.62	มาก
X1 ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง	4.16	.56	มาก
X2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง	4.12	.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งในภาพรวม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

n = 400

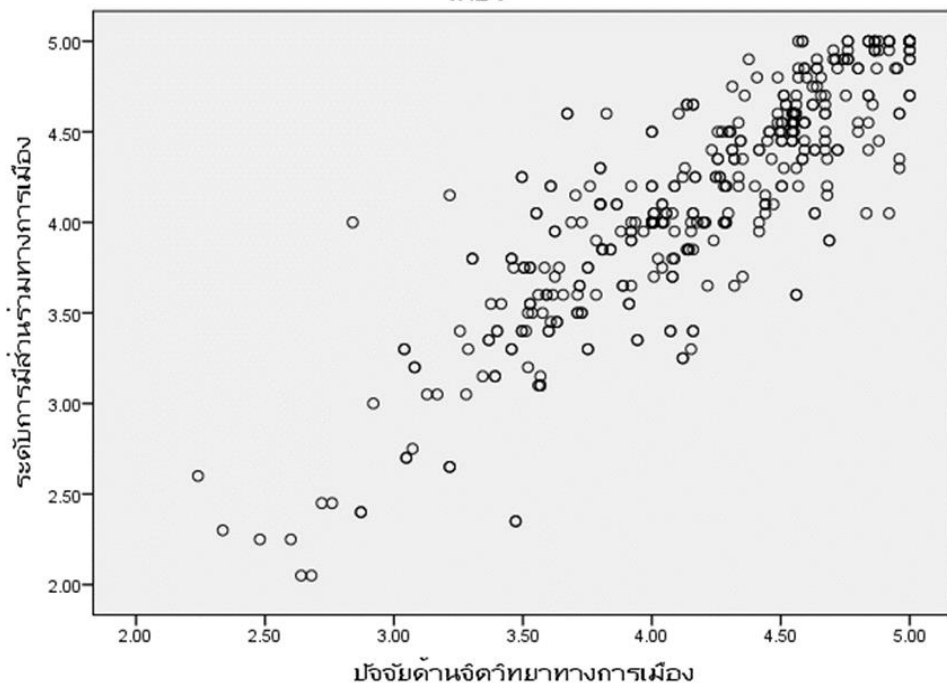
ตัวแปร(Variables)	ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง
ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง	1	.86** (.00)
ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง	.86** (.00)	

** P.<.01

จากตารางที่ 2 พบว่า คู่ตัวแปรปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง กับ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ในรูปเชิงเส้นและสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันในระดับสูงที่ค่า $r = 0.86$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้วิจัยทำการพล็อตกราฟเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) (ภาพที่ 1)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมืองกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ภาพที่ 1 ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง (X) กับ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Y)

จากภาพที่ 1 จะพบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง (X) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง (Y) มีความสัมพันธ์กันในรูปเชิงเส้น

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตามระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง (การทดสอบเกี่ยวกับสัมประสิทธิ์ความถดถอย : β_i) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ $n=400$

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variables)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std.	β			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.098	.094		-1.04	.02		
1.ความเชื่อ/ทัศนคติทางการเมือง	.065	.032	.058	2.04	.04	.53	2.44
2.ความสนใจทางการเมือง	.076	.038	.079	-1.98	.04	.79	4.78
3.พฤติกรรมทางการเมือง	.081	.036	.084	2.26	.02	.72	4.15
4.อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย	.206	.032	.214	6.38	.00	.74	3.38
5.บทบาทพรรคการเมือง	.144	.027	.157	5.29	.00	.68	2.64
6.วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย	.250	.036	.271	6.97	.00	.66	4.55

7.ประเด็นทางการเมือง	.347	.034	.342	10.18	.00	.79	3.40
R = .933 ^a R ² = .870 R ² _{Adj} = .868 F = 275.765 Sig. .000 ^b							

P ≤ .05 a. Dependent Variable: ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง

จากตารางที่ 3 พบว่ามีตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร คือ 1) ความเชื่อ/ทัศนคติทางการเมือง 2) ความสนใจทางการเมือง 3) พฤติกรรมทางการเมือง 4) อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 5) บทบาทพรรคการเมือง 6) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และ 7) ประเด็นทางการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง หรือ สามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง ได้ประมาณร้อยละ 87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งเรียงลำดับจากอิทธิพลพยากรณ์มากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ ตัวแปรประเด็นทางการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 34.2 ตัวแปร วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 27.1 ตัวแปร อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 21.4 ตัวแปร บทบาทพรรคการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 15.7 ตัวแปรพฤติกรรมทางการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 8.4 ตัวแปรความสนใจทางการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 7.9 และตัวแปรความเชื่อ/ทัศนคติทางการเมืองมีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 5.8 ตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวนี้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสามารถอธิบายได้ถึงประมาณร้อยละ 93 ของการผันแปรของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งด้านการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเลือกตั้งที่ผ่านมาประชาชนต้องการความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศเนื่องจากห่างหายจากการเลือกตั้งมานาน แต่ในทางกลับกันพบว่า ด้านการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปวีณา อุดมกัน (2553) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โพธิ์คิน ขวออุ่นหล้า และ ปัทมา จรูญโรจน์ ณ อยู่ธยา (2563) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ ที่พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง และด้านการจัดตั้งและการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

จากผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคล_ด้านเพศ ระดับการศึกษา และ ถิ่นที่อยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์ กับ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 สอดคล้องกับ สุภาพร อิมโพ และคณะ (2562) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมไม่ต่างกัน ด้านอายุ มีความสัมพันธ์ กับ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ โพธิ์คิน ขวออุ่นหล้า และ ปัทมา จรูญโรจน์ ณ อยู่ธยา (2563) ที่ทำการวิจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า อายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลงานศึกษาของ บุศรา โพธิ์สุข (2559) ที่ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุแตกต่างกัน ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านปัจจัยด้านเศรษฐกิจ/สังคม_อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และบทบาทในชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุศรา โพธิ์สุข (2559) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า อาชีพ และตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง และคณะ (2559) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่

ผลการวิจัยพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ สุภาพร อิมโพ และคณะ (2562) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า รายได้ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เห็นได้ว่ารายได้ของประชาชนส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจเป็นเพราะประชาชนต้องทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกก่อนที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณวิทยาลัยพิชบัณฑิต ผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นอย่างสูงยิ่ง ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ ส่งเคราะห์ ด้วยข้อมูลข่าวสาร พร้อมด้วยคำแนะนำที่ดีงาม และขอกราบขอบพระคุณวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้ความเมตตาธรรม อนุเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสในการตีพิมพ์วารสารในครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

กระผมในนามผู้วิจัย และทีมงาน ขอกราบอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย ด้วยอำนาจพระไตรรัตน์เป็นฉัตรกัน ให้ทุกท่านภิญโญสุขโมสร มีแต่ความสุขมาสภาพ เกียรติขจรเรืองยศหมดทุกท่าน แม้ท่านหวังสิ่งใดในดวงจิต จงสัมฤทธิ์ด้วยบุญคุณกุศล ถึงหมู่มารผ่านมาจลาจลจงผ่านพ้นประสบสุขทุกท่านเทอญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ประกอบด้วย ความเชื่อ/ทัศนคติทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง ค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และองค์ประกอบของปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ประกอบด้วย บทบาทพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียงทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และประเด็นทางการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ต่อ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2566 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า มีตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร คือ 1) ความเชื่อ/ทัศนคติทางการเมือง 2) ความสนใจทางการเมือง 3) พฤติกรรมทางการเมือง 4) อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 5) บทบาทพรรคการเมือง 6) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และ 7) ประเด็นทางการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง หรือ สามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งได้ประมาณร้อยละ 87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวแปรมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งเรียงลำดับจากอิทธิพลพยากรณ์มากไปหาน้อย ดังนี้ ตัวแปรประเด็นทางการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 34.2 ตัวแปรวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 27.1 ตัวแปรอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 21.4 ตัวแปรบทบาทพรรคการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 15.7 ตัวแปรพฤติกรรมทางการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 8.4 ตัวแปรความสนใจทางการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 7.9 และตัวแปรความเชื่อ/ทัศนคติทางการเมือง มีอิทธิพลพยากรณ์ประมาณร้อยละ 5.8 ตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวนี้มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง สามารถอธิบายได้ถึงประมาณร้อยละ 93 ของการผันแปรของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง

ส่วน ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1.1 ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมจนทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมือง 1.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการ

มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นสำหรับประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุอย่างชัดเจน ทั้งนี้ อาจมีการพัฒนาหลักสูตรให้ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองสำหรับประชาชน และควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอาจกำหนดแนวทางในเชิงนโยบายของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสอดคล้องในแต่ละบริบทของพื้นที่ 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน/จังหวัดอื่นๆ และเปรียบเทียบผลการวิจัยที่เกิดขึ้น 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน/จังหวัดอื่นๆ และเปรียบเทียบผลการวิจัยที่เกิดขึ้นให้ครอบคลุมทั้งภาครัฐและเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา และ จิตตา วานิชย์บัญชา. (2557). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามลดา.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: เอ.พี. กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์.
- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพินเนศวรสาร, 12 (1), 151-164.
- ปวีณา อุดมกัน. (2553). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, ณัฐวิณ บุญนาค, และจตุพร บานชื่น. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการวิจัย, 5(1), 150.
- โพธิ์คิน ขวออุ่นหล้า และ ปัทมา จรูญโรจน์ ณ อยู่ยยา. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2(3), 1-12.

- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553).รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มานพ เข้มเมือง. (2556). การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 5(1), 108.
- สุภาพร อิมโพ, วิจิตรา ศรีสอน, สันฐาน ชยพันธ์, อวยพร เรืองโรจน์. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ใน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7 (5), 111.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดหนองบัวลำภู. (2566). เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2566 จ ก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230513122501224>
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- Yamane, T. (1973). Statistics an introduction analysis. New York: Harper & Row.

ผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน
อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี*

THE IMPACT OF THE KHAO THONG FOOTHILLS GARBAGE DUMP ON
THE COMMUNITY, VILLAGE NO. 5, KAENG SIAN SUBDISTRICT,
MUEANG DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

ประภาภรณ์ ปราบสุข¹, บุญกาญจน์ ทับทิมศรี² และ ณัฐพัชร ชะอู่³

Praphaphon Prabsuk¹, Boonyakan Thabthimsri² and Nattaphat Chaum³

¹⁻³สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹⁻³Public Administration Programme, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat
University, Thailand

Corresponding author E-mail: 64122080320@kru.ac.th, Nattaphatsa@gmail.com

Received 22 November 2023; Revised 6 December 2023; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ได้อย่างเหมาะสม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชากร จำนวน 891 คน และได้กลุ่มตัวอย่าง 269 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์นำเสนอโครงการโดยการแจกแจงความถี่ คิดเป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* ประภาภรณ์ ปราบสุข, บุญกาญจน์ ทับทิมศรี และ ณัฐพัชร ชะอู่. (2567). ผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 4(1), 18-33.
Praphaphon Prabsuk, Boonyakan Thabthimsri and Nattaphat Chaum. (2024). The Impact of the Khao Thong Foothills Garbage Dump on the Community, Village No. 5, Kaeng Sian Subdistrict, Mueang District, Kanchanaburi Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 18-33.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.79 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.65 ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 33.10 ด้านสภาพแวดล้อม ได้รับผลกระทบจากบ่อขยะทำให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และแมลงมีพิษ เช่น งู แมงป่อง ในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 269 คน มีผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 58.37 และไม่มีผู้ที่ได้รับผลกระทบน้อยและน้อยที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมากที่สุดด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ ได้รับผลกระทบบ่อขยะเป็นแหล่งกำเนิดแหล่งอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหะนำโรคมารู้คน เช่น แมลงวัน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 269 คน มีผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 69.52 และไม่มีผู้ที่ได้รับผลกระทบน้อย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้รับผลกระทบการดำเนินการกำจัดขยะมีความล่าช้า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 269 คน มีผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 61.71 และมีผู้ที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.37 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมากที่สุด

คำสำคัญ: บ่อขยะ, ผลกระทบ, ขยะมูลฝอย

Abstract

This research study has the objective to study the impact of Khao Thong foothills garbage dump on the community, Village No. 5, Kaeng Sian Subdistrict, Mueang District, Kanchanaburi Province. To obtain guidelines for solving the problem of community solid waste management in Village No. 5, Kaeng Sian Subdistrict, Mueang District, Kanchanaburi Province. appropriately The sample group used in this research was a population of 891 people and a sample group of 269 people was obtained using a questionnaire as a tool to collect data and then analyze and present the project by frequency distribution. Percentage Mean and standard deviation.

The results of the research found that the majority of respondents were female. Accounting for 52.79 percent, most are between 31 - 40 years old, accounting for 25.65 percent. Most are general contractors. Accounting for 33.10 percent. Environmental aspect Affected by the garbage pit, causing it to be a home for poisonous animals and insects such as snakes and scorpions in the community. A total of 269 people responded to the questionnaire. There were 157 people who were most affected, accounting for 58.37 percent, and no one. that are least and least affected The majority of respondents were most affected. Physical and mental health Affected: Garbage pits are a source of food for various animals that are vectors of disease to people, such as flies. A total of 269 people responded, with the most affected people being 187 people, accounting for 69.52 percent. There are no less affected people. The majority of respondents were most affected. Economic and Social Affected waste disposal operations have been delayed. There were 269 total respondents, with 166 people being most affected, accounting for 61.71 percent, and 1 person being least affected, accounting for 0.37 percent. Most of the respondents were affected. Most affected.

Keywords: Garbage pit, Impact, Refuse or Solid Waste

บทนำ

ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ ของประเทศไทยและในชุมชนต่าง ๆ ทั่วโลก ขณะนี้นับเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกคนและทุกชุมชนจะต้องหาทางร่วมมือกันแก้ไข ปัญหา ขยะมูลฝอยในปี 2565 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 25.7 ล้านตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2564 มีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของชุมชนเมืองและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมเมืองในหลายพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย จึงส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ท่องเที่ยวหรือพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น และยังเป็นปัญหามลพิษอีกอย่างหนึ่งที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นในขณะนี้ คือ มลพิษจากขยะมูลฝอยที่ส่ง

กลิ่นรบกวน กระจัดกระจายและสะสมอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของเมืองหรือชุมชนใด ๆ รวมทั้งการประสบปัญหาการหาสถานที่กำจัดมูลฝอยเนื่องจากการต่อต้านของประชาชนอยู่ตลอดเวลา ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นทั้งเมืองขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะปริมาณขยะมูลฝอยที่มนุษย์ผลิตขึ้นมานั้น ไม่สามารถทำลายได้หมดหรือไม่สามารถทำลายได้ทันต่อเวลา อันเนื่องมาจากการขาดการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีพอจึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา (กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

ผลกระทบจากขยะมูลฝอย การตกค้างของขยะมูลฝอยหรือการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธีจะมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนโดยตรง เช่น การเกิดการตกค้างของสารพิษที่ปนเปื้อนทั้งในน้ำในดิน และในอากาศ และสารเคมีดังกล่าวนี้มีผลต่อสุขภาพของคนโดยตรง เช่น สารตะกั่วจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถปนเปื้อนในแหล่งน้ำได้ และสะสมในห่วงโซ่อาหาร เช่น ในพืช และสัตว์ชนิดต่าง ๆ เมื่อคนรับเข้าสู่ร่างกาย สารอันตรายต่าง ๆ นั้นสามารถสะสมและก่อให้เกิดโรคโลหิตจางได้ กองขยะมูลฝอยเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรคและพาหะนำโรคต่าง ๆ เช่น แมลงสาบ หนู แมลงวัน เป็นต้น (ไพบูลย์ แจ่มพงษ์, 2560) การจัดการขยะมูลฝอยนับเป็นเรื่องสำคัญที่ปัจจุบันชุมชนต่าง ๆ กำลังประสบปัญหาอย่างมากเนื่องจากมีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมาก การจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละท้องที่หรือในแต่ละชุมชนมักจะมีปัญหาในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรวบรวมและการเก็บขนขยะมูลฝอยที่ไม่หมด เกิดขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนมากก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น ปัญหาการจัดการหาสถานที่เพื่อทำการกำจัดขยะมูลฝอยเนื่องจากเกิดความขัดแย้งของชุมชนในสถานที่นั้น ๆ และปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกวิธี ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของคนและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงต้องมีการเรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกวิธีที่เหมาะสม ตั้งแต่การลดขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวม การขนส่ง ไปจนถึงการกำจัดที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ต่อไป (ไพบูลย์ แจ่มพงษ์, 2560)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่าขณะนี้บ่อขยะเชิงเขาทอง หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีการระงับการนำขยะมูลฝอยมากำจัดเป็นการชั่วคราวจากปกติที่ต้องมีการนำขยะมูลฝอยมากำจัดทุกวันเพราะขยะมีปริมาณมาก แต่เนื่องจากกำลังประสบปัญหาในเรื่องของที่ดินที่หมดสัญญากับกองพลทหารราบที่ 9 ค่ายสุรสีห์ จังหวัดกาญจนบุรีและยัง無法สามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างชัดเจนทำให้ขยะมูลฝอยมีปริมาณที่ล้นหลาม

และส่งกลับรบกวนให้กับประชาชนในบริเวณใกล้เคียงเป็นอย่างมาก (องค์การบริหารส่วนตำบล แก่งเสี้ยน, 2566) จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ชัดว่าบ่อขยะเชิงเขาทอง หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากให้กับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลกระทบที่เกิดจากบ่อขยะเชิงเขาทอง หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อได้ทราบและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากบ่อขยะเชิงเขาทองได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยศึกษา ผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยทำการวิจัยจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1. การวิจัยทางเอกสาร 2. การวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งหมด จำนวน 891 คน ข้อมูล ปี 2566 (องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้ทำการวิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีของ Krejcie & Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มี ทั้งหมด 269 คน โดยการใช้สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (พรรณี ลีกิจวัฒน์, 2560)

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ข้อมูลผลงานวิจัย ที่เกี่ยวกับผลกระทบจากบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

2. คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) 1 ฉบับ แบ่งออกเป็นส่วนตัวดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ผลกระทบจากบ่อขยะเชิงเขาทองหมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบ่อขยะเชิงเขาทองหมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชนในชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการศึกษาดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเอกสาร

คณะผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ข้อมูลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากบ่อขยะเชิงเขาทองหมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

2. การวิจัยภาคสนาม

คณะผู้ทำการวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ในลักษณะของตาราง โดยคณะผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies), คิดเป็นร้อยละ (percent), ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยศึกษาผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีโดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 269 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.79 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.65 ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 33.10

2. จากผลการวิเคราะห์ผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า บ่อขยะทำให้เป็นที่ยู้อาศัยของสัตว์และแมลงมีพิษ เช่น งู แมงป่องในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 58.37 โดยมี $\bar{x} = 4.51$ และ $S.D. = 0.63$ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ทักษะคุณภาพของชุมชนขาดความสวยงาม คิดเป็นร้อยละ 57.25 โดยมี $\bar{x} = 4.51$ และ $S.D. = 0.64$ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า เกิดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 55.76 โดยมี $\bar{x} = 4.44$ และ $S.D. = 0.72$ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ขยะมูลฝอยไหลลงมาอุดตันร่องระบายน้ำของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 47.96 โดยมี $\bar{x} = 4.17$ และ $S.D. = 0.95$ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ถนนในชุมชนที่ใช้ในการสัญจรของบ่อขยะ มีสภาพทรุดโทรม เป็นทางลูกรัง มีหลุมบ่อ คิดเป็นร้อยละ 47.96 โดยมี $\bar{x} = 4.02$ และ $S.D. = 1.20$ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า น้ำพัดพาขยะไหลลงสู่พื้นที่ทำการเกษตรในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.97 โดยมี $\bar{x} = 3.71$ และ $S.D. = 1.19$

3. จากผลการวิเคราะห์ผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า บ่อขยะเป็นแหล่งกำเนิดแหล่งอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหนะนำโรคมาสู่คน เช่น แมลงวัน คิดเป็นร้อยละ 69.52 โดยมี $\bar{x} = 4.60$ และ $S.D. = 0.69$ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า คนในชุมชนได้รับความเดือดร้อนจากการส่งกลิ่นเหม็นของบ่อขยะ คิดเป็นร้อยละ 68.03 โดยมี $\bar{x} = 4.58$ และ $S.D. = 0.73$ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า บ่อขยะเป็นแหล่งสะสมแบคทีเรีย

ที่ก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ กับประชาชน คิดเป็นร้อยละ 53.16 โดยมี $\bar{x} = 4.24$ และ S.D. = 0.93 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า มีน้ำขยะไหลตามถนนทำให้ชาวบ้านเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ คิดเป็นร้อยละ 40.15 โดยมี $\bar{x} = 3.76$ และ S.D. = 1.22 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า บ่อขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนก่อให้เกิดภาวะความเครียด คิดเป็นร้อยละ 40.52 โดยมี $\bar{x} = 4.18$ และ S.D. = 0.83 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า การเผาขยะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ เช่น ควันไฟ คิดเป็นร้อยละ 39.03 โดยมี $\bar{x} = 2.38$ และ S.D. = 1.14

4. จากผลการวิเคราะห์ผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ด้านเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า การดำเนินการกำจัดขยะมีความล่าช้า คิดเป็นร้อยละ 61.71 โดยมี $\bar{x} = 4.45$ และ S.D. = 0.80 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า สถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยตั้งอยู่ใกล้ชุมชนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 50.19 โดยมี $\bar{x} = 4.28$ และ S.D. = 0.85 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า บ่อรองรับขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่ของท่านไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 42.00 โดยมี $\bar{x} = 4.08$ และ S.D. = 0.94 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทำให้มีที่อยู่อาศัยอย่างจำกัด คิดเป็นร้อยละ 41.26 โดยมี $\bar{x} = 4.03$ และ S.D. = 1.05 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า คนในชุมชนมีรายได้ลดน้อยลงจากการทำเกษตรไม่ได้ในบางพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 37.92 โดยมี $\bar{x} = 3.94$ และ S.D. = 1.02 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า คนในชุมชนมีการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาจาก บ่อขยะที่ไม่ได้รับการแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 53.53 โดยมี $\bar{x} = 4.36$ และ S.D. = 0.81

ตารางที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน

ด้านสภาพแวดล้อมใน ชุมชน	ระดับคะแนน					$\bar{x}$	S.D.
	5	4	3	2	1		
1. บ่อขยะทำให้เป็นที่ อยู่อาศัยของสัตว์และ แมลงมีพิษ เช่น งู แมงป่อง ในชุมชน	157 58.37%	92 34.20%	20 7.43%	0 0.00%	0 0.00%	4.51	0.63
2.ทัศนียภาพของชุมชน ขาดความสวยงาม	154 57.25%	100 37.18%	13 4.83%	1 0.37%	1 0.37%	4.51	0.64
3.เกิดขยะมูลฝอย/สิ่ง ปฏิกูลภายในชุมชน	150 55.76%	91 33.83%	25 9.30%	2 0.74%	1 0.37%	4.44	0.72
4.ขยะมูลฝอยไหลลงมา อุดตันร่องระบายน้ำ ของชุมชน	129 47.96%	75 27.88%	51 18.96%	11 4.09%	3 1.11%	4.17	0.95
5.ถนนในชุมชนที่ใช้ใน การสัญจรของบ่อขยะ มีสภาพทรุดโทรม เป็น ทางลูกรัง มีหลุมบ่อ	129 47.96%	68 25.28%	36 13.38%	20 7.43%	16 5.95%	4.02	1.20
6. น้ำพัดพาขยะไหลลง สู่พื้นที่ทำการเกษตรใน ชุมชน	86 31.97%	81 30.11%	54 20.07%	33 12.27%	15 5.58%	3.71	1.19
รวม						4.23	0.89

ตารางที่ 2 ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ

ด้านสุขภาพกายและ สุขภาพจิตใจ	ระดับคะแนน					$\bar{x}$	S.D.
	5	4	3	2	1		
1. บ่อยๆเป็น แหล่งกำเนิดแหล่ง อาหารของสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหนะนำโรค มาสู่คน เช่น แมลงวัน	187 69.52%	61 22.08%	19 7.06%	0 0.00%	2 0.74%	4.60	0.69
2. คนในชุมชนได้รับ ความเดือดร้อนจาก การส่งกลิ่นเหม็นของ บ่อยๆ	183 68.03%	66 24.54%	14 5.20%	4 1.49%	2 0.74%	4.58	0.73
3.บ่อยๆเป็นแหล่ง สะสมแบคทีเรียที่ ก่อให้เกิดโรค ต่าง ๆ กับประชาชน	143 53.16%	59 21.94%	58 21.56%	7 2.60%	2 0.74%	4.24	0.93
4.มีน้ำขะไหลตาม ถนนทำให้ชาวบ้าน เสี่ยงต่อการเกิด อุบัติเหตุ	108 40.15%	48 17.84%	61 22.68	44 16.36%	8 2.97%	3.76	1.22
5.บ่อยๆส่งกลิ่น เหม็นรบกวน ก่อให้เกิดภาวะ ความเครียด	109 40.52%	109 40.52%	43 15.99%	6 2.23%	2 0.74%	4.18	0.83
6.การเผาขยะ ก่อให้เกิดมลพิษทาง	18 6.69%	26 9.67%	58 21.56%	105 39.03%	62 23.05%	2.38	1.14

อากาศ เช่น ควันไฟ							
รวม						3.96	0.92

ตารางที่ 3 ด้านเศรษฐกิจและสังคม

ด้านเศรษฐกิจและสังคม	ระดับคะแนน					$\bar{x}$	S.D.
	5	4	3	2	1		
1.การดำเนินการกำจัดขยะมีความล่าช้า	166 61.71%	67 24.91%	29 10.78%	6 2.23%	1 0.37%	4.45	0.80
2. สถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	135 50.19%	83 30.86%	42 15.61%	9 3.34%	0 0.00%	4.28	0.85
3.บ่อรองรับขยะมูลฝอย ในเขตพื้นที่ของท่าน ไม่เพียงพอ	113 42.00%	79 29.37%	63 23.42%	13 4.83%	1 0.37%	4.08	0.94
4.ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทำให้มีอยู่อาศัยอย่างจำกัด	111 41.26%	90 33.46%	41 15.24%	20 7.44%	7 2.60%	4.03	1.05
5.คนในชุมชนมีรายได้ลดน้อยลงจากการทำเกษตรไม่ได้ในบางพื้นที่	102 37.92%	74 27.51%	74 27.51%	13 4.83%	6 2.23%	3.94	1.02

6.คนในชุมชนมีการ ร้องเรียนเกี่ยวกับ ปัญหาจากบ่อขยะที่ ไม่ได้รับ การแก้ไข	144 53.53%	89 33.09%	28 10.41%	6 2.23%	2 0.74%	4.36	0.81
รวม						4.19	0.91

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ได้อย่างเหมาะสม

1. จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน ขยะมูลฝอยไหลลง มาอุดตันร่องระบายน้ำของชุมชนในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.17$) ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วน ตำบลแก่งเสี้ยน ควรมีแนวทางจัดการแก้ไขผลกระทบที่ก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น การวางตักขยะในบริเวณท่อระบายน้ำ ของบ่อขยะหรือการจัดเก็บขยะและชุดลอกคูให้เหมาะสมก่อนที่จะปล่อยน้ำลงสู่ท่อระบายน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องของขยะมูลฝอยมาอุดตันในร่องระบายน้ำของชุมชนให้เหมาะกับการ จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน ทัศนียภาพของ ชุมชนขาดความสวยงามในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลแก่ง เสี้ยน ควรมีแนวทางจัดการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น บริเวณพื้นที่ในชุมชนมีเจ้าหน้าที่ดูแล ความสะอาดในเรื่องของการจัดเก็บขยะภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง และบริเวณที่มีวัชพืชขึ้นไม่ควรปล่อยให้รกร้างเพราะอาจเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์อันตราย และแมลงมีพิษ และอาจเป็นอันตรายกับคนในชุมชนได้

3. จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน บ่อขยะทำให้เป็นที่ อยู่อาศัยของสัตว์และแมลงมีพิษ เช่น งู แมงป่อง ในชุมชน ($\bar{x} = 4.51$) ดังนั้นองค์การบริหาร ส่วนตำบลแก่งเสี้ยน ควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่การกำจัด

ขยะ การออกแบบก่อสร้างและการจัดสถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล หรือพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงสาธารณสุข เรื่องสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 เช่น การป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคโดยการกำจัดแหล่งอาหารของสัตว์เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ การเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือคนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์มีพิษ เช่น มีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในการจับหรือกำจัดสัตว์มีพิษ

4. จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ คนในชุมชนได้รับความเดือดร้อนจากการส่งกลิ่นเหม็นของบ่อขยะ ($\bar{x} = 4.58$) ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน ควรมีแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การเพิ่มจำนวนของบ่อฝังกลบขยะเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของการส่งกลิ่นเหม็นโดยการจัดฝังกลบขยะทุกวันเพื่อไม่ให้เกิดการตกค้าง และการกำจัดสลายกลิ่นโดยการโดยการฉีดพ่นจุลินทรีย์ลงบนกองขยะหรือบ่อขยะให้ทั่ว ๆ บ่อขยะหรือกองขยะ โดยการฉีดพ่นให้หนา ๆ ลงบนกองขยะให้ปฏิบัติเช่นนี้อย่างต่อเนื่องทุกวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ หลังจากนั้น ให้ฉีดพ่นสัปดาห์ละครั้ง เพื่อลดของเสียและกลิ่นเน่าเหม็นในบ่อขยะ

5. จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจและสังคม การดำเนินการกำจัดขยะมีความล่าช้า ($\bar{x} = 4.45$) ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนควรมีแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหา โดยการเพิ่มวิธีการกำจัดขยะหลายวิธี เช่น การจัดการขนย้ายขยะให้อยู่ในพื้นที่บริเวณที่ฝังกลบเพื่อความรวดเร็วต่อการ ฝังกลบ และเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการกำจัดขยะที่เหมาะสมและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 58.37 และ $\bar{x} = 4.23$ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาขยะตกค้างสะสมจำนวนมากจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน ระบุว่า ในห้วงเดือนตุลาคม 2565 ถึงเดือนธันวาคม 2565 องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ยังคงนำขยะมูลฝอยใหม่เข้าสู่

พื้นที่การจัดการขยะมูลฝอย ยังคงใช้วิธีเทกองบนพื้นที่ไม่มีวัสดุปูพื้นไม่มีกระบวนการและขั้นตอนในการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอย ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและเกิดสภาพไม่น่าดู จากรายงานผลการติดตามตรวจสอบการบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 8 (ราชบุรี) เมื่อ วันที่ 16 มีนาคม 2566 พบว่า คำนวณปริมาณขยะที่มีการเทกองโดยยังไม่ได้รับการฝังกลบ (ขยะตกค้างสะสม) ในพื้นที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนด้วยโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) พบว่ามีปริมาณขยะตกค้างสะสม ประมาณ 62,250 ตัน (องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน, 2566, หน้า 80)

2. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชน หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม คิดเป็นร้อยละ 31.97 และ $\bar{x} = 3.71$ เป็นปัญหาน้ำชะขยะไหลลงสู่พื้นที่เกษตรกรรมซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสังเกตการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่พบว่าน้ำชะขยะล้นจากระบบบำบัดน้ำเสียแบบธรรมชาติมากจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน จากตรวจสอบคันดินรอบบ่อพบว่าชำรุดเสียหายมีน้ำชะขยะไหลล้นออกจากบ่อบำบัดตลอดเวลาและไหลลงสู่ที่ต่ำซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตรของประชาชนที่สอดคล้องกับรายงานผลการติดตามตรวจสอบการบริหารจัดการ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 8 (ราชบุรี) เมื่อ วันที่ 16 มีนาคม 2566 พบว่ามีน้ำชะขยะไหลหลากลงสู่พื้นที่ต่ำและระบายลงสู่ร่องระบายน้ำฝนตามธรรมชาติ (องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน, 2566, หน้า 77)

3. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชน หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี การดำเนินการกำจัดขยะมีความล่าช้า คิดเป็นร้อยละ 61.71 และ $\bar{x} = 4.45$ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน ได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนไม่มีงบประมาณเพียงพอจึงต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยทางด้านกฎหมาย ปัญหาการตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามในหนังสือกรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ มท 0804.3/34110 ลง วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2552 เรื่อง

การหาหรือการก่อสร้างถนนในที่ดินธรณีสงฆ์ (องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน, 2566, หน้า 54)

4. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชน หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี คนในชุมชนมีการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาจากบ่อขยะที่ไม่ได้รับการแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 53.53 และ $\bar{x} = 4.36$ ซึ่งสอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยพื้นที่เชิงเขาทองจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน (โครงการเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบครบวงจรขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน) โดยมีสาเหตุมาจาก (1) ปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางยังไม่มีประสิทธิภาพ (2) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นที่ส่งกำจัดที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เป็นลักษณะเทกองไว้ก่อนไม่ได้ ฝังกลบตามหลักสุขาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อประชาชนและสภาพแวดล้อม และเกิดปัญหาการร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่รอบสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย (3) ขาดการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในการบูรณาการความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

5. ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชน หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี บ่อรองรับขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่ของท่านไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 42 และ $\bar{x} = 4.08$ ซึ่งสอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยพื้นที่เชิงเขาทองจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน โดยมาจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนดำเนินการล่าช้า ซึ่งดำเนินการตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2565 จนประกาศยกเลิกเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ทำให้การจัดหาผู้รับจ้างเพื่อกำจัดขยะมูลฝอยล่าช้าและไม่สอดคล้องกับปริมาณขยะที่เข้ามาใหม่ (องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน, 2566)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบ่อขยะเชิงเขาทองขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน ดังต่อไปนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนควรจัดให้มีระบบการระบายน้ำฝน เพื่อป้องกันการไหลของน้ำชะขยะมูลฝอยไปยังพื้นที่การเกษตรของคนในชุมชน และควรมีการติดตั้งตาข่ายดักขยะเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมาอุดตันร่องระบายน้ำในชุมชน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนควรตรวจสอบถนนในชุมชนที่รถใช้ในการสัญจรของบ่อขยะอย่างเป็นประจำ หากถนนนั้นมีความทรุดโทรม ควรซ่อมแซมถนนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
3. องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนควรป้องกันกลิ่นเหม็นจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เช่น การกลบขยะให้มิดชิด การปลูกต้นไม้บริเวณพื้นที่ฝังกลบขยะ หรือการฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อแบคทีเรียและจุลินทรีย์อย่างน้อยอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง เพื่อลดการฟุ้งกระจายของกลิ่นขยะ
4. องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนควรจัดการเพิ่มจำนวนของบ่อฝังกลบขยะเพื่อให้มีสถานที่เพียงพอต่อการรองรับปริมาณขยะที่มีจำนวนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2565). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.pcd.go.th/publication/30311>.
- ไพบูลย์ แจ่มพงศ์. (2560). การจัดการขยะมูลฝอย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน. (2566). โครงการเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบครบวงจรขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน. กาญจนบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2560). ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง. (ออนไลน์) สืบค้น 30 มิถุนายน 2556 จาก https://eledu.ssru.ac.th/kannika_bh/pluginfile.php/35/course/section/9/บทที่%208.pdf

ประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทยสมัยเริ่มต้น
ทำให้เกิดมิติทางวัฒนธรรม*

THE HISTORY OF TRADITIONAL THAI AND CHINESE MEDICINE IN
THAILAND IN THE EARLY PERIOD LEADING TO DIMENSIONS OF THE
CULTURE

พิมพ์พิน คำเพ็ง

Pimpim Khampheng

Institute for The History of Science and Technology, Inner Mongolia Normal
University, China

Corresponding author E-mail: pimpinkhampheng@gmail.com

Received 12 November 2023; Revised 15 December 2023; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทยสมัยเริ่มต้นทำให้เกิดมิติทางวัฒนธรรม มุ่งวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของการแพทย์ไทยและการแพทย์จีน ณ ช่วงเวลาสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อนที่จะได้รับอิทธิพลของการแพทย์แผนตะวันตก ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ การพรรณนาวิเคราะห์เชิงอุปนัย เพื่อแสวงหาการเชื่อมต่อเหตุการณ์ช่วงต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีน

ผลจากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า 1) ลักษณะของการแพทย์ไทยมีรากฐานมาจากการแพทย์แผนอายุรเวชของอินเดีย ซึ่งมีความเชื่อว่าโรคภัยไข้เจ็บเกิดจากการที่ร่างกายของ

* พิมพ์พิน คำเพ็ง. (2567). ประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทยสมัยเริ่มต้น ทำให้เกิดมิติทางวัฒนธรรม.

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(1), 34-53.

Pimpim Khampheng. (2024). The History of Traditional Thai and Chinese Medicine in Thailand in the Early Period Leading to Dimensions of the Culture. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 34-53.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

มนุษย์ขาดความสมดุลกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ วิธีการรักษาในขณะนั้นทำได้เฉพาะการรักษาจากภายนอกร่างกายเท่านั้น คือการใช้ยา การนวดและการประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ ส่วนการรักษาจากภายในร่างกายก็มีการกรอกโลหิต ส่วนใหญ่ด้วยยาจะใช้จากพืชที่มีในท้องถิ่นนั้น ๆ ส่วนตัวยาที่ใช้จากสัตว์และแร่ธาตุมีจำนวนน้อย ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องของการแพทย์อย่างเดียวเป็นการผสมผสานของปรัชญาความคิด วัฒนธรรมและวิถีของคนไทย 2) การแพทย์แผนจีนอาศัยหลักปรัชญาและหลักจริยธรรมของเต๋าและขงจื้อ การแพทย์จีนเน้นการมองสุขภาพแบบองค์รวม และการพิจารณาถึงความแตกต่างในลักษณะเฉพาะของโรค ลักษณะของคนและการรักษา รวมทั้งสุขภาพมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมมาก ส่วนการรักษาเป็นการฝังเข็ม การนวดแผนจีน และการใช้สมุนไพรจีน การเคลื่อนไหวเดินพลั้งล้มปรมาณ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ บำบัดโรค

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์, การแพทย์ไทย การแพทย์จีน, มิติทางวัฒนธรรม

Abstract

The purpose of the research was to investigate the history of traditional Thai and Chinese medicine in Thailand in the early period leading to dimensions of the culture emphasized analysis the history of traditional Thai and Chinese medicine from the beginning until the reign of King Chulalongkorn the Great (Rama V) before being influenced by western medicine under the cultural context based on historical research and analytic induction to search for event connection in each period in the history of traditional Thai and Chinese medicine in the early period.

The findings of the research indicated that; 1) the characteristics of traditional Thai medicine were rooted in Ayurvedic Medicine of India, which was believed that diseases caused by human body imbalance with natural environment. The remedy at that time seemed to be only external treatment comprising medicine, massage and superstition. In terms of internal treatment, it contained cupping that most medicines were from native plants; however,

there were a few medicines obtained from animals and minerals. Consequently, it can be said that it was not only medicine, but also the combination of philosophical concept, culture and Thai people's way of life. 2) In terms of traditional Chinese medicine, it was based on the philosophy and ethical principles of Taoism and Confucianism. Traditional Chinese medicine emphasized holistic health and consideration for the differences of the characteristics of disease and human, treatment, including the relationship between health and culture. In addition, the treatment emphasized acupuncture, Chinese massage, Chinese herbal therapy and Pranayama for health promotion and therapy.

Keywords: The History, Traditional Thai Massage , Traditional Chinese Massage , Cultural Dimension

บทนำ

แหล่งที่มาของการแพทย์แผนโบราณและการแพทย์แผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การแพทย์ไทย โดยทั่วไปการแพทย์แผนโบราณของประเทศต่าง ๆ จะมีความเชื่อหลักอยู่ เบื้องหลังการรักษาพยาบาลที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีความเชื่อว่าจักรวาลเป็นสิ่งที่กว้างใหญ่ ไม่สามารถสัมผัสได้ สิ่งต่าง ๆ ในจักรวาลนั้นจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ จะต้องเชื่อมโยงอยู่กับสิ่งอื่น ในลักษณะสมดุล ถ้าหากร่างกายมนุษย์ขาดความสมดุลจะทำให้เกิดความเจ็บป่วยขึ้น ดังนั้น การรักษาของแพทย์แผนโบราณจึงพยายามที่จะทำให้ความไม่สมดุลของร่างกายมนุษย์กับสภาวะสมดุลกับจักรวาล หรือเป็นการรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Vitura Sangsingkeo, 1976)

ความเป็นมาของการแพทย์แผนไทยตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การแพทย์ดั้งเดิมของไทยผูกพันกับไสยศาสตร์ ความเชื่อมั่นใน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับถือภูตผีปีศาจ เทพ เทวดา มีความเชื่อว่าโรคภัยไข้เจ็บเกิดจากอำนาจลึกลับ ต่อมาจึงเรียนรู้และการใช้ประโยชน์ของพืชและสัตว์สมุนไพรในการบำบัดและรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ก่อนสมัยสุโขทัยอาณาจักรขอมหรือกัมพูชามีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด พุทธศตวรรษที่ 16-17 และได้ขยายอำนาจเข้ามาปกครองและมีอิทธิพลใน

ดินแดนบางส่วนในไทยปัจจุบัน หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บไข้ได้ป่วย และการดูแลสุขภาพ ปรากฏในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (กษัตริย์แห่งกัมพูชา) ได้สร้างอโรคยศาลกระจายอยู่ใน ราชอาณาจักร และค้นพบหลักฐานในประเทศไทย 22 แห่ง โดยอโรคยศาลเปรียบเหมือน โรงพยาบาล ประกอบด้วยแพทย์ พนักงานจ่ายยา พยาบาล เจ้าหน้าที่และคนงาน วิธีการรักษา เป็นแบบอายุรเวทของศาสนาฮินดู ที่มีอิทธิพลก่อนที่พุทธศาสนamahayanจะเข้ามาในกัมพูชา โดยอโรคยศาลจะมีการรักษาด้วยสมุนไพรและการรักษาด้วยเวทมนต์คาถา ซึ่งบูชาพระพุทธรูป ไกษัศคุรุไวฑูรย์ประภาเมื่อได้สัมผัสรูปปฏิมาของพระองค์หรือการสวดบูชาและบวงสรวงด้วยยา และอาหารจะทำให้โรคภัยไข้เจ็บหายได้ ซึ่งการบำบัดและรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้รับอิทธิพลจาก ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งจากอินเดีย เขมร และจีน จากระบบแพทย์พื้นฐานอันเป็นการแพทย์ การแพทย์ประสบการณ์กับความเชื่อทางไสยศาสตร์ เกิดการผสมผสานหล่อหลอมเป็นรากฐาน ของการแพทย์แผนไทยมาจนถึงปัจจุบัน (กิตติชัย อนุวัชประยูร, 2551)

การแพทย์แผนจีนการแพทย์แผนโบราณของชาวฮั่นซึ่งเป็นการแพทย์ที่มี ประวัติศาสตร์การรักษาในชาวจีนยาวนานกว่า 5,000 ปี โดยมีองค์ประกอบหลักคือ การ วินิจฉัยหรือการบอกโรค การรักษาด้วยการฝังเข็ม การใช้ยาสมุนไพร การนวดทุยนา ชีกง และ อาหารที่เป็นยา การแพทย์แผนโบราณจีนกำเนิดขึ้นโดยชนเผ่าที่อาศัยบริเวณแถบแม่น้ำเหลือง ของจีน มีการคิดค้นทฤษฎีและพัฒนาเพิ่มขึ้นในแต่ละยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง จนเกิดแพทย์จีนที่มี ชื่อเสียงจำนวนมาก และเกิดสำนักแพทย์และตำราแพทยศาสตร์ที่สำคัญจำนวนมากมาย กล่าว กันว่าสมัยราชวงศ์ฉินซึ่ง ประมาณ 3,000 กว่าปีก่อน เริ่มมีบันทึกเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และโรค 10 กว่าชนิด มาในราชวงศ์โจวกั้เริ่มมีการใช้วิธีการตรวจวินิจฉัย 4 อย่างคือ ดู ฟัง ถามและแตะ โดยมีวิธีการรักษาโรคแบบต่าง ๆ เช่น การจ่ายยา การฝังเข็มและการผ่าตัด เป็นต้น ต่อมาในยุคสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่นได้มีการประพันธ์ตำราชื่อ “หวาง ตี้ เน่ย จิง” (300 – 500 ปี ก่อน คศ.) ซึ่งถือเป็นตำราแพทย์แผนโบราณจีนที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีอยู่ใน ปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การแพทย์แผนจีนได้แพร่หลายออกไปยังดินแดนอื่น ๆ อีกมาก โดยเฉพาะประเทศไทย การแพทย์แผนจีนได้เข้ามามีอิทธิพลในด้านการรักษาเยียวยาคนไทยมา ยาวนาน โดยเข้ามาพร้อมคนจีนที่อพยพมาในประเทศไทยตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย (เย็นจิตร เตชะ ดำรงสิน, 2556)

จากภาพรวมที่ปรากฏตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันยังเป็นสังขรณ์อันมั่นคงว่า ความ แตกต่างของประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทยสมัยสุโขทัยทำให้เกิดมิติทาง

วัฒนธรรม จากคำกล่าวที่ว่า “การป้องกันดีกว่าการรักษา” การแพทย์แผนจีนและแพทย์แผนไทยเป็นหนึ่งในศาสตร์การแพทย์ทางเลือกที่มีศักยภาพในการนำมาปรับใช้ในการสาธารณสุขไทยได้เป็นอย่างดี เพราะแพทย์แผนจีนเน้นหลักการในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพให้มีความแข็งแรง โดยแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญคือ การสร้างความสมดุลของพลังซี่และหยินหยางในร่างกาย เน้นอาหารบำบัดโรค สำหรับการดูแลสุขภาพเน้นหลักทางสายกลาง ลดละกิเลส หรือความปรารถนาต่างๆ เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี ส่วนการรักษาตามแผนไทยจะเน้นการใช้ยาสมุนไพรเป็นหลัก ประกอบกับการนวดอบประคบไม่มีการผ่าตัด แม้ว่าหมอไทยมี “มิดหมอ” แต่ก็ได้ใช้ผ่าตัด หากใช้เข็มความเจ็บปวดด้วยคาถาอาคมเพื่อสร้างศรัทธา และความขลังในการรักษาเท่านั้น การลงมิดหมอก็ไม่ได้เกิดบาดแผลใดๆ บนร่างกาย ดังนั้นหากเราจะทำความเข้าใจกับหลักการแพทย์ไทยและการแพทย์จีนช่วงเวลาสมัยเริ่มต้นจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เราจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมของไทยและจีนด้วย เพราะวัฒนธรรมเป็นจุดสำคัญที่เชื่อมโยงไปยังการแพทย์ เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาเพื่อหาหนทางสนับสนุนให้มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพชีวิต ชุมชน วัฒนธรรมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทยสมัยเริ่มต้นทำให้เกิดมิติทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ทำการศึกษาวิจัยถึงลักษณะของการแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทยสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เท่าที่ศึกษาค้นคว้าได้

การวิจัยโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ การพรรณนาวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive) เพื่อแสวงหาการเชื่อมต่อเหตุการณ์ช่วงต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์การแพทย์ไทยและการแพทย์จีน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าใช้หลักฐานปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ จดหมายเหตุ ศิลาจารึก บันทึกของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแพทย์ ตำราเกี่ยวกับสมุนไพร ส่วนหลักฐานทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ บทความ หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารโบราณ และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับการแพทย์ไทยและ

การแพทย์จีนสมัยเริ่มต้นจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วนำมาเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ตีความตามวิธีการประวัติศาสตร์

ผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาและหลักการรักษาโรคตามทฤษฎีแพทย์แผนไทย

การแพทย์แผนไทยเชื่อกันว่ามีต้นกำเนิดมาจากการแพทย์แบบอายุรเวทของอินเดีย โดยผู้ที่เป็นแพทย์แผนไทยทุกคนจะเคารพและยกย่องให้ท่านชีวกโกมารภัจจ์ แพทย์อินเดียซึ่งเป็นแพทย์ประจำตัวขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นบรมครูด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์อินเดียจึงเริ่มเข้ามาสู่สุวรรณภูมิพร้อมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและได้ผสมกลมกลืนกับการแพทย์พื้นบ้านแบบดั้งเดิมของไทย และมีวิวัฒนาการเรื่อยมา

วิวัฒนาการการแพทย์แผนไทย

ยุคก่อนอาณาจักรสุโขทัย จากศิลาจารึกของอาณาจักรขอมจารึกไว้ว่าในพุทธศตวรรษที่ 17 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ได้สร้างสถานพยาบาล เรียกว่า “อโรคยาศาลา” ไว้จำนวนมากไว้สำหรับให้บริการรักษาผู้เจ็บป่วย โดยมี หมอ พยาบาล เกสซ์ ผู้ปรุงอาหาร ผู้จัดบันทึกสถิติคอยให้บริการผู้เจ็บป่วย (สมาพันธ์การแพทย์แผนไทยล้านนา, 2564)

ยุคอาณาจักรสุโขทัย มีการค้นพบหินบดยาสมัยทวารวดี และศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งบันทึกไว้ว่า “ทรงสร้างสวนสมุนไพรบนเขาหลวง เพื่อให้ราษฎรเก็บเอาสมุนไพรไปใช้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย” (สมาพันธ์การแพทย์แผนไทยล้านนา, 2564)

ยุคกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การแพทย์แผนไทยมีความรุ่งเรืองมากโดยเฉพาะการนวด และมีการรวบรวมตำรายา เรียกว่า “ตำราโอสถพระนารายณ์” ในสมัยนี้การแพทย์แผนตะวันตก เริ่มเข้ามามีบทบาทบ้างแต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมจากประชาชน (สมาพันธ์การแพทย์แผนไทยล้านนา, 2564)

ยุครัตนโกสินทร์ (สมาพันธ์การแพทย์แผนไทยล้านนา, 2564)

รัชกาลที่ 1 ทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์ วัดโพธารามหรือวัดโพธิ์ ขึ้นเป็นอารามหลวง ใช้ชื่อว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ทรงให้รวบรวมและจารึกตำรายา ฤๅษีตดตนและตำราการนวดไทยไว้ตามศาลาราย มีการตั้งกรมหมอ ผู้ที่รับราชการเรียกว่า “หมอหลวง” ส่วนหมอที่เป็นประชาชนทั่วไปเรียกว่า “หมอราษฎร” หรือ “หมอเชลยศักดิ์”

รัชกาลที่ 2 ทรงโปรดให้ผู้ชำนาญโรค และสรรพคุณยา รวมทั้งผู้ที่มีตำรายาดี ๆ นำเข้าทูลเกล้าถวาย และให้หมอหลวงคัดเลือก เป็นตำราหลวง 2 เล่ม คือ

1. ตำรายาในโรงพระโอสถ
2. ตำราพระโอสถ

นอกจากนี้ยังโปรด ให้ตรากฎหมาย ชื่อ กฎหมายพนักงานพระโอสถถวาย

รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดให้มีการปฏิสังขรณ์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยมีพระประสงค์ที่จะให้วัดพระเชตุพนฯ เป็นแหล่งวิชาความรู้ แก่ประชาชน มีการจารึก ตำรายา ตำราหมอนวด เกษัสสมุนไพรร ฯลฯ โดยจารึกแผ่นศิลา ประดับไว้ในพระอาราม และยังโปรดให้ปั้นรูปฤษีดัดตนเพิ่มขึ้นอีก

รัชกาลที่ 4 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ นายแพทย์แซมมวล เรโนลด์ เฮาส์ นักเผยแพร่ศาสนาชาวอเมริกันได้มีบทบาทช่วยในการควบคุมอหิวาตกโรคและรักษาไข้ โดยการใช้ทิงเจอร์การบูร ผสมน้ำให้ดื่ม ซึ่งเขารายงานไปยังสหรัฐอเมริกาได้ผลดีมาก (สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525)

รัชกาลที่ 5 โปรดให้ตั้งศิริราชพยาบาลขึ้น และมีการเรียนการสอน ตลอดจนรักษาทั้งการแพทย์แผนไทย และตะวันตกร่วมกัน มีการพิมพ์ตำราขึ้นใช้ในโรงเรียน ได้แก่

1. ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1-2-3
2. ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ฉบับหลวง เล่ม 1-2
3. ตำราแพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1-2-3

พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 5 มีถึงกรมหมื่นดำรงราชานุภาพวันที่ 12 พฤศจิกายน

2433

“ขอเตือนว่า หมอฝรั่งนั้นดีจริง แต่ควรให้ยาไทยสุญญะหาไม่ หมอไทยควรจะให้มีต่อไปภายนา ฤๅควรจะมิไว้บ้าง ถ้าว่าส่วนตัวฉันเอง สมัยกรณียาไทยแล้งวางใจฤๅอุ่นใจในหมอไทยมาก ถ้าหมอไทยจะรักษาแบบฝรั่งหมดดูจะเยือกเย็นเหมือนเหนือน้ำ ไม่เห็นพระสงฆ์เลยเหมือนกัน แต่ตัวฉันอายุมากแล้วเหนจะไม่ได้อยู่จนหมอไทยหมดดอก คนภายนาจะพอใจอย่างฝรั่งกันทั่วไปจะไม่เดือดร้อนเช่นฉันดอกกระมัง เป็นแค่ลองเตือนดูตามหัวเก่า ๆ ที่หนึ่งเท่านั้น” (สมาพันธ์การแพทย์แผนไทยล้านนา, 2564)

รัชกาลที่ 6 ได้สถาปนาการลูกเสือขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ทำให้จิตใจมีระเบียบวินัยขึ้นแก่คนไทยในรุ่นนั้น ซึ่งต่อมาก็ได้เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

พ.ศ.2457 ได้ทรงให้จัดตั้งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ขึ้น

พ.ศ.2459 ได้ปรับปรุงกิจการกรมพยาบาลให้กว้างขวางกว่าเดิม และได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมพระยาภิบาล

พ.ศ.2460 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น และได้มีการปรับปรุงการศึกษาแพทยศาสตร์ เป็นลำดับมา

พ.ศ.2461 ได้สถาปนาพระยาภิบาลขึ้นเป็นกรมสาธารณสุขอยู่ในกระทรวงมหาดไทย โดยรวมงานสาธารณสุขในกรุงเทพฯ และหัวเมืองเข้าด้วยกัน พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นชัยนาทนเรนทร ทรงเป็นอธิบดีกรมสาธารณสุขพระองค์แรก ในปี 2465 (สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525)

รัชกาลที่ 7 ได้ตั้งสภาสาธารณสุขในปี พ.ศ.2471 มีฐานะเป็นสภาที่ปรึกษาในกิจการสาธารณสุขเพื่อประสานงานของกระทรวง และองค์การต่าง ๆ ที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการสาธารณสุข และใน พ.ศ.2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลสมัยนั้นได้ให้ความสำคัญถึงการสาธารณสุขเป็นอย่างดี กรมสาธารณสุขยังคงสังกัดอยู่ในกระทรวงมหาดไทย มีการขยายงานเทศบาล และจัดตั้งโรงพยาบาลในภูมิภาค ขยายบริการไปสู่ชนบท (สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525)

รัชกาลที่ 8 ได้มีนโยบายส่งเสริมการแพทย์และการสาธารณสุข ได้รวบรวมสถาบันที่เกี่ยวข้องทางการแพทย์และทางสาธารณสุขเข้าไว้ด้วยกัน และสถาปนากรมสาธารณสุขขึ้นเป็นกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2485 (สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525)

รัชกาลที่ 9 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการขยายงานรักษาพยาบาลในส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น โรคติดต่อที่สำคัญได้รับการควบคุม แรกเริ่มเดิมเรียก “โอสถสภา” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “สุขศาลา” และเรียกว่า “สถานอนามัย” ปัจจุบันเรียกว่า “โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)” นอกจากนี้ได้ขยายการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษไปทั่วทุกจังหวัด และควบคุมการใช้ยาเสพติดให้โทษ (สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525)

วัตถุประสงค์ในการจัดการพยาบาล (สาธารณสุขไทย) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เพื่อลดการตายของประชากรเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการ เพราะในรัชกาลของพระองค์นั้นอยู่ในช่วงมีการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น

ในขณะที่จำนวนประชากรของประเทศมีน้อยกว่าพื้นที่มาก รัฐบาลจึงพยายามที่จะเพิ่มจำนวนประชากร โดยพิจารณาเห็นว่า จำนวนประชากรเพิ่มน้อยทั้ง ๆ ที่จำนวนเกิดสูงขึ้น เพราะอัตราการตายสูง ซึ่งเกิดจากปัญหาการเจ็บป่วยของประชาชน ซึ่งจะแก้ไขได้ด้วยการจัดการรักษาพยาบาล การดำเนินการป้องกันด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งหากแก้ปัญหาคอนตายมากได้แล้ว ก็ย่อมจะมีผลดีไปถึงการปฏิรูปในด้านอื่น ๆ ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนั้นด้วย จะเห็นได้เด่นชัดในการประชุมจัดการพยาบาล เรียกว่า “สาธารณะพยาบาล” ของเทศาภิบาล ปี 2449 โดยกรมหลวงดำรงราชานุภาพ (รายงานประชุมเทศาภิบาลพแนกธรรมการ, ร.ศ.125)

หลักการรักษาโรคตามทฤษฎีแพทย์แผนไทย กล่าวว่า คนเราเกิดมาในร่างกายประกอบด้วยธาตุทั้งสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งในแต่ละคนจะมีธาตุหลักเป็นธาตุประจำตัว เรียกว่า “ธาตุเจ้าเรือน” ซึ่งธาตุเจ้าเรือนนี้มี 2 ลักษณะ คือ ธาตุเจ้าเรือนเกิดซึ่งจะเป็นไปตามวันเดือนปีเกิด และธาตุเจ้าเรือนปัจจุบันที่พิจารณาจากบุคลิกลักษณะอุปนิสัย และภาวะด้านสุขภาพกายและใจ ว่าสอดคล้องกับลักษณะของบุคคลธาตุเจ้าเรือนอะไร เมื่อธาตุทั้งสี่ในร่างกายสมดุล บุคคลจะไม่เจ็บป่วย หากขาดความสมดุลก็จะเกิดความเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากจุดอ่อน (สมานพันธ์การแพทย์แผนไทยล้านนา, 2564)

ดังนั้นลักษณะของการแพทย์ไทยก่อนการรับอิทธิพลของการแพทย์แผนตะวันตกนั้น เป็นการแพทย์ที่มีรากฐานมาจากการแพทย์แผนอายุรเวทของอินเดีย ซึ่งมีความเชื่อหลักว่าโรคภัยไข้เจ็บเกิดจากการที่ร่างกายของมนุษย์ขาดความสมดุลกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ดังนั้นการรักษาพยาบาลก็คือ การทำให้ร่างกายเกิดความสมดุลกับธรรมชาตินั่นเอง วิธีการรักษาพยาบาลในขณะนั้นทำได้เฉพาะการรักษาจากภายนอกร่างกายเท่านั้น คือ การใช้ยา การนวดและการประกอบพิธีของพวกหมอผีหรือหมอไสยศาสตร์ สำหรับผู้ที่มีความเชื่อว่าโรคเกิดจากการกระทำของภูติผีปีศาจหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนการรักษาจากภายในร่างกายก็มีการกรอกโลหิต และการรักษาพยาบาลหลักที่ใช้กันอยู่ทั่วไปคือการใช้ยาและการนวด สำหรับยาที่ใช้ในการรักษานั้น ส่วนใหญ่จะใช้ตัวยาคที่ได้จากพืชซึ่งมีในท้องถิ่นนั้น ๆ ส่วนตัวยาคที่ได้จากสัตว์ และแร่ธาตุมีจำนวนน้อย หมอไทยจะทำหน้าที่ในการตรวจและวินิจฉัยโรค และในขณะเดียวกันก็จะทำหน้าที่เภสัชกร คือปรุงยาไปด้วย ไม่มีการแยกหน้าที่หมอและเภสัชอย่างในปัจจุบัน โดยยึดถือว่าคัมภีร์แพทย์ไทย และตำรายานั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ไม่ควรปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ความรู้ด้านการรักษาพยาบาลของการแพทย์ของไทยจึงไม่ได้มีการพัฒนา แต่ด้านการแพทย์ไทยในขณะนั้นยังมีบางสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็นความก้าวหน้า คือมีหมอรักษาเฉพาะโรคตามความชำนาญ คือ หมอนวด หมอยาตา หมอยา หมอดำแย หมอเด็ก และหมอวันโรค เป็น

ต้น หมอเหล่านี้นี้ได้ฝึกฝนเล่าเรียนในตระกูลซึ่งมีทั้งข้อดีคือ สามารถเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในต้นตระกูลของตนได้อย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดความชำนาญด้านอาชีพตั้งแต่เด็ก และส่วนข้อเสียคือ ทำให้ความรู้ด้านการแพทย์อยู่ในวงแคบเฉพาะคนในตระกูล ทำให้หมอบางคนยังหวงตำราไม่สอนกับผู้อื่น ดังนั้นในรัชกาลที่ 3 จึงโปรดฯ จารึกวิชาความรู้ทางการแพทย์ไว้ตามวัด คือ วัดพระเชตุพนฯ และวัดราชโอรสารามเพื่อเปิดให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาได้ (ยุวดี ตปนิยากร, 2522)

ประวัติความเป็นมาหลักการของการแพทย์จีน

เริ่มต้นจากหลักการของการแพทย์จีนที่กล่าวว่า “Traditional Chinese Medicine is a part of Chinese Culture” ดังนั้นหากจะทำความเข้าใจกับหลักการแพทย์จีน จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมของจีนด้วย เพราะวัฒนธรรมจีนเป็นจุดสำคัญที่เชื่อมโยงไปยังการแพทย์จีน จีนเป็นดินแดนต้นกำเนิดวัฒนธรรมและหลักปรัชญาที่เก่าแก่และสำคัญแห่งหนึ่งของโลกตะวันออก ลัทธิความเชื่อที่เป็นที่นิยมมากในจีน คือ ลัทธิเต๋า (Tao) และลัทธิขงจื๊อ (Confucius) ซึ่งเป็นแนวคิดหลักปรัชญา เน้นจริยธรรมและการดำเนินชีวิตของผู้คน (พัชณา ใจดี และคณะ, 2556)

การแพทย์แผนจีน หมายถึง การแพทย์แผนโบราณของชาวจีนซึ่งเป็นการแพทย์ที่มีประวัติการใช้ในการรักษาในชาวจีนยาวนานมากกว่า 5,000 ปี และมีทฤษฎีสมบูรณ์ที่สุด โดยมีองค์ประกอบหลักคือ การวินิจฉัยหรือการบอกโรค การรักษาด้วยการฝังเข็ม การใช้ยาสมุนไพร การนวดทุยนา ชีกง และอาหารที่เป็นยา (สำนักการแพทย์ทางเลือก, 2556)

การแพทย์แผนจีนกำเนิดขึ้นโดนเผ่าที่อาศัยบริเวณแถบแม่น้ำเหลืองของจีน มีการคิดค้นทฤษฎีและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละยุคสมัย จนเกิดแพทย์จีนที่มีชื่อเสียงและสำนักแพทย์จำนวนมาก มีเรื่องเล่าว่าประมาณ 3,000 กว่าปีก่อน ซึ่งเป็นสมัยราชวงศ์ฮั่นซัง ได้มีการบันทึกเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลและโรค 10 กว่าชนิด ต่อมาในราชวงศ์โจวก็เริ่มมีการใช้วิธีตรวจวินิจฉัย 4 อย่าง คือ ดู ฟัง ถาม แทะ และรักษาโรคในแบบต่าง ๆ เช่น การจ่ายยา การฝังเข็ม และการผ่าตัด พอมาในยุคสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น ก็ได้มีการประพันธ์ตำราชื่อ “หวง ตี เน่ย จิง” ซึ่งถือเป็นตำราแพทย์แผนโบราณจีนที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการแพทย์แผนจีนได้แพร่หลายออกไปยังประเทศอื่น ๆ อีกมาก โดยเฉพาะในประเทศไทย (โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 9 แอร์พอร์ต, 2565) ในระหว่างสมัยเว่ยจิ้นหนันเป่ยเฉา จนถึงราชวงศ์สุย ถัง และอู่ใต้ การใช้วิธีการผสมรวมในการวินิจฉัย ประสบผลสำเร็จอย่างมาก

นายหวัง ซูเหอ นายแพทย์ในสมัยจิ้นได้เขียนตำราชื่อ “ตำราว่าด้วยระบบเส้นโลหิต” และในสมัยนี้การแพทย์จิ้นได้พัฒนาเป็นสาขาเฉพาะทาง เช่น ด้านการฝังเข็ม ด้านการกลั่นยาเม็ดอายุวัฒนะ ด้านการผลิตยา ด้านศัลยกรรม ด้านกุมารเวชวิทยา ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง นายหวัง เหวยอี ได้ประพันธ์ “ถงเหรินหยวช่วยเงินจิวถุจิง” เป็นตำราและภาพการฝังเข็มในตำแหน่งร่างกายด้วยหุ่นทองแดงเท่าขนาดคนจริง สิ่งนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาวิชาการฝังเข็มในรุ่นหลัง และในสมัยราชวงศ์หมิง นักแพทยศาสตร์จำนวนหนึ่งได้จำแนกผู้ป่วยที่มีไข้สูงออกเป็นไทฟอยด์ โรคร้อนใน และโรคห่าออกจากกัน จนถึงราชวงศ์ซ่ง ได้มีตำรา “ว่าด้วยโรคร้อนใน” เกิดขึ้น ตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงเป็นต้นมาการแพทย์ตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศจีน (สำนักงานแพทย์ทางเลือก, 2556)

การแพทย์แผนจีนในไทย

การแพทย์แผนจีนที่พัฒนามาจากประสบการณ์การรักษาหรือการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดจากโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ของชาวจีน ที่สะสมกันมานานหลายพันปีนั้น ได้เข้ามามีบทบาทร่วมกับการแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพของคนไทยโดยเข้ามาพร้อมคนจีนที่อพยพมาในประเทศไทยตั้งแต่ ศตวรรษที่ 3 ซึ่งปรากฏหลักฐานแน่ชัดในสมัยสุโขทัย ตรงกับสมัยราชวงศ์หยวน และหมิงของจีนเรื่อยมา มีหลักฐานที่ใช้อ้างอิง เช่น ความคล้ายคลึงกันระหว่าง การแพทย์ล้านนาและการแพทย์แผนไต่ ซึ่งเป็นการแพทย์พื้นฐานของชนเผ่าไตในเขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน คัมภีร์โอสถพระนารายณ์ซึ่งได้รวบรวมตำรับยาที่ใช้ในวังหลวงของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ 400 ปีก่อน ก็ปรากฏตำรับยาจีนที่บรรจุอยู่ในคัมภีร์ (สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2018) พงศาวดารจีนมีบันทึกเกี่ยวกับการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างพ่อขุนรามคำแหงมหาราชกับจักรพรรดิราชวงศ์หยวน ปลายสมัยราชวงศ์ซ่ง และสมัยสาธารณรัฐจีน (ค.ศ. 1911-1949) เนื่องจากประเทศจีนถูกต่างชาติรุกรานจนกลายเป็นประเทศกึ่งอาณานิคม ความวุ่นวายทางการเมืองและความยากจน ทำให้มีชาวจีนจำนวนมากอพยพไปต่างประเทศรวมทั้งประเทศไทย ชาวจีนอพยพจึงได้นำความรู้ด้านการแพทย์แผนจีนที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันไปเผยแพร่ด้วย แพทย์แผนจีนในประเทศไทยมีการสืบทอดหลายแบบ เช่น การสั่งสอนสืบทอดในครอบครัว การศึกษาด้วยตนเอง การไปศึกษาที่ประเทศจีน เป็นต้น แม้การแพทย์แผนจีนได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีน แต่รัฐบาลไทยในช่วงแรก ๆ ยังไม่ให้การรับรองการแพทย์จีน เนื่องจากยังไม่สามารถควบคุมมาตรฐานและจริยธรรมของแพทย์แผนจีนได้ (Liu Xinjing, 2014)

ศาสตร์การแพทย์แผนจีนเป็นส่วนสำคัญในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาติจีน แพทย์แผนจีนมีความเป็นวิทยาศาสตร์และใช้ผสมผสานแผนตะวันตกได้อย่างกลมกลืน โดยนำข้อดีของแต่ละศาสตร์มาเสริมกัน เพื่อประสิทธิผลในการส่งเสริมกัน รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพสุขภาพของประชาชนให้ดีที่สุด

ความเหมือนและความแตกต่างการแพทย์ไทยและการแพทย์จีนในไทย

ปรัชญาการรักษาสุขภาพของคนเอเชียมีศูนย์กลางใหญ่อยู่ที่อินเดีย และจีน ดูเหมือนว่าทั้งสองแห่งนี้ก็ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดของกันและกันอยู่ไม่น้อย ส่วนชาติเอเชียอื่น ๆ โดยเฉพาะในอาเซียนแม้ว่าจะมีภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพของตนเองแต่ก็ได้รับอิทธิพลจากจีนบ้าง อินเดียบ้าง แล้วแต่ว่าในสมัยโบราณชาติไหนจะมีการสมาคมติดต่อกับที่ไหนมากกว่า ในอินเดียมีการรักษาเป็นระบบมาตั้งแต่ 2,400 ปีก่อน อินเดียมีตำราอายุรเวท ซึ่งแปลว่า “วิทยาการแห่งชีวิต” เปรียบเสมือนตำราแพทย์เล่มใหญ่ ภาคส่วนที่เป็นตำรายาชื่อ “จารกะ สังหิตา” เขียนขึ้นโดยหมอยาโบราณชื่อจารกะตั้งแต่ 1,000 ปีก่อนคริสตกาล และมีภาคส่วนของตำราศัลยกรรมชื่อ “ศศรุต สังหิตา” ซึ่งเขียนขึ้นโดยหมอศัลยกรรมคนแรก ๆ ของโลกก็ว่าได้ ชื่อศศรุตตั้งแต่เมื่อ 400 ปีก่อนคริสตกาล จะเห็นว่าความรู้การแพทย์แผนตะวันออก มีความรอบด้านคล้าย ๆ กับการแพทย์ในปัจจุบัน ยกตัวอย่าง ตำราอายุรเวทจะมีการกล่าวถึงการใช้สมุนไพร เกือบแรม การผ่าตัด การรักษาโรคด้วยพิธีกรรม และการให้ทาน ความเชื่อทางการแพทย์ตามแบบอายุรเวท เน้นหนักไปที่ปราณหรือพลังชีวิต คนอินเดียเชื่อว่าเมื่อใดที่จักระเสียความสมดุล หรือการเคลื่อนไหวของปราณติดขัดร่างกายก็จะป่วย การรักษาโรคจึงต้องปรับจักระที่มีปัญหา โดยการใช้ยาสมุนไพร อาศัยการนวดและการฝึกโยคะ

การแพทย์แผนไทยมีความเป็นมาของเราเอง ถือหลักเป็นการแพทย์แนวพุทธะ เดิมทีการแพทย์จึงมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางธรรมชาติ ใช้การผูกหรือมัดขวัญ การเสกเป่า การแก้บน การสืบทา และมีการใช้น้ำมันต์ ซึ่งปรับเป็นวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทยโบราณ คนโบราณไม่ได้มองว่าโรคมิสาเหตุจากเชื้อโรค แต่การเกิดโรคเป็นเพราะร่างกายขาดความสมดุลของธาตุสำคัญทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ หรือขาดความสมดุลกับธรรมชาติ อากาศ ฤดูกาล เป็นต้น การตรวจวินิจฉัยของหมอไทยจะเน้นเรื่องของวันเดือนปีเกิด เพราะมีแนวคิดที่ว่าคนเราเกิดมามีธาตุเจ้าเรือนกำหนดมาตั้งแต่ในครรภ์มารดา จากนั้นจึงตรวจดูว่าอาการที่มีเป็นอาการของธาตุใด ธาตุทั้งสี่ไม่สมดุลอย่างไร อันไหนหย่อน อันไหนกำเริบ หรือพิการอย่างไร จากนั้นจึงใช้ยาสมุนไพรรักษา การรักษาตามแผนไทยจะเน้นการ

ใช้ยาสมุนไพรเป็นหลัก ประกอบกับการนวด อบประคบ ไม่มีการผ่าตัด การแพทย์แผนไทยได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ยาสมุนไพรส่วนหนึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของเราเอง แต่ก็มีบางส่วนที่รับมาจากอินเดีย มีที่รับมาจากจีนบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย ฤๅษีดัดตนก็เป็นศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับโยคะของอินเดียมาก ฤๅษีหรือโยคีผู้ปฏิบัติโยคะก็มีที่มาจากชมพูทวีป (ลลิตา ชีระสิริ, 2563)

การแพทย์แผนจีนก็มีการพูดถึงการเคลื่อนไหวของพลังงานหรือชี้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอวัยวะภายในต่าง ๆ กัน และแนวคิดของการเกิดโรคก็เป็นเช่นเดียวกับอินเดีย หากเมื่อใดที่ทางเดินของชี้ติดขัดก็จะเกิดความเจ็บป่วย ปรัชญาการรักษาโรคของจีนจึงอาศัยหลักคิดทำนองเดียวกับอินเดีย คือต้องแก้ไขความติดขัดของชี้ โดยใช้สมุนไพร ใช้การฝังเข็ม ชีกง และการรมยาเป็นต้น ในจีนเริ่มแรกทีเดียวการแพทย์เป็นศาสตร์ที่ผสมผสานกันระหว่างการรักษากับศาสนา แนวคิดทางการแพทย์ของแผนจีนต่างจากของอินเดียอย่างชัดเจน ตรงที่ใช้ทฤษฎีอินหยาง ที่จริงความเชื่อของจีนนั้น หยินกับหยางเป็นหลักที่ใช้ได้ครอบคลุมจักรวาล ทุกอย่างรอบตัวเราประกอบด้วยคุณสมบัติของหยิน-พลังเย็น-กับหยาง-พลังร้อน-ทั้งนั้น จีนยังเด่นในเรื่องของการฝังเข็ม การฝังเข็มว่ามีหลายรูปแบบ และกำหนดจุดฝังเข็มเอาไว้ประมาณ 300-600 จุด ซึ่งเห็นได้จากรูปสัมฤทธิ์ที่ขุดได้ในจีนเมื่อศตวรรษที่ 18 เป็นรูปปั้นที่แสดงถึงจุดฝังเข็มตามร่างกาย (ลลิตา ชีระสิริ, 2563)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ในเขตตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ในเขตตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ ภาพรวม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ในเขตตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ สรุปได้ ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่อยู่อาศัย แตกต่าง กัน มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีเพศ และรายได้ แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การแพทย์แผนไทยเป็นวิธีการดูแลสุขภาพของคนไทยที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีไทยมีการใช้สมุนไพรในการรับประทาน การอบ การประคบ การนวด การวินิจฉัยโรค เป็นแบบไทย มีองค์ความรู้เป็นทฤษฎี มีการเรียนการสอนและถ่ายทอดความรู้อย่างกว้างขวาง นับเป็นภูมิปัญญาไทยที่น่ายกย่อง ในสภาพปัจจุบันการแพทย์แผนไทยถูกปล่อยปละละเลยจาก ทางการมานานเพราะพระราชบัญญัติการแพทย์เพื่อควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ประกาศ เมื่อ พ.ศ.2466 ทำให้มีผลโดยตรงต่อการแพทย์แผนไทย เพราะรัฐบาลไม่ให้การสนับสนุน การสืบต่อจึงอยู่ในแวดวงหมอพื้นบ้าน ในวงศ์ตระกูลผู้มีอาชีพหมอ และในวัดวาอารามบางแห่ง เท่านั้น ต่อมาใน พ.ศ.2472 กฎเสนาบดีมีผลโดยตรงทำให้การแพทย์แผนไทยเป็นอาชีพที่เสี่ยง ต่อการผิดกฎหมาย ผู้ที่ดำเนินอาชีพการแพทย์แผนไทยกลายเป็นหมอนอกระบบ และ กลายเป็นแพทย์แผนโบราณ โดยอาศัยการสังเกต ความชำนาญ อันได้บอกเล่าต่อกันมาเป็นที่ตั้ง หรืออาศัยตำราอันมีมาแต่โบราณโดยมิได้ดำเนินไปในทางวิทยาศาสตร์ คนโบราณไม่ได้ มองว่าโรคมีสาเหตุจากเชื้อโรค แต่การเกิดโรคเป็นเพราะร่างกายขาดความสมดุลของธาตุสำคัญ ทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ หรือขาดความสมดุลกับธรรมชาติ อากาศ ฤดูกาล เป็นต้น การตรวจ วินิจฉัยของหมอไทยจะเน้นเรื่องของวันเดือนปีเกิด เพราะมีแนวคิดที่ว่าคนเราเกิดมามีธาตุเจ้าเรือนกำหนดมาตั้งแต่ในครรภ์มารดา จากนั้นจึงตรวจดูว่าอาการที่มีเป็นอาการของธาตุใด ธาตุ ทั้งสี่ไม่สมดุลอย่างไร อันไหนหย่อน อันไหนกำเริบ หรือพิการอย่างไร จากนั้นจึงใช้ยาสมุนไพร รักษา การรักษาตามแนวแผนไทยจะเน้นการใช้ยาสมุนไพรเป็นหลัก ประกอบกับการนวด อบ ประคบ ไม่มีการผ่าตัด การแพทย์แผนไทยได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ซึ่งสอดคล้องกับ พิษณุ พัฒนา (2509) ได้ทำการวิจัยเรื่องความเป็นมาของการแพทย์แผนไทย ซึ่งนับเป็นงานบุกเบิก สำคัญ และสอดคล้องกับ Jean Mulholland (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Thai Tradition Medicine A Preliminary Investigation มีใจความว่าการแพทย์แผนไทยได้รับอิทธิพลจาก อายุรเวทในศาสนาฮินดู และ Jean Mulholland (1979) เขียนบทความเผยแพร่ในประเทศ

ไทยเรื่อง Thai Tradition Medicine : Ancient Thought and Practice in Thai Context
ตีพิมพ์ในวารสาร Journal of the Siam Society ได้วิเคราะห์ว่าการแพทย์แผนไทยได้รับ
อิทธิพลจากอายุรเวทและมาจากหลักการของฮิปโปเครติส ผ่านเข้ามาทางผู้นับถือศาสนา
อิสลามที่ปกครองอินเดียอยู่ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับธาตุดิน

การแพทย์แผนจีนได้แพร่หลายเข้ามาประเทศไทย ศตวรรษที่ 3 โดยพ่อค้าชาวจีน ซึ่ง
ปรากฏหลักฐานแน่ชัดในสมัยสุโขทัย อันตรงกับสมัยราชวงศ์หยวน และหมิงของจีนเรื่อยมา
การแพทย์แผนจีนเน้นหลักการในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพให้มีความแข็งแรง โดยแนวคิด
พื้นฐานที่สำคัญ คือการสร้างสมดุลของพลังชี่ และพลังหยิน-หยางในร่างกาย ซึ่ง
สอดคล้องกับ โกวิท คัมภีร์ภาพ (2544) กล่าวว่า การแพทย์แผนจีนแพร่หลายเข้าไปในประเทศ
แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 3 มีการนำเข้าและส่งออกสมุนไพรระหว่าง
ประเทศเรื่อยมา การแพทย์แผนจีนเข้าสู่ประเทศไทยพร้อมกับย้ายถิ่นของชาวจีนมาสู่ประเทศ
ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งตรงกับปลายสมัยราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1206-1368) และราชวงศ์หมิง
(ค.ศ. 1368-1644) ชาวจีนอพยพจึงได้นำความรู้ด้านการแพทย์แผนจีนที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน
ไปเผยแพร่ด้วย แพทย์แผนจีนในประเทศไทยมีการสืบทอดหลายแบบ เช่น การส่งสอนสืบทอด
ในครอบครัว การศึกษาด้วยตนเอง การไปศึกษาที่ประเทศจีน เป็นต้น และสิ่งที่สำคัญแพทย์
แผนจีนเน้นอาหารบำบัดโรค ใช้สมุนไพร การฝังเข็ม และการทุยนา การแพทย์แผนจีนจึงเป็น
ส่วนสำคัญในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนชาติจีน มีเอกลักษณ์ในการตรวจวินิจฉัยโรคโดย
อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและจักรวาล ตอบสนองกันทั้ง
ปัจจัยภายในและภายนอก การแพทย์แผนจีนมีวิธีการตรวจ 4 ประการ ได้แก่ ดู ฟัง ถาม และ
ตรวจชีพจร ซึ่งสอดคล้องกับ H.E.Prof. She Jing (2014) กล่าวว่า ลักษณะที่น่าสนใจของ
ศาสตร์การแพทย์แผนจีนคือ วิธีการที่นำมาใช้ในการดูแลสุขภาพมีทั้งการใช้ยาและวิธีการที่ไม่
ใช้ยา ยาตำรับจะประกอบด้วยสมุนไพรหลาย ๆ ชนิด สมุนไพรแต่ละตัวจะทำหน้าที่
ประสานกันในการปรับสมดุลระบบอวัยวะที่ผิดปกติของร่างกายให้กลับสู่สภาพการทำงานปกติ
สำหรับการรักษาที่ไม่ใช้ยา แพทย์จีนมีวิธีการต่าง ๆ เช่น การฝังเข็ม (Acupuncture) และการ
นวดแบบทุยนา (Tuana) ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าของมนุษยชาติ เพราะเป็นสิ่งที่ใช้เวลา
คิดค้นเป็นพัน

องค์ความรู้ใหม่

ศาสตร์แพทย์แผนไทยและจีน มีข้อเด่นเป็นภูมิปัญญาเป็นแนวคิดทางวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาใช้ให้สอดคล้องกับการดูแลสุขภาพสมัยใหม่ที่มองความสัมพันธ์ของร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมเชื่อมสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียว ไม่ได้ยึดเอา "โรค" เป็นหลัก แต่ให้ความสำคัญของร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งเป็นระบบหนึ่งในระบบองค์รวมของธรรมชาติ สามารถนำไปผสมผสานกับการแพทย์สมัยใหม่ เพื่อเสริมจุดอ่อนซึ่งกันและกันได้ สามารถนำไปประยุกต์กับระบบประกันสุขภาพในเมือง การรักษา ส่งเสริมป้องกันในระบบสาธารณสุขมูลฐานของประเทศ และการช่วยให้มีสุขภาพและอายุที่ยืนยาว ในปัจจุบันไทยและจีนให้ความสำคัญต่อการยกระดับทางวิชาการ โดยนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาศึกษาวิจัยทางด้านทฤษฎี ทางคลินิก ตำรายา ตำรับยา เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจ และการรักษา รวมถึงการผลิตบุคลากรที่ได้มาตรฐานในระดับต่างๆ จำนวนมากเพื่อสนองความต้องการและการปฏิรูป ระบบสาธารณสุขของประเทศ การพัฒนาแพทย์แผนจีนในประเทศจีน นอกจากผลทางด้านสาธารณสุขแล้ว จะส่งผลต่อการยกระดับและการพัฒนาเศรษฐกิจทางด้านอื่นๆ อีกหลายด้าน จะส่งผลดีต่อสุขภาพและเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศด้วย

ทั้ง 2 ประเทศพยายามใช้จุดเด่นและภูมิปัญญาของตนเอง ส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้ อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และยังไม่ปฏิเสธความรู้จากทางซีกโลกตะวันตก ขยายจุดเด่นของแพทย์แผนไทยและจีนที่มีลักษณะ ความรู้ วัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตธรรมชาติในด้านสุขภาพ และขยายผลในปริมาณของเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ นับเป็นแนวคิดที่น่าสนใจและควรแก่การศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรศึกษามุมมองการทำงานร่วมกันระหว่างแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนจีน การสาธารณสุขไทยสามารถนำการแพทย์แผนจีนมาใช้เพื่อป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ การใช้การฝังเข็มเพื่อบำบัดโรค และยังสามารถใช้อาหารหรือสมุนไพรเพื่อใช้ในการบำบัดโรค การนวดแผนจีนเพื่อบำบัดอาการปวดและผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การผสมผสานแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนจีนเพื่อเป็นการสร้างสมดุลของพลังต่าง ๆ ในร่างกาย เพื่อให้เกิดความพอดี ไม่ร้อนเกินไป ไม่เย็นเกินไป เพื่อจะนำไปสู่การมีสุขภาพดีของประชาชนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคต

หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาควรร่วมมือกันวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ควบคู่กับจัดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนจีน เพราะจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนจีนเป็นการพัฒนาและยกระดับแพทย์แผนโบราณให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น นอกจากหน่วยงานด้านการศึกษายังได้ขยายความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาตลอดจนได้นำการแพทย์แผนไทยและแผนจีนมาพิจารณาแล้ว ในอนาคตเชื่อได้ว่าจะต้องเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่าที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองด้านสุขภาพและเป็นวิชาชีพที่ได้รับความนิยม สนับสนุน ส่งเสริม ลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ลดการนำเข้า ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชนชาติไทยและชนชาติจีนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย อนุวัชประยูร. (2551). แพทย์แผนไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2565 จาก https://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/1_2551/Planthai.htm#:~:text=การแพทย์แผนไทย%20ตาม,และการประดิษฐ์อุปกรณ์%20.
- โกวิท คัมภีรภาพ. (2544). ทฤษฎีพื้นฐานการแพทย์แผนจีน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จาริยา แสงคำกุล และคณะ. (2552). การศึกษาความต้องการใช้บริการด้านแพทย์แผนไทยของประชาชน ในพื้นที่หมู่ที่ 9 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก. วิชาการวิจัยทางสุขภาพ. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- จำลอง สุวคนธ์. (2496). หน้าที่ของเภสัชกร. ในหนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจ พอ.อันธ์
อลังการกิตติเวชช์. กรุงเทพมหานคร.
- ชลิต สันติกิจรุ่งเรือง. (ม.ป.ป.). การแพทย์แผนจีนในไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565
จ 1 ก
<http://www.manager.co.th/china/ViewNews.aspx?NewsID=9490000022270>.
- ชาวจีนโพ้นทะเล. (ม.ป.ป.). ชาวจีนโพ้นทะเล Oversea Chinese หัวเฉียว. เรียกใช้เมื่อ 15
พฤษภาคม 2565 จาก <http://hakkapeople.com/book/export/html/1157>.
- นันทิดา ฤทธิ์ไทสงค์ และคณะ. (2552). การศึกษาความต้องการใช้บริการด้านแพทย์แผนไทย
ของประชาชน ในพื้นที่หมู่ที่ 9 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก. วิชาการวิจัยทาง
สุขภาพ. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัชณา ใจดี และคณะ. (2556). การแพทย์แผนจีนกับการสาธารณสุขไทย. วารสารสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยบูรพา, 8(2), 120-128.
- พิชาญ พัฒนา. (2509). ความเป็นมาของการแพทย์เมืองไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). พระนคร : โอ
เดียนสโตร์.
- เย็นจิตร เตชะดำรงสิน. (2556). หนึ่งทศวรรษการแพทย์แผนจีนในประเทศไทย, ในรายงาน
การสาธารณสุขไทยด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์
ทางเลือก 2554-2556 (หน้า 249-253). สำนักข้อมูลและประเมินผล กรมพัฒนา
การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข.
- ยุคก่อกำเนิดทฤษฎีการแพทย์จีน. (ม.ป.ป.). ศาสตร์การแพทย์แผนจีน. เรียกใช้เมื่อ 16
พฤษภาคม 2565 จาก <http://www.thaipun.com/index.php/chinese-medicine/chinese-medicine2/chinese-medical-history/148-chinese-medical-history/275-origin-of-traditional>.
- ยุวดี ตปนิยากร. (2522). วิวัฒนาการของการแพทย์ไทยตั้งแต่สมัยเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดรัชกาล
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 9 แอร์พอร์ต. (2565). ตำราแพทย์แผนโบราณจีน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก <https://ch9airport.com/มารู้จักศาสตร์-การแพทย์/20%20%20%20%20เอา>.
- ลลิตา อีระสิริ. (2563). ปรัชญาการรักษาโรคแบบตะวันออก-อัตลักษณ์ของอาเซียน. สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. พิพิธภัณฑสถานโบราณล้านนา.
- วิทวัส วัฒนาวินูล. (2546). แพทย์แผนจีน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.doctor.or.th/article/detail/2064>.
- สมาพันธ์การแพทย์แผนไทยล้านนา. (2565). ประวัติการแพทย์แผนไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก https://www.lannahealth.com/วิวัฒนาการแพทย์แผนไทย/?fbclid=IwAR2laTFhI5VKBNRRek451x9kaVWrLeIWoxoNbxRAAUN_sjYmzdFFNDi_b3k.
- สำนักการแพทย์ทางเลือก. (2556). การแพทย์จีน (Traditional Chinese Medicine). วารสารสำนักการแพทย์ทางเลือก, 6(1), 1-10.
- สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2018). การแพทย์แผนจีนในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.hfocus.org/content/2018/04/15746>.
- สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. (2525). ความก้าวหน้าของการสาธารณสุข ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักข่าวพาณิชย์ กรมพาณิชย์สัมพันธ์.
- _____. เอกสาร ร.5 ม 2.11/14 รายงานการประชุมเทศบาล ร.ศ.125.
- _____. เอกสาร ร.5 ม 2.11/14 รายงานการประชุมเทศบาล ณ กระทรวงธรรมการ ร.ศ. 126.
- Mulholland, J. (1997). Thai Tradition Medicine : A Preliminary Investigation. Australian Nation University.
- Mulholland, J. (1997). Thai traditional medicine: ancient thought and practice in a Thai context. Journal of the Siam Society, 67(2), 80-115.
- Xinjing, L. (2014). Identities of Students in the Faculty of Chinese Medicine, Huachiew Chalermprakiet University. ในวิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

Sangsingkeo, V. (1976). The Interrelationship of traditional medicine and Modern Medicine in Developing World. *Journal Medical Association of Thailand* 59, 20.

Jing, S. (2014). Traditional Chinese Medicine in 21st Century. *Journal of Thai Traditional & Alternative Medicine*. 1(1), 91-93.

ความท้าทายและทางออกของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้

ต่อกรณีการจัดการน้ำของจีน*

STRATEGIC CHALLENGES FOR LOWER MEKONG NATIONS IN CHINA'S LANCANG-MEKONG WATER MANAGEMENT

จินดา อารังอารียกุล¹ และ ณัฐพล เรือนเจริญสิน²

Jinda Thomrongajariyakul¹ and Nuttapon Ruancharoensin²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และ

²วิทยาลัยการทัพบก สหรัฐอเมริกา

¹Faculty of Humanities and Social Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand and

²United State Army War College, U.S.

Corresponding author E-mail: jindath.j@gmail.com

Received 3 January 2024; Revised 5 February 2024; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่าน 6 ประเทศ ได้แก่ จีน เวียดนาม ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม เปรียบเสมือนกระแสแห่งชีวิตของกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง และเป็นแหล่งน้ำที่เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนกว่า 70 ล้านคนตลอดลำน้ำ จึงมีการกำหนดกรอบความร่วมมือหลายประการ เช่น โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการค้าและการลงทุนในอนุภูมิภาคนี้ ในขณะเดียวกันก็มีความขัดแย้งเกี่ยวกับการพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำของจีน

* จินดา อารังอารียกุล และ ณัฐพล เรือนเจริญสิน. (2567). ความท้าทายและทางออกของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ ต่อกรณีการจัดการน้ำของจีน. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(1), 54-72.

Jinda Thomrongajariyakul and Nuttapon Ruancharoensin. (2024). Strategic Challenges for Lower Mekong Nations in China's Lancang-Mekong Water Management. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 54-72.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

บริเวณต้นแม่น้ำโขง ที่ทำให้ปริมาณน้ำที่ไหลไปยังปลายน้ำลดลง ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร การประมง และการขนส่ง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของสัตว์น้ำ ชัดขวางการอพยพของปลาแม่น้ำโขง เกิดเป็นข้อพิพาทระหว่างกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง บทความชิ้นนี้ได้ศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งและการระงับข้อพิพาททางเลือก เพื่อเสนอแนวทางการระงับข้อพิพาทโดยมีคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงและทางการยูนนานเป็นกลไกสำคัญ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สร้างความไว้วางใจและความร่วมมือโดยการเจรจาระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง รวมถึงทางการยูนนานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ระยะที่ 2 สร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มั่นใจว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำจะไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนปลายน้ำ และระยะที่ 3 แก้ไขข้อขัดแย้งและการจัดการโดยการส่งเสริมให้ใช้กระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมมากขึ้น และให้ชุมชนปลายน้ำมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ

คำสำคัญ: แม่น้ำโขง, การจัดการความขัดแย้ง, การระงับข้อพิพาททางเลือก, ประเทศจีน

Abstract

The Mekong River is a major waterway that flows through six countries, namely China, Myanmar, Laos, Thailand, Cambodia, and Vietnam. For the Mekong Nations, this river likens the current of life, is exceptionally rich in natural resources, and is vital in supporting the livelihood of more than 70 million people. There are many cooperation frameworks, such as the Greater Mekong Sub-Region Economic Cooperation Development Program, established to support trade and investment in this sub-region. China's dam building on upstream of the Mekong River has led to reduced water flows downstream, causing severe impacts on fishing communities, the agriculture and transportation sectors. Moreover, it also effects disrupted the migration patterns of fish and other aquatic species. This article studies Conflict Management and

Alternative Dispute Resolution (ADR) to suggest a solution to the Mekong Nations conflict, which has the Mekong River Commission and Yunnan officials as key factors. The solutions, phase by phase, are as follows: Phase 1: Building trust and cooperation between all parties involved in the conflict including Yunnan officials and other stakeholders. Phase 2: Balancing economic development and environmental protection to ensure that economic development and hydropower development would not affect the environment or downstream communities. Phase 3: Conflict resolution and management by encouraging the adoption of more transparent and participatory decision-making processes and involving downstream communities in water management.

Keyword: Mekong River, Conflict management, Alternative dispute, China

บทนำ

แม่น้ำโขงเริ่มต้นที่ธารน้ำแข็งในทิเบตสูงกว่า 5,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล น้ำจากธารน้ำแข็งนี้จะละลายลงสู่แม่น้ำล้านช้าง (Lancang river หรือ แม่น้ำโขงตอนบนในภาษาจีน) จากนั้นจึงไหลผ่านมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นพื้นที่ระหว่างประเทศลาวและเมียนมา ในระยะทางสั้น ๆ ก่อนที่จะไหลลงปลายทางใต้เป็นระยะทางยาว 4,200 กิโลเมตร ผ่านประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม และสุดท้ายไหลลงไปถึงทะเลจีนใต้ (Magee, D., 2011) แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับว่าเป็นหนึ่งในเส้นทางน้ำข้ามพรมแดนที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์มากที่สุดของเอเชีย มีความยาวเป็นอันดับที่สิบและเป็นแม่น้ำที่ใหญ่เป็นอันดับเจ็ดของโลก กลุ่มน้ำโขงมักถูกเรียกว่า "กระดูกสันหลังทางอุทกวิทยา" หรือ "กระแสน้ำแห่งชีวิต" ของแผ่นดินใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติเป็นพิเศษ และมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีพของผู้คนมากกว่า 70 ล้านคน ซึ่งแม่น้ำโขงเป็นปัจจัยสำคัญของการเกษตรกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับประเทศปลายน้ำ (Hudson-Rodd, N., & Shaw, B. J., 2003)

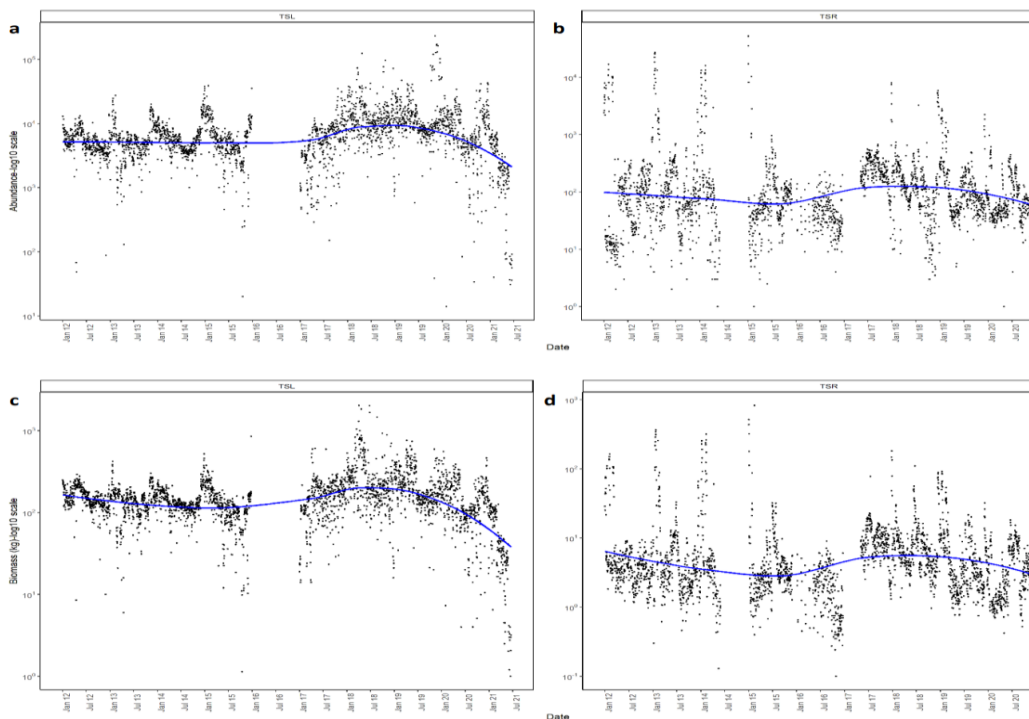
แม่น้ำสาขานี้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นและลงตามฤดูกาลมากกว่าแม่น้ำสายอื่นๆ เมื่อถึงฤดูมรสุมก็จะมีกระแสน้ำปริมาณมหาศาลพัดพาตะกอนที่จำเป็นต่อการเกษตรไปยังพื้นที่ปลายน้ำ (Wang, Q., 2019) ด้วยสถานะเป็นแม่น้ำสากล แม่น้ำโขงจึงเป็นบ่อเกิดของโอกาสและความท้าทายสำหรับภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะด้านความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจากความพยายามในการบูรณาการประเทศในอนุภูมิภาคเข้าด้วยกันในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ภายใต้บรรยากาศทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา มีการกำหนดกรอบความร่วมมือหลายประการ เช่น โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โขง (the Greater Mekong Sub-Region Economic Cooperation Development Program: GMS) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการค้าและการลงทุน ในขณะเดียวกันก็มีความขัดแย้งและความกังวลเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำของจีนบริเวณต้นแม่น้ำโขง

การจัดการน้ำเป็นหัวใจสำคัญของพื้นที่อยู่อาศัย เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพื่อให้ให้น้ำในระบบนิเวศและระบบประปามีเพียงพอ การจัดการน้ำมีความเชื่อมโยงกับความเจริญทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาระบบนิเวศและป้องกันความสูญเสียอันเนื่องมาจากอุทกภัย ในปี 1995 จีนเริ่มสร้างเขื่อนมานวาน (Manwan Dam) ในยูนนาน และเสนอให้สร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำหลายแห่งบนแม่น้ำล้านช้าง โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในมณฑลยูนนาน ซึ่งแผนนี้เป็นเหตุก่อให้เกิดความขัดแย้งในประเด็นการพัฒนาแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง (Yeophantong, P., 2014) เนื่องจากจีนถือเป็นประเทศที่มีพื้นที่ลุ่มชายฝั่งแม่น้ำที่มีพื้นที่มากที่สุดในภูมิภาค แต่กลับไม่ใช่สมาชิกของคณะกรรมการจัดการแม่น้ำโขง จึงทำให้จีนกลายเป็นเป้าของการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแม่น้ำ "ฝ่ายเดียว" (Zhong, Y., et al, 2016) โดยที่ประเทศต่าง ๆ ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างได้แย้งว่าการก่อสร้างเขื่อนหลายแห่งของจีนบนแม่น้ำโขงตอนบนกำลังปล้นทรัพยากรน้ำที่สำคัญโดยการลดคุณภาพและปริมาณน้ำที่ไหลผ่านประตูและทางระบายน้ำของจีน อย่างไรก็ตาม จีนยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความคุ้มค่าของไฟฟ้าพลังน้ำจากแม่น้ำโขงตอนบน และแม่น้ำสาขาจากความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้น วิฤตการณ์นี้จึงดำเนินอยู่และส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนในประเทศริมฝั่งแม่น้ำ ที่จำเป็นต้องอาศัยแม่น้ำสาขานี้เพื่อดำรงชีวิต (Sticklor, R., 2010)

การสร้างเขื่อนของจีนบนแม่น้ำโขงส่งผลให้ปริมาณน้ำที่จะไหลไปทางปลายน้ำลดลง ทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของประเทศปลายน้ำ ตัวอย่างเช่น การลดลงของปริมาณและความเร็วของกระแสน้ำจะส่งผลกระทบต่อชุมชนประมง ภาคเกษตรกรรม และการขนส่ง นอกจากนี้การสร้างเขื่อนยังขัดขวางรูปแบบการอพยพของ ปลาและสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ ส่งผลให้จำนวนและความหลากหลายของพันธุ์ปลาลดลง รวมไปถึง ความพร้อมในการจัดหาแหล่งอาหารที่สำคัญสำหรับผู้คนหลายล้านคนก็ลดลงตามไปด้วย

ทะเลสาบเขมร หรือ โตนเลสาบ (Tonle Sap River and Lake) เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และลุ่มแม่น้ำโขง การวิจัยของ Mekong River Commission (2022) แสดงให้เห็นว่าความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของปลาในโตนเลสาบมีความเชื่อมโยงกับระดับน้ำในทะเลสาบที่สูงขึ้น ในปี 2019-2021 น้ำที่ไหลลงสู่โตนเลสาบลดลงระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในระยะยาว อันมีสาเหตุมาจากน้ำจากแม่น้ำโขงไหลเข้าสู่โตนเลสาบในระดับต่ำ ส่งผลให้ความอุดมสมบูรณ์ของปลาและชีวมวลลดลง ดังรูปที่ 1

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงความอุดมสมบูรณ์ของปลาในแต่ละเดือน ณ (a) โตนเลสาบ และ (b) แม่น้ำโตนเลสาบ ชีวมวลปลา ณ (c) โตนเลสาบ และ (d) แม่น้ำโตนเลสาบ ในช่วงระยะเวลาการติดตามปี 2012-2021

ที่มา : Mekong River Commission (2022)

ภูมิภาคนี้กำลังเผชิญกับภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างรุนแรงอันเนื่องมาจากประเทศต้นน้ำ ความแห้งแล้งถือเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ซับซ้อนที่สุดประเภทหนึ่ง เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการไหลของแม่น้ำ ปริมาณน้ำเพื่อการชลประทานลดลง และผลผลิตของพืชผลที่ต้องอาศัยฝนลดลง (Mekong River Commission, 2022) ความขัดแย้งเรื่องแม่น้ำโขงเป็นประเด็นที่ซับซ้อนซึ่งเน้นย้ำถึงความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิของประเทศต่าง ๆ ทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือระดับภูมิภาคและความต้องการของทุกประเทศในการทำงานร่วมกันเพื่อให้มั่นใจว่าจะมีการจัดการทรัพยากรน้ำที่ใช้ร่วมกันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การทำความเข้าใจสถานการณ์ให้รอบด้านยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ตระหนักถึงความยากลำบากของประเทศปลายน้ำ ซึ่งต้องแน่ใจว่าประเทศต้นน้ำจะเคารพข้อกังวลของตนโดยไม่ต้องมีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างแท้จริง

การพัฒนาเชื้อเพลิงฟอสซิลในประเทศจีน

นโยบายพลังงานของจีนได้รับแรงผลักดันจากความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล อันเป็นผลจากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ระดับการผลิตที่เพิ่มขึ้น การส่งออกสินค้าราคาประหยัดที่เพิ่มขึ้น การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง รวมถึงความต้องการการขนส่งทางอากาศและทางบกที่เพิ่มสูงขึ้น เหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้เกิดความต้องการพลังงานอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ ไม้ และแร่ธาตุ ด้วยความขาดแคลนทรัพยากรและความกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จีนจึงต้องการเปลี่ยนรูปแบบการใช้พลังงานจากถ่านหิน ก๊าซ และน้ำมันไปเป็นพลังงานรูปแบบอื่น (Caceres, S. B., & Ear, S., 2013) ข้อเสียของการเปลี่ยนผ่านสู่รูปแบบพลังงานทางเลือกของ

จีน คือการแทรกแซงการเติบโตที่เพิ่มขึ้นในภาคพลังงานหมุนเวียน เนื่องจากรัฐบาลลงทุนอย่างต่อเนื่องในเชื้อเพลิงฟอสซิล ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและขาดความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน จากรายงานของสำนักงานพลังงานสากล (International Energy Agency: IEA) (2019) ตั้งข้อสังเกตว่า แม้ว่าจีนจะเป็นผู้ผลิตพลังงานหมุนเวียนรายใหญ่ที่สุดของโลก แต่ก็เป็นผู้บริโภคถ่านหินรายใหญ่ที่สุดและยังคงลงทุนในโรงไฟฟ้าถ่านหินต่อไปเช่นกัน

นอกจากนี้ ด้วยการเติบโตอย่างรวดเร็วของประชากร การพัฒนาเศรษฐกิจ และความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้น นำมาสู่การกำหนดให้ภาคอุตสาหกรรมต้องจัดหาแหล่งพลังงานที่ราคาไม่แพงและเชื่อถือได้ เพื่อคงไว้ซึ่งระดับการเติบโตของการบริโภคของชนชั้นกลางจีนที่ต้องพึ่งพาน้ำมันจากการนำเข้ามากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น ตามรายงานของสำนักงานพลังงานสากล (IEA) ปี 2021 ชี้ว่าจีนยังคงเป็นผู้นำเข้าน้ำมันดิบรายใหญ่ที่สุดในโลก ตามมาด้วยอินเดีย สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา โดยรายงานฉบับนี้ตั้งข้อสังเกตว่าความต้องการน้ำมันของจีนฟื้นตัวและแข็งแกร่งขึ้นหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยได้รับแรงหนุนจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและความต้องการการขนส่งที่เพิ่มขึ้น (International Energy Agency, 2021) สอดคล้องกับข้อมูลการนำเข้าน้ำมันดิบในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2023 ที่จีนนำเข้าน้ำมันดิบสูงเป็นประวัติการณ์เนื่องจากการขยายโรงกลั่นในประเทศ และการเปิดเศรษฐกิจอีกครั้ง ภายหลังรัฐบาลผ่อนคลายข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายเนื่องจากโควิด-19 จีนมีปริมาณการนำเข้าน้ำมันดิบเฉลี่ย 11.4 ล้านบาร์เรลต่อวัน ทำให้ในช่วงครึ่งแรกของปี 2023 ปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้น 12% จากค่าเฉลี่ยประจำปี 2022 ที่ 10.2 ล้านบาร์เรลต่อวัน (U.S. Energy Information Administration, 2023)

วัตถุดิบในการผลิตไฟฟ้าส่วนใหญ่ของจีน คือ ถ่านหิน มีปริมาณการบริโภคเกือบ 3 พันล้านเมตริกตันต่อปี นอกจากนั้นจีนยังลงทุนมหาศาลในการพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือก เช่น พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ และไฟฟ้าพลังน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาพลังงาน ทั้งนี้ จากมุมมองทางเศรษฐกิจ โรงไฟฟ้าพลังน้ำเป็นหนึ่งในแหล่งพลังงานไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (Caceres, S. B., & Ear, S., 2013) จีนมองว่าไฟฟ้าพลังน้ำเป็นทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและคุ้มค่ากว่าเชื้อเพลิงฟอสซิล ดังนั้น เพื่อตอบสนองความต้องการพลังงานของอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จีนจึงมีแผนที่จะขยายกำลังการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้ภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีการก่อสร้างเขื่อน

เพิ่มขึ้น โดยส่วนใหญ่ดำเนินการโดยบริษัทของรัฐรายใหญ่ของจีน เช่น Datang, China Guodian และ Sinohydro โครงการที่มีการถกเถียงมากที่สุดของจีน คือ การก่อสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ 8 แห่งบริเวณตอนบนของแม่น้ำโขง โดยเขื่อนเหล่านี้ตั้งอยู่ในมณฑลยูนนานซึ่งเป็นมณฑลทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน พื้นที่ตอนบนแม่น้ำโขง หรือที่เรียกว่าแม่น้ำล้านช้างเป็นหนึ่งในแม่น้ำที่ยาวที่สุดของจีน โดยครอบคลุมพื้นที่เกือบร้อยละ 2 ของประเทศ (Yeophantong, P., 2014) นโยบายของรัฐบาลจีนที่อยู่เบื้องหลังการพัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำคือการเพิ่มแหล่งพลังงานหมุนเวียนของประเทศ และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในปี 2020 การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำทั้งหมดของจีนคิดเป็นประมาณร้อยละ 17 ของการผลิตไฟฟ้าทั้งหมดของประเทศ ซึ่งสูงกว่าพลังงานลม แสงอาทิตย์ และพลังงานสะอาดอื่น ๆ อย่างมาก (Zeng, B., et al, 2023)

รัฐบาลจีนได้ส่งเสริมไฟฟ้าพลังน้ำให้เป็นแหล่งพลังงานหมุนเวียนสะอาด ซึ่งจะสามารถช่วยลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลของประเทศ และตอบสนองความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้น มณฑลยูนนานจึงได้รับการระบุว่าเป็นสถานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ เนื่องจากมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์และภูมิประเทศเป็นภูเขา ถือเป็นเงื่อนไขที่เหมาะสมสำหรับการสร้างเขื่อน นอกจากนี้ การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในยูนนานยังถูกมองว่าช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการลดความยากจนในมณฑลนี้ อันเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่ด้อยพัฒนาของจีน รัฐบาลจึงได้ลงทุนอย่างมากในโครงสร้างพื้นฐานและประกาศการลงทุนจากต่างประเทศในภาคไฟฟ้าพลังน้ำซึ่งสร้างงานและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Forsyth, L., 2017)

การสร้างเขื่อนเพื่อผลิตพลังงานน้ำในพื้นที่ตอนบนของกลุ่มน้ำโขง อันเป็นแม่น้ำที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนหลายประเทศ สร้างผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ระบบนิเวศ และทรัพยากรของประเทศกลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะประเทศปลายน้ำ บทความนี้ต้องการนำเสนอผลกระทบที่เกิดจากการสร้างเขื่อนในมณฑลยูนนาน อันนำมาสู่ความขัดแย้ง พร้อมทั้งเสนอแนวทางสำหรับจัดการความขัดแย้งและระงับข้อพิพาททางเลือก

การจัดการความขัดแย้งและการระงับข้อพิพาททางเลือก

การจัดการความขัดแย้งและการระงับข้อพิพาททางเลือก (Conflict management and alternative dispute resolution: ADR) พัฒนามาจากทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งอธิบายถึงการเจรจาต่อรอง โดยเสนอวิธีการในการอำนวยความสะดวกสำหรับการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย สร้างเทคนิคเชิงปฏิบัติเพื่อระงับสาเหตุของความขัดแย้ง และเชื่อมโยงการข้อวินิจฉัยเหล่านั้นกับแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) ด้วยเหตุนี้ การระงับข้อพิพาททางเลือกจึงมีอิทธิพลอย่างมากในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Priscoli, J. D., & Wolf, A. T., 2009) การระงับข้อพิพาททางเลือกเกี่ยวข้องกับการระงับสาเหตุที่แท้จริงของความขัดแย้ง มีสาเหตุหลัก 5 ประการ ดังนี้

1) ความขัดแย้งของข้อมูล (disputes over information) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลจำเป็นต้องมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลรอบด้าน ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ และการตีความข้อมูล ความขัดแย้งเหล่านี้อาจเกิดจากขั้นตอนการประเมินที่แตกต่าง การสื่อสารที่ไม่ดี หรือข้อมูลและขั้นตอนไม่สอดคล้องกัน

2) ความขัดแย้งในความสัมพันธ์ (issues with interpersonal relationships) เกิดขึ้นจากอารมณ์เชิงลบ ความเข้าใจผิด แบบเหมารวม และการสื่อสารที่ไม่ดี ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งที่ไม่จำเป็นหรือไม่สมจริง เช่น อุปสรรคจากการมีทรัพยากรจำกัด หรือเป้าหมายของการดำเนินการไม่สามารถเข้ากันได้ ความขัดแย้งนี้อาจบานปลายจนกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ

3) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (perception or existence of incompatible interests) เกิดขึ้นเมื่อฝ่ายต่างๆ แข่งขันกันเพื่อสิ่งที่ตนต้องการ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในประเด็นสำคัญหรือขั้นตอน เพื่อแก้ไขข้อพิพาทตามความสนใจ ทุกฝ่ายจะต้องมีความต้องการที่สำคัญโดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ สารสำคัญ (substantive) ขั้นตอน (procedural) และ จิตวิทยา (psychological) ขณะเดียวกันตัวแปรสำคัญที่มีส่วนช่วยขับเคลื่อนผลประโยชน์คือ ค่านิยม ซึ่งก็จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์ แนวคิดนี้จึงอธิบายความสำคัญของค่านิยมในแต่ละสถานการณ์ว่ามีอิทธิพลต่อผลประโยชน์ในแง่มุมใด จะนำไปสู่ความขัดแย้งหรือช่วยลดความขัดแย้งได้อย่างไร

4) ความขัดแย้งทางโครงสร้าง (problems with structural forces) เกิดขึ้นจากลักษณะการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกที่อยู่นอกเหนือการควบคุม อาทิ การขาดแคลนทรัพยากรทางกายภาพ อำนาจ ข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ ข้อจำกัดด้านเวลา โครงสร้างองค์กร และปัจจัยอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน เหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้เกิดการพัฒนาความขัดแย้งเชิงโครงสร้างได้

5) ความขัดแย้งด้านคุณค่า (perception or existence of competing values) เกิดขึ้นจากการรับรู้หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจริงในระบบความเชื่อ การที่ระบบความเชื่อแต่ละระบบให้คำอธิบายต่อค่านิยมทางสังคมของตนแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความดีและความชั่ว ถูกหรือผิด ยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม ซึ่งค่านิยมที่แตกต่างกันเหล่านี้ก็ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความขัดแย้ง ด้วยผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้แม้จะมีระบบค่านิยมที่ไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตามความขัดแย้งเรื่องคุณค่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีคนพยายามยึดยึดคุณค่าของตนให้กับผู้อื่น

ความสามารถในการระงับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องได้ครอบคลุม จะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อมุมมองและค่านิยมของบุคคลเหล่านั้น เพื่อสร้างค่านิยมและทางเลือกตามความสนใจในข้อพิพาท เนื่องจากแต่ละกลุ่ม องค์กร หรือสถาบัน ต่างก็มีคุณค่าเฉพาะที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ของตน ค่านิยมเหล่านี้เองที่เป็นสมมติฐานพื้นฐานอันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน

ส่วนการระงับข้อพิพาททางเลือก (alternative dispute resolution) คือกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอื่น ๆ นอกจากวิธีการทางศาล โดยให้คู่พิพาทได้หาข้อตกลงร่วมกันเพื่อยุติข้อพิพาทโดยไม่ต้องฟ้องร้อง มีวิธีการดังนี้ (Thailand Arbitration Center, n.d.)

1) การเจรจา (Negotiation) คือวิธีที่คู่พิพาทจับมือพูดคุยหาทางออก ยุติข้อพิพาทกันเอง เป็นการระงับข้อพิพาทเบื้องต้น แบบไม่เป็นทางการ โดยไม่มีบุคคลที่ 3 มาเกี่ยวข้อง

2) การประนอมข้อพิพาท หรือ การไกล่เกลี่ย (Mediation or Conciliation) คือการตั้งบุคคลที่ 3 ขึ้นมาเป็นคนกลางช่วยอำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทค้นหาความต้องการที่แท้จริงในการระงับข้อพิพาทแต่ไม่มีการตัดสินชี้ขาด ซึ่งต่างจากการอนุญาโตตุลาการที่มีอนุญาโตตุลาการเข้ามาพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

3) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) คือ การแต่งตั้งบุคคลที่ 3 ขึ้นมา (เพียงคนเดียว หรือแต่งตั้งเป็นคณะก็ได้ โดยต้องแต่งตั้งเป็นจำนวนคี่เท่านั้น) เพื่อหาข้อยุติ ซึ่งจะถูกรเรียกว่า “คำชี้ขาด” และ คู่พิพาทจะมีความผูกพันตามคำชี้ขาดนั้น

สำหรับการจัดการน้ำการเข้าใจถึงสิ่งจูงใจและผลประโยชน์ร่วมกันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าที่ทำให้เกิดโอกาสมากมายสำหรับความร่วมมือในกลุ่มน้ำ ผู้สังเกตการณ์หลายคนสังเกตเห็นการมีอยู่ของสิ่งจูงใจดังกล่าว ข้อโต้แย้งคลาสสิกสำหรับสิ่งจูงใจคือกิจกรรมต้นน้ำและปลายน้ำเชื่อมโยงถึงกัน และผลกระทบสามารถเคลื่อนที่ไปในทิศทางใดก็ได้ ตัวอย่างเช่น เชื้อเพลิงไฟฟ้าพลังน้ำต้นน้ำอาจส่งผลเชิงบวก เช่น การควบคุมการระบายน้ำ ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบเชิงลบ เช่น การกักตุนหรือรบกวนระบบนิเวศท้ายน้ำ ในทางกลับกันการกักน้ำบริเวณต้นน้ำสามารถช่วยป้องกันน้ำท่วมบริเวณท้ายน้ำได้ ในเวลาเดียวกันก็อาจก่อผลกระทบบางอย่างได้ เช่น การขัดขวางอพยพของปลาหรือการขนส่งทางเรือ การใช้น้ำยังส่งผลต่อความพร้อมหรือระดับราคาของทรัพยากรอื่น ๆ ด้วยเนื่องจากสายน้ำเป็นกลไกการขนส่งที่สำคัญ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรับรู้และเข้าใจความเชื่อมโยงที่ซับซ้อนเหล่านี้ และระบุสิ่งจูงใจที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ (Priscoli, J. D., & Wolf, A. T., 2009)

ศักยภาพด้านภูมิศาสตร์ของมณฑลยูนนาน

มณฑลยูนนานตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน มีพรมแดนติดกับหลายมณฑลรวมถึงเสฉวน กุ้ยโจว และทิเบต นอกจากนี้ ยังมีพรมแดนติดกับสามประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ เมียนมาทางทิศตะวันตก ลาวทางทิศใต้ และเวียดนามทางตะวันออกเฉียงใต้ พื้นที่นี้มีประวัติการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมมายาวนานกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความใกล้ชิดของยูนนานกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์ ทำให้ยูนนานมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองกับประเทศเพื่อนบ้าน (Xinhua, 2021) มณฑลยูนนานมีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นเวลานาน ด้วยพรมแดนที่ยาว 4,060 กิโลเมตรติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ ทั้งยังมีประวัติศาสตร์

อันยาวนานในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของจีนกับส่วนอื่นๆ ของโลก ตัวอย่างเช่น ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เชื่อมต่อจีนและโลกภายนอกผ่านทางหลวงยูนนาน-พม่า ถนนชีวิตเวลล์ และปฏิบัติการฮัมป์ นอกจากนี้ เส้นทางสายไหมใต้โบราณที่เกิดขึ้นเมื่อ 2,000 ปีก่อนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงจีนกับส่วนอื่นๆ ของโลก โดยมีมณฑลยูนนานเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญในทุกเส้นทาง (Li, M., 2014)

ปี 2010 จีนมีความพยายามในการกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มณฑลยูนนานถูกกำหนดให้เป็นผู้เล่นหลักในฐานะ "สะพานเชื่อม" เพื่อยกระดับการเชื่อมต่อกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้กลไก "10+1" ซึ่งรวบรวม 10 ประเทศอาเซียนและจีนมารวมกัน ปี 2013 มณฑลยูนนานเป็นเจ้าภาพจัดงาน China-ASEAN Expo ครั้งแรก ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นงานประจำปี โครงการริเริ่มเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าบุคลากรรัฐของยูนนานสามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลกลาง โดยการส่งเสริมความร่วมมือและการบูรณาการในระดับภูมิภาค (Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, 2013) มณฑลยูนนานยังเป็นแนวหน้าในความพยายามของจีนในการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) ข้ามพรมแดน ซึ่งกลายเป็นส่วนสำคัญมากขึ้นในการค้าระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยในปี 2015 มณฑลยูนนานได้จัดตั้งเขตนำร่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์พรมแดนแห่งแรกในประเทศจีน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาบริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และโลจิสติกส์สำหรับการค้าข้ามพรมแดน รัฐบาลกลางสนับสนุนความคิดริเริ่มนี้ ปี 2017 ยูนนานถูกรวมอยู่ในรายชื่อ 13 จังหวัดและเมืองที่ได้รับมอบหมายให้เป็น "เขตนำร่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน" กิจกรรมนี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของยูนนานสามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลกลางได้โดยการส่งเสริมแนวทางที่เป็นนวัตกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Belt and Road Portal, 2022)

ในปี 2019 รัฐบาลมณฑลยูนนานเสนอแผนจัดตั้งเขตความร่วมมือทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดนกับลาว เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างทั้งสองประเทศ รัฐบาลกลางสนับสนุนข้อเสนอนี้ และในเดือนตุลาคม 2020 โชนดังกล่าวได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการจากสภาแห่งรัฐ คณะรัฐมนตรีของจีน เป็นอีกครั้งที่เจ้าหน้าที่ของยูนนานสามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลกลางของจีน ด้วยการเสนอโครงการริเริ่มการพัฒนา

ระดับภูมิภาคที่สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของรัฐบาลกลาง (Ministry of Commerce, PRC, 2015)

มณฑลยูนนานเป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนที่สำคัญของภูมิภาค โดยการค้าข้ามพรมแดนมีมูลค่าเกือบ 2 หมื่นล้านดอลลาร์ในปี 2020 ตามรายงานของกระทรวงพาณิชย์ มณฑลยูนนาน การค้าของมณฑลกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คิดเป็นร้อยละ 29.5 ของการค้าต่างประเทศทั้งหมดในปี 2020 รายงานยังตั้งข้อสังเกตด้วยว่ามณฑลยูนนานได้ลงนามข้อตกลงการค้าเสรีหลายฉบับกับเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนระหว่างภูมิภาคและจีน มณฑลยูนนานเป็นสมาชิกของเขตเศรษฐกิจจีนตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญที่กำหนดโดยรัฐบาลกลาง จากปัจจัยเรื่องที่ตั้งระหว่างภูมิภาคตะวันตกของจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นับว่าเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา ไม่ใช่แค่เพียงทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น มณฑลยูนนานได้เข้าร่วมในกลไกพหุภาคีระดับอนุภูมิภาคหลายแห่ง เช่น คณะกรรมการประสานการดำเนินการตามความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง – แม่น้ำโขง กับลาว เมียนมา และไทย, คณะทำงานเพื่อความร่วมมือไทย (ภาคเหนือ) – ยูนนาน, ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของยูนนานและสิ่งจังหวัดของเวียดนาม, คณะทำงานความร่วมมือยูนนาน-ลาวเหนือ และเวทีความร่วมมือเศรษฐกิจและการค้ายูนนาน-เมียนมา กลไกเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ซึ่งยูนนานยังใช้กลไกเหล่านี้เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มระดับท้องถิ่นต่างๆ กับประเทศเพื่อนบ้านในปีต่อไป (Li, M., 2014)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของมณฑลยูนนาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์ โดยมีได้มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ แม้ว่ายูนนานได้เข้าร่วมกลไกพหุภาคีในอนุภูมิภาคเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ยูนนานก็ยังไม่ได้ใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อส่งเสริมความร่วมมือเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทางการยูนนานจึงมีความพยายามบูรณาการยุทธศาสตร์การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำเข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรไฟฟ้าพลังน้ำที่มีอยู่มากมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการบูรณาการกับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำข้ามพรมแดนที่สามารถ

ผลิตไฟฟ้าสำหรับตลาดในประเทศและระดับภูมิภาค หรือการสร้างอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับไฟฟ้าพลังน้ำและห่วงโซ่คุณค่าเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

นอกจากนี้ บุคลากรภาครัฐของมณฑลยูนนานยังสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ทางเศรษฐกิจของตนเองและที่ตั้งทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาคและสอดคล้องกับลำดับความสำคัญของรัฐบาลกลาง เจ้าหน้าที่ยูนนานสามารถส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายโดยการสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในส่วนกลาง ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีส่วนร่วมในคณะกรรมการต่างๆ และหน่วยงานในการตัดสินใจ เจ้าหน้าที่ของรัฐประจำจังหวัดมีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการกำหนดนโยบายในประเทศจีน โดยมีบทบาทสองประการในฐานะผู้บริหารระดับจังหวัดและผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่น (Chung, J. H., & Lam, T. C. (Eds.), 2009)

ข้อเสนอสำหรับการจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในแม่น้ำโขงถือเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและท้าทายซึ่งต้องมีการแก้ปัญหาหลายแง่มุม การมีส่วนร่วมของทางการยูนนานในการค้นหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งในแม่น้ำโขงเป็นตัวเลือกที่สำคัญ สามารถนำไปสู่แนวทางที่สมดุลมากขึ้นในด้านไฟฟ้าพลังน้ำและการพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มณฑลยูนนานสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์และความเชี่ยวชาญด้านไฟฟ้าพลังน้ำ และช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศต้นน้ำและปลายน้ำในภูมิภาค ทางการยูนนานประสบความสำเร็จในการหยุดโครงการเขื่อนแม่น้ำนุ (หรือที่รู้จักในชื่อแม่น้ำสาละวิน) ในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม กรณีนี้แสดงให้เห็นว่ามณฑลยูนนานมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลกลางและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทางการยูนนานและการส่งเสริมความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถช่วยบรรลุนโยบายที่สมดุลและเท่าเทียมกันสำหรับความขัดแย้งในแม่น้ำโขง (Friedman, E., 2018) โดยข้อเสนอสำหรับแนวทางจัดการความขัดแย้งอันมีคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง (MRC) และทางการยูนนานเป็นกลไกสำคัญ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1: การสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือ

คณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงสามารถอำนวยความสะดวกในการเจรจาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง รวมถึงทางการยูนนานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จัดโครงการและความคิดริเริ่มร่วมกันที่ส่งเสริมความร่วมมือและสร้างความไว้วางใจระหว่างฝ่ายต่างๆ เช่น การวิจัยร่วมกัน การติดตาม และการแบ่งปันข้อมูล ทางการณ์ยูนนานสามารถได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในโครงการริเริ่มเหล่านี้ และมีส่วนร่วมในการเจรจาอย่างเปิดเผยและโปร่งใสกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น

ระยะที่ 2: การสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงสามารถให้การสนับสนุนทางเทคนิคและความเชี่ยวชาญแก่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อให้มั่นใจว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำจะไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนปลายน้ำ ทางการณ์ยูนนานสามารถได้รับการส่งเสริมให้จัดลำดับความสำคัญของแนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนในภูมิภาคของตน เช่น การลงทุนในแหล่งพลังงานหมุนเวียน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความร่วมมือล้านช้าง-แม่น้ำโขง (LMC) สามารถส่งเสริมแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างสมดุลการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการปกป้องสิ่งแวดล้อม

ระยะที่ 3: การแก้ไขข้อขัดแย้งและการจัดการ

คณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงสามารถทำงานร่วมกับทางการยูนนานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อพัฒนาแผนการจัดการน้ำที่ครอบคลุมโดยคำนึงถึงความต้องการและข้อกังวลของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทางการณ์ยูนนานสามารถได้รับการส่งเสริมให้ใช้กระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมมากขึ้น และให้ชุมชนปลายน้ำมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ คณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงสามารถทำหน้าที่เป็นคนกลางและผู้อำนวยความสะดวกในข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ช่วยป้องกันความขัดแย้งบานปลายและส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสันติ

ทั้งนี้ การแก้ปัญหาแบบร่วมมือกันและยั่งยืนเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขข้อขัดแย้งในแม่น้ำโขงโดยการใช้องค์กรที่มีอยู่ เช่น คณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง (MRC) และ ความร่วมมือล้านช้าง-แม่น้ำโขง (LMC) และเจ้าหน้าที่ยูนนานที่มีส่วนร่วม และการแก้ปัญหาทั้งหมดนี้สามารถทำได้โดยการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทวิภาคีกับมณฑลยูนนาน และพหุ

ภาคีกับคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงอาเซียน และองค์กรพหุภาคีอื่น ผลักดันให้เจ้าหน้าที่ยูเนี่ยนเลือกตัวเลือกที่ดีที่สุด

สรุป

ปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีเส้นทางผ่านหลายประเทศเป็นปัญหาสากลที่เกิดขึ้นทั่วโลกไม่ว่าจะเป็น แม่น้ำสินธุ แม่น้ำไนล์ หรือแม่น้ำไทกริสยูเฟรติส โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องมักจะเกี่ยวกับเขตแดน ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของผู้คนริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็ใช้วิธีการแก้ปัญหาต่างกันตามแต่ละบริบท เช่นเดียวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มแม่น้ำโขง แม้จะมีองค์กรความร่วมมือมากมาย แต่หากสมาชิกภายในองค์กรนั้นไม่ใช่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับปัญหาความสำเร็จก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นการระงับข้อพิพาทจึงต้องใช้กลไกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นตัวกลางในการเจรจาสร้างความร่วมมือ จากกรณีลุ่มน้ำโขงจะเห็นได้ว่ามณฑลยูนนานคือพื้นที่ที่มีการสร้างเขื่อนอันเป็นสาเหตุของข้อพิพาท ในขณะเดียวกันทางการยูนนานก็แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลท้องถิ่นมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาพื้นที่ รวมถึงสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลกลางได้ ฉะนั้น การเจรจาระหว่างประเทศก็อาจจะไม่จำเป็นต้องริเริ่มจากรัฐบาลกลางเป็นหลัก การใช้กลไกของรัฐบาลท้องถิ่นสำหรับเจรจาข้อตกลงความร่วมมืออาจจะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกว่าก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

- Belt and Road Portal. (2022). China to establish 33 new cross-border e-commerce pilot zones. Retrieve from <http://www.asean-cn.org/index.php?m=content&c=index&a=show&catid=202&id=2916>
- Caceres, S. B., & Ear, S. (2013). *The Hungry Dragon: How China's Resource Quest is Reshaping the World*. Routledge.
- Chung, J. H., & Lam, T. C. (Eds.). (2009). *China's local administration: traditions and changes in the sub-national hierarchy*. Routledge.

Cooperation between China and Central and Eastern European Countries.

(2013). The China-ASEAN Expo. Retrieve from http://www.china-ceec.org/eng/fwpt_1/zhxx/201610/t20161028_6831981.htm

Forsyth, L. (2017). China's Domestic Dams: Hydropower not only an export for world's biggest dam builder. Retrieve from <https://news.mongabay.com/2017/02/chinas-domestic-dams-hydropower-not-only-an-export-for-worlds-biggest-dam-builder/>.

Friedman, E. (2018). China's Salween dam claims in doubt after Myanmar bans hydro projects. Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-myanmar-hydropower-idUSKCN1GK0QZ>

Hudson-Rodd, N., & Shaw, B. J. (2003). Mekong river development: Whose dreams? Which visions?. *Water International*, 28(2), 268-275.

International Energy Agency. (2019). Coal 2019: Analysis and forecasts to 2024. Retrieve from <https://www.iea.org/reports/coal-2019>

International Energy Agency. (2021). Oil 2021: Analysis and forecast to 2026. Retrieve from <https://www.iea.org/reports/oil-2021>

Li, M. (2014). Local Liberalism: China's provincial approaches to relations with Southeast Asia. *Journal of Contemporary China*, 23(86), 275-293.

Magee, D. (2011). The dragon upstream: China's role in Lancang-Mekong development. In *Politics and development in a transboundary watershed: The case of the lower Mekong Basin* (pp. 171-193). Dordrecht: Springer Netherlands.

Mekong River Commission. (2022). Mekong low flow and drought conditions in 2019–2021: Hydrological conditions in the Lower Mekong River Basin. Vientiane: MRC Secretariat.

- Ministry of Commerce, PRC (2015). China and Laos Signs the Joint General Scheme of Mohan-Boten Economic Cooperation Zone. Retrieve from <http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/significantnews/201509/20150901109922.shtml>
- Priscoli, J. D., & Wolf, A. T. (2009). Managing and transforming water conflicts. Cambridge University Press.
- Sticklor, R. (2010). Managing the Mekong: Conflict or Compromise? Retrieve from <https://www.newsecuritybeat.org/2010/12/managing-the-mekong-conflict-or-compromise/>
- Thailand Arbitration Center. (n.d.). What is Alternative Dispute Resolution. Retrieve from <https://thac.or.th/th/what-is-adr-th/>
- U.S. Energy Information Administration. (2023). China imported record volumes of crude oil in the first half of 2023. Retrieve from <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=60401>
- Wang, Q. (2019). Giant Dragon in the Small River: China's Regionalism in the Mekong Region (Doctoral dissertation, University of Macau).
- Xinhua. (2021). China's Yunnan Province Eyes Closer Ties with Southeast Asia. Retrieve from http://www.xinhuanet.com/english/2021-05/11/c_139942391.htm.
- Yeophantong, P. (2014). China's Lancang dam cascade and transnational activism in the Mekong region: Who's got the power?. *Asian Survey*, 54(4), 700-724.
- Yeophantong, P. (2014). China's Lancang dam cascade and transnational activism in the Mekong region: Who's got the power?. *Asian Survey*, 54(4), 700-724.

- Zeng, B., He, C., Mao, C., & Wu, Y. (2023). Forecasting China's hydropower generation capacity using a novel grey combination optimization model. *Energy*, 262, 125341.
- Zhong, Y., Tian, F., Hu, H., Grey, D., & Gilmont, M. (2016). Rivers and reciprocity: perceptions and policy on international watercourses. *Water Policy*, 18(4), 803-825.

กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความ
เปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการ
เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์*

STRATEGIES FOR DRIVING THE PROPAGATION OF BUDDHISM
IN THE CONTEXT OF CHANGES IN INNOVATION AND MODERN
INFORMATION TECHNOLOGY TO REACH DIVERSE TARGET GROUPS
OF THE SANGHA

ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี¹ และ วีรนุช พรหมจักร²

Punnapong Wongnasri¹ and Weeranuch Promjuk²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: weranuch13032525@gmail.com

Received 24 January 2024; Revised 22 February 2024; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์ เพราะโลกยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตจะเป็นปัจจัยสำคัญของการศึกษาในอนาคต มนุษย์ในโลกปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อพุทธศาสนา กระจ่างจาก

* ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และ วีรนุช พรหมจักร. (2567). กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(1), 73-88.

Punnapong Wongnasri and Weeranuch Promjuk. (2024). Strategies for driving the propagation of Buddhism in the context of changes in innovation and modern information technology to reach diverse target groups of the Sangha. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 73-88.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบทั้งต่อพุทธศาสนา และสังคมโลก โดยรวมอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่ระมัดระวังย่อมเกิด ผลกระทบพระพุทธศาสนาทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งในด้านบวกคือมีผลต่อการแจ้งข่าวสารคณะสงฆ์ได้เร็วขึ้นในช่องทางดิจิทัล เพื่อประหยัดเวลาต่าง ๆ ส่วนในด้านลบที่ไม่ควรของพระสงฆ์และสามเณรในการแชร์ภาพ การโพสต์ภาพที่ไม่ดีเป็นผลให้เกิดความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ไม่รู้จักรจัดการแบ่งเวลาในการกำจัดกิเลส และการทำกิจวัตรของสงฆ์ การรักษาพระธรรมวินัยเช่นพระสงฆ์และสามเณรใช้สื่อโซเชียลในด้านที่เป็นภัยต่อเพศสมณะ คือการสนทนากับสตรีในเรื่องที่ไม่เหมาะสมต่อพระธรรมวินัยแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมยุคดิจิทัล เผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็นต้องการพึ่งพาเทคโนโลยีในการดำเนิน ชีวิต ในการทำงานและสนองความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข เพื่อให้เชื่อมโยงกับโลกแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลกและให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้สูงอายุที่เข้าวัดฟังธรรมเท่านั้น แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวทำให้เข้าถึงกลุ่มวัยทำงานและวัยรุ่น เป็นการสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้ทันสมัยรวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎกและเพื่อเป็นการสืบต่อดำรงพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป

คำสำคัญ: กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, บริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่, เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์

Abstract

This article aims to demonstrate strategies for driving the propagation of Buddhism in the context of changes in innovation and modern information technology in order to reach diverse target groups of the Sangha. Because of the present world Information technology and the Internet will be an important factor. future education Humans in today's world are unavoidable. Impact of information technology on Buddhism Trends from the development of

information technology have an impact on both Buddhism and world society as a whole. This will inevitably result from the careless use of information technology. The impact of Buddhism, both positive and negative On the positive side, it has the effect of informing the Sangha news faster on digital channels. To save time, the negative side of monks and novices in sharing images is not appropriate. Posting bad pictures results in the loss of faith in Buddhism. Monks do not know how to allocate time to eliminate defilements. and the monastic routine Maintaining the Dhamma and Discipline, such as monks and monastics use social media in ways that are harmful to the monastic gender. It is a conversation with women about matters that are inappropriate for the Dhamma and Vinaya, guidelines for propagating Buddhism that are appropriate for society in the digital age. To propagate Buddhism, it is necessary to rely on technology in life, in work and in meeting needs in order to gain happiness. To connect with the world of science and technology with the teachings of Buddhism together It uses technology to create strategies for propagating Buddhism. To be the center of world Buddhism and to reach a variety of target groups, not just limited to the elderly who go to temples to listen to sermons only. But the use of such information technology makes it accessible to working age groups and teenagers. It creates morality. Ethics to be modern, including not distorting the teachings of Buddhism according to the Tripitaka and in order to continue maintaining Buddhism to coexist with Thai society forever.

Keywords: Strategies for Driving the Propagation of Buddhism, in the Context of Changes in Innovation and Modern Information Technology, Reaching Diverse Target Groups of The Sangha

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือเพื่อประโยชน์สุขแก่แคว้นในยสตร์ทั้งหลาย และเพื่อให้แคว้นยสตร์ทั้งหลายได้บรรลุมรรค ผล และนิพพาน แต่ในปัจจุบันเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะแตกต่างจากในอดีตโดยการเผยแผ่ในปัจจุบันจะมีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ และให้มีความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลจะต้องปรับตัวให้เข้ายุคสมัยองค์กรสงฆ์จึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้นเพื่อจะได้นำไปเผยแผ่ให้กับคนรุ่นใหม่ได้ เพราะการพูดภาษาเดียวกันจะทำให้สื่อสารกันง่ายขึ้น หากไม่เดินทางไปด้วยกายก็สามารถอาศัยความเจริญทางเทคโนโลยีเผยแผ่ธรรมผ่านอินเทอร์เน็ตหรือช่องทางอื่น ๆ ดังนั้นพระสงฆ์ไทยมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ ICT เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพราะผลกระทบยุคดิจิทัลที่มีต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน การสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับ เครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศโดยเฉพาะทางเอกสารหนังสือต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องใช้เป็นหลัก เพื่อให้ประโยชน์แบบประโยชน์สูง ประหยัดสุด และต้องรู้ธรรม 1 นั้น เพื่อจะต้องเป็นผู้ส่งสารต้องมีคุณสมบัติคือ รู้จริง รู้จักกาลเทศะ หรือบริบทในแต่ละพื้นที่ ในการที่จะสื่อสารออกไปหาผู้รับสาร และยังมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่เป็นในทางก่อประโยชน์แก่ผู้รับสารในสังคมนั้นด้วย และต้องมีความความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนและคนอื่น

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลหลายอย่างต่อพระพุทธศาสนาจากอิทธิพลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารสื่อใหม่ในยุคดิจิทัล ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันอย่างมากมาย ขาดลักษณะเดิมตามแบบขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด มีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมของจิตใจและเป็นที่พักพิงในยามมีความทุกข์ร้อน ผู้คนห่างไกลจากคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีแนวทางปฏิบัติชัดเจนในการแก้ไขปัญหาและส่งผลให้มีการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งทำให้

ชีวิตพบความสงบสุขร่มเย็น ดังนั้นจึงพบว่าในปัจจุบันพระภิกษุสงฆ์ทั่วประเทศไทยมีการตื่นตัวกับผลกระทบของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารสื่อใหม่และหันมาให้ความสนใจศึกษานวัตกรรมและนำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านสื่อใหม่มาปรับใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อให้เข้ากับอัตลักษณ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงถือเป็นก้าวสำคัญที่พระภิกษุสงฆ์มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ รวมถึงกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดมาบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อสังคมและต่อประเทศชาติ และวัดพระธรรมกายก็เป็นหนึ่งในวัดที่มุ่งเน้นการสื่อสารผ่านสื่อใหม่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกไปทั่วโลก (มนต์กนิษฐ์ ชัตติยากรเจริญ, 2564)

กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคแรกเริ่มต้นด้วยภิกษุที่เป็นพระอรหันต์เพียง 60 องค์ ต่อมาเมื่อจำนวนภิกษุมีจำนวนมากขึ้น พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองจนกระทั่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนจะเสด็จดับขันธปรินิพพานได้แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “..ธรรม และวินัยอันใดเราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรม และวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา..” ภายหลังพุทธปรินิพพานคณะสงฆ์บริหารด้วยธรรมวินัยพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยนั้นเอกสาร และตำราทางวิชาการส่วนมากต่างก็ลงความเห็นว่าย่เข้ามาหลังการทำสังคายนาครั้งที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในนานาประเทศ พระโสณะ และพระอุตตระได้เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่อาณาจักรสุวรรณภูมิศูนย์กลางคือนครปฐมซึ่งมีมอญ และละว้าเป็นคนพื้นเมืองไทย (พระมหาสมาน ชาติวิริโย (ศศิสุวรรณพงศ์), 2563 : 116)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การที่พระภิกษุสงฆ์พุทธสาวกผู้ฝึกฝนตนเองจนเป็นที่น่าเลื่อมใส ออกทำหน้าที่แสดงธรรม สนทนาธรรม แนะนำธรรมและตอบปัญหาข้อข้องใจไปตามลำดับตามคำสอนของพระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ โดยยึดถือเป็นหลักปฏิบัติว่าให้แสดงธรรมมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตาอนุเคราะห์มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มผู้อื่น" ตลอดจนยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์คือการไม่กล่าวร้ายผู้ใด มีความสำรวมในศีลเป็นต้น (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2524 : 13)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การที่พระสงฆ์ผู้ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา ตั้งใจศึกษาหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรงปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร จนเป็นผู้ควรแก่การค่านับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนืองนิตย์อันยอดเยี่ยมของโลก" (ม.ม. (ไทย) 12/74/66) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีปณิธานออกทำหน้าที่อบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชน ออกประกาศพระพุทธศาสนา" โดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ 3 ประการคือ" (1) ทิฐฐัมมิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาตินี้ (2) สัมปรายิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาติหน้า และ (3) ปรมัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์อย่างยิ่งประโยชน์ ทำให้พระพุทธศาสนายายแผ่กว้างไปจนเป็นที่พึ่งแก่มวลมนุษยชาติและสรรพสัตว์ทั้งหลายได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548 : 110)

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปัญญา) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัดเกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้ 1. หาอุบายวิธีให้ประชาชนได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ 2. แนะนำ สั่งสอนอบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ 3. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปัญญา), 2540 : 148-155)

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การเผยแผ่ หมายถึง "ขยายออกไป, การทำให้ขยายออกไป, หมายถึง สิ่งที่ยิ่งใหญ่อยู่แล้วทำให้ขยายออกไป เช่น การแผ่กุศดาภิหารของพระเจ้าจักรพรรดิ เช่น พระเจ้าโคกมหาธาตุนครแผ่กุศดาภิหารด้วยการส่ง พระมหินทะไปยังประเทศศรีลังกา" (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548 : 35)

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่ คือการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัติ นั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลก (พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร), 2541 : 41)

วคิน อินทสระ กล่าวว่า การเผยแผ่ว่า หมายถึง “การพูดการสั่งสอน การแนะนำ, การเขียนหนังสือ, การเป็นตัวอย่าง การทำให้ดู การอยู่ให้เห็น” (วคิน อินทสระ, 2536 : 37)

ปิ่น มุทุกันต์ ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่า การเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ามีวิธีการดำเนินการในการประสานมนุษย์สัมพันธ์โดยตระหนักในเหตุผลการอยู่เสมอ และในทุกๆ กรณีที่พระพุทธองค์ทรงดำเนินการ คือ 1) ทรงค้นหาพื้นเพเดิมของเขา 2) ทรงวิจัยถึงความต้องการของเขา 3) ทรงรู้วิธีเข้าถึงจิตใจของเขาจึงกล่าวได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรมการสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานแม่แบบ (หลัก) ในการปฏิบัติ (การแสดงธรรม) ให้มีเหตุผลต่อเนื่อง ไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจน ในแต่ละประเด็นแสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งประโยชน์ต่อมหาชนผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มผู้อื่น ให้เกิดความกระตือรือร้นทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสอนให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนสอนด้วยเหตุผล เป็นศาสนาที่มีในโลก ที่องค์ผู้ประดิษฐานและผู้เผยแผ่ ไม่ได้สอนให้เชื่ออย่างมมายพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสสอนอยู่เสมอว่าให้คิดถี่ถ้วนรอบคอบให้ถี่ถ้วน แล้วจึงเชื่อ ให้เชื่อภายหลังที่เข้าใจเหตุผลดี ไม่ใช่ให้เชื่อเสียก่อน แล้วจึงเข้าใจภายหลังหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนานั้นอยู่ที่เหตุผล ผลทุกประการย่อมมาจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุ ก็ไม่มีผล ด้วยเหตุดังนี้ บทบาทการเผยแผ่มีเหตุผลที่ดี จึงประกาศให้ทราบมีลักษณะ อะลุ่มอล่วย แสดงถึงการมีน้ำใจกว้างไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนอีกทั้งการเผยแผ่พุทธธรรม นับว่าเป็นหัวใจของการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพร" (ปิ่น มุทุกันต์, 2513 : 205)

สรุปได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือการที่พระสงฆ์ศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ออกทหาหน้าที่อบรม แนะนำ สั่งสอนให้แก่พุทธศาสนิกชนโดยถูกต้อง จนมีผู้เคารพเลื่อมใสในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และมีกลยุทธ์แบบพระพุทธองค์ทรงดำเนินการ ทรงค้นหาพื้นเพเดิม วิจัยถึงความต้องการ และทรงรู้วิธีเข้าถึงจิตใจของผู้ฟัง ดังนั้นกลยุทธ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรมการสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น

บริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

สภาพปัจจุบัน บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งได้แก่ วัดและพระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางของชุมชนเริ่มสูญเสียไป เพราะความเจริญแบบตะวันตกเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์ของวัดเริ่มมีผลกระทบจากความแปลกแยกหลากหลายในความคิดและประชาชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนให้หลงใหลมัวเมาเสพติดวัตถุ โดยตกเป็นทาสของอารยธรรมที่ไหลบ่ามาจากต่างประเทศอย่างรวดเร็ว จนหลงลืมวิถีพุทธไปอย่างไม่รู้ตัวโดยขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่คู่ชาติไทยมาช้านาน ทั้งนี้อาจเป็นสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้ (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) 1) การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีลักษณะต่างรูปแบบต่างทำการเผยแพร่ไปตามความถนัด 2) พระภิกษุมิถิลปะในการถ่ายทอดประกาศพุทธธรรมได้เป็นอย่างดีมีคุณภาพเป็นที่ดึงดูดประทับใจของประชาชนมีอยู่จำนวนจำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ และ 3) ขาดการสนับสนุนด้านนโยบาย วิธีการที่เป็นระบบ และแผนแม่บทที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา

และเมื่อโลกเปลี่ยนไปก็มีนักวิชาการทางศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น ดังเช่น ภารักษ์ จูตระกูล (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแพร่พุทธศาสนาเชิงรุกของพระสงฆ์ พบว่า Platform ในโลก Social Media ที่พระสงฆ์นิยมใช้มากคือ Facebook อีกทั้งยังค้นพบว่า พระสงฆ์รุ่นใหม่คือกำลังสำคัญในการเผยแพร่สารไปสู่สาธารณะได้ดี เป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกในยุคที่ทุกคนสามารถเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร

พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวารกุล, 2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล พบว่า จากสังคมปัจจุบันที่เป็นสังคมดิจิทัลองค์กรสงฆ์ต้องสนับสนุนให้พระสงฆ์ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อจะสามารถส่งสารถึงพุทธศาสนิกชนได้ และเพื่อสามารถชี้แจงถึงหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ได้รับรู้ถึงหน้าที่ในการปกป้องพระศาสนาในกรณีที่มีผู้จ้วงพระธรรมวินัยหรือมีการกล่าวให้คลาดเคลื่อน ผู้วิจัยยังได้กล่าวถึงผลกระทบของการสื่อสารไร้พรมแดนต่อพระพุทธศาสนา ไว้ทั้งด้านบวกและด้านลบดังนี้

1) ผลกระทบด้านบวกคือ มีประโยชน์ต่อการศึกษาพระบาลีและการศึกษาสามัญของพระภิกษุสงฆ์

2) ทำให้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไปได้ทั่วโลก

3) สื่อมวลชนมีเดียทำให้เยาวชนให้ความสนใจพระพุทธศาสนา

4 มีความรวดเร็วในการแจ้งข่าวสารระหว่างคณะสงฆ์เป็นการประหยัดเวลาผลกระทบด้านลบมีดังนี้

5) การใช้งานและการโพสต์ภาพอย่างไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรทำให้เกิดผล การเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้

6) หากพระสงฆ์และสามเณรใช้สื่อสังคมออนไลน์ไปในแนวทางที่ไม่เหมาะสมและขัดต่อพระธรรมวินัยย่อมเป็นภัยต่อเพศสมณะและพระพุทธศาสนา

ส่วนแนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลนี้ พระครูสังฆรักษ์พบว่า พระสงฆ์สามารถใช้ช่องทาง Platform ของ Social Network เช่น Facebook YouTube Website ต่าง ๆ ช่วยในการส่งสารไปยังผู้รับสารได้ อาจเป็นในรูปแบบของคลิป สัมมนา การบรรยายธรรมการปาฐกถาธรรม เพื่อเป็นการประหยัดเวลาของผู้ฟังที่ไม่สามารถเดินทางมาฟังธรรมหรือร่วมกิจกรรมด้วยตนเองได้ เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังในการประพฤติปฏิบัติธรรมและเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อีกช่องทางหนึ่ง

พระครูวินัยธรปัญญา ปัญญาโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือน ทรัพย์เพชร (2564 : 423-433) ได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการเรื่อง การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล โดยให้ข้อสรุปเกี่ยวกับผลกระทบที่ระบบเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วสู่ยุคดิจิทัลทำให้พุทธศาสนิกชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตอยู่บนออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ไม่มีเวลาเข้าวัดฟังธรรม ดังนั้นคณะสงฆ์ไทยจึงควรเร่งให้การศึกษาและฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการสื่อสารสื่อใหม่ เพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่และปกป้องพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักการสื่อสารที่มีองค์ประกอบ 5 ส่วนดังนี้ คือ 1 ผู้ส่งสาร 2) สาร 3) สื่อ 4) ผู้รับสาร 5) ปฏิกริยาตอบโต้

จากการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นความจำเป็นของพระสงฆ์ที่จะต้องขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

สมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลากหลายมากขึ้น เพราะว่าวิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเดิมอาจจะใช้ไม่ได้ผลอีกต่อไปในอนาคต

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นหน้าที่พระสงฆ์ที่จะช่วยกันสืบสานต่อซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้การเทศน์ การบรรยายตามหลักพุทธธรรมไม่มีสื่อและใช้อุปกรณ์มาก หากจำเป็นที่จะต้องใช้สื่อก็เพียงแต่ใช้สื่อบุคคล และสื่อที่มีอยู่ตามธรรมชาติเท่านั้นเป็นหลัก แต่สังคมปัจจุบันเจริญทางวัตถุมากขึ้น และสามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปได้ทั้งในและต่างประเทศอย่างรวดเร็วเรียกว่ายุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญทั้งมีความละเอียดอ่อนซึ่งพระสงฆ์ผู้มีศรัทธาอย่างแรงกล้า ควรพิจารณาเอาใจใส่เป็นพิเศษพระสงฆ์ ผู้ทำหน้าที่ในการสอนศีลธรรมชาดหลักวิธีการและรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักของการสื่อสารยุคใหม่ ขาดความรู้ทักษะ และประสบการณ์ในด้านการสื่อสารกับประชาชนไม่มีเทคนิคที่ทันสมัยในการพูด ยังยึดถือหลักประเพณีดั้งเดิมอยู่ไม่มีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมปัจจุบันจึงเป็นเหตุให้คนรุ่นใหม่ไม่ได้รับความสนใจฟังธรรมเข้าวัดฟังธรรม ความหลากหลายทางสังคมดังกล่าวทำให้ผู้คาดหวังจากพระพุทธศาสนาแตกต่างกันตลอดจนเข้าใจและรับรู้พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่ไม่เหมือนกัน สภาพเช่นนี้เรียกร้องให้พระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้หลากหลายขึ้นเพื่อตอบสนองกลุ่มคนที่หลากหลายในสังคม โดยในความหลากหลายเหล่านี้ พระอาจารย์ไพศาล วิสาโร (2546 :149) ได้ให้ข้อมูลว่า “เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองกับความซับซ้อนของสังคม” หรือมองอีกมุมหนึ่งอาจเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเชิงพุทธภายใต้ความอ่อนแอของพุทธกระแสหลักที่นับวันจะเดินออกจากจุดประสงค์ของพระพุทธเจ้า จึงทำให้เกิดการแสวงหาคคุณค่าแท้ในเชิงของการปรับเปลี่ยนตามนัยของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาได้ระบุว่า ทุกครั้งที่มีการแสวงหาคิดหรือกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างใหม่ไหลบ่าเข้ามาในสังคม ผลที่เกิดขึ้นกับศาสนาดั้งเดิมให้สังคมนั้นมักจะมี 4 แบบ คือ 1) ศาสนานั้นถูกลดบทบาทลง 2) ศาสนาดั้งเดิมโอนอ่อนผ่อนตามไปตามสถานการณ์ใหม่หรือความคิดใหม่ 3) เกิดการปรับตัวในศาสนาเพื่อธำรงคุณค่าเดิมเอาไว้ 4) ศาสนานั้นปิดตัวเองและพยายามกลับไปหา “ความจริงแท้” ในอดีต ดังนั้นเพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายอันจะเป็นการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ยืนยงสืบไป

การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์

วัตถุประสงค์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การประกาศเจตนารมณ์แห่งความดีงามและความสุข เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม และเพื่อลดละกิเลสตัณหา ให้พบพานความสุขที่แท้จริง โดยพระสงฆ์สาวกผู้ไปประกาศพระศาสนาทุกท่านจะต้องมีอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาแพร่กระจายไปในกลุ่มคน สังคมต่างๆ กระบวนการเผยแผ่พระศาสนาของพระสงฆ์สาวกจึงได้มีรูปแบบและการบวนการที่หลากหลาย มีการสืบทอดหลักธรรมคำสอนด้วยมุขปาฐะ การเรียนรู้จากพระเถระ ครูบาอาจารย์ของตน มีการร่วมมือกับฝ่ายบ้านเมืองในการเผยแผ่ และการบริหารจัดการตามสายครูบาอาจารย์ที่ต่อเนื่องกันมา มีการสังคายนาพระไตรปิฎกเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามพระธรรมวินัย และการปรับเปลี่ยนวิธีการเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคม เพื่อให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับ นำพาประโยชน์และความสุขสู่ผู้ที่สนใจและนับถือ ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องของนิยายทั้งสายเถรวาท (หินยาน) และมหายาน แต่สาวกของทั้งสองนิกายต่างทำงานเกื้อหนุนกันดุจปีกของนกสองข้างช่วยกันโอบอุ้มกันไปสู่จุดหมายที่ต้องการ และเป็นเสมือนกงล้อที่ต้องมีสองข้างเพื่อหมุนกงล้อแห่งธรรมไปสู่หมู่สรรพสัตว์ การสืบเนื่องและการเจริญรอยตามครูอาจารย์ จึงกลายเป็นกัลยาณมิตรและเครือข่ายทางสังคมสืบต่อมา ฉะนั้น เครือข่ายเพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมจึงมีมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน (พระดาวเหนือ สืบบุรพา, 2557 : 45)

การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงเน้นการสั่งสอนเชิงบุคคลที่มีความสามารถบริบูรณ์ มีความพร้อมที่จะรับฟังธรรม เช่น ตอนที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ใหม่ๆ ทรงพิจารณาบุคคลที่มีสติปัญญาความสามารถที่จะรู้ธรรมได้เร็ว ในตอนแรกทรงพิจารณาเห็น 2 ท่าน คือ อาฬารดาบส กาลามโคตร และอุทกคาสรามบุตร ซึ่งบุคคลทั้งสองเคยเป็นอาจารย์ของพระองค์ แต่ว่าทั้งสองได้เสียชีวิตไปแล้ว (พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่มที่ 10 หน้าที่ 3-4) ต่อมา ทรงพิจารณาถึงกลุ่มปัญจวัคคีย์ ทั้ง 5 ที่เคยอุปการะเกื้อกูลพระองค์ในคราวบำเพ็ญเพียร และมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับพระองค์มากที่สุด แม้ในเบื้องต้น เหล่าปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 จะไม่ให้ความเคารพนับถือ แต่ก็ทรงมีศิลปะ ในการ ใช้คำพูดโดยชี้แจงความจริง และแสดงพระอัมมจักกัปปวัตตนสูตร ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติสายกลาง ไม่หมกมุ่นในกามและปฏิบัติสุดโต่ง ทรงแสดงอนัตตลักษณะสูตร ที่เกี่ยวกับ

ความไม่เที่ยง จนในที่สุดเหล่าปัญจวัคคีย์ ทั้ง 5 ได้บรรลุธรรม และเป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อมา หลังจากนั้น

ทรงพิจารณากลุ่มเศรษฐีในกรุงพาราณสี ทรงชักนำยสะบุตรเศรษฐีให้พ้นจากความวุ่นวายขัดข้องรวมทั้งบิดา มารดาและภรรยาแก่พระยสะ สรุปรว่า ครั้งนั้นมีพระอรหันต์ในโลก 6 รูป ต่อมาสหายของพระยสะ 4 คน คือ วิมลละ สุพาหุ ปุณณชิ ควัมปติ เป็นบุตรของตระกูลเศรษฐีน้อยใหญ่ในกรุงพาราณสี ได้ทราบข่าวกับภวตาม สรุปรว่า ครั้งนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก รวมเป็น 10 รูป ต่อมาข่าวการบวชของกลุ่มเศรษฐีและสหายสำคัญ ทำให้กลุ่มสหายอีก 50 คนของพระยสะ ได้ติดตามมาขอบวช สรุปรว่า ในครั้งนั้น มีพระอรหันต์ในโลก รวมเป็น 60 รูป (พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่มที่ 4 หน้าที่ 40)

สรุปได้ว่าการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของพุทธองค์ในสมัยพุทธกาลพระองค์ทรงพิจารณาเจาะกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนโดยการพิจารณาพื้นฐานความรู้และความพร้อมที่จะรับฟังจึงทำให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยวัดจากการบรรลุธรรมจากการได้ฟังธรรมะของพระพุทธองค์และมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ

แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาย่อมเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เนื่องจากคนหันไปสนใจเทคโนโลยีจึงเป็นโจทย์ของคณะสงฆ์ที่จะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในปัจจุบันการสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไป ทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศโดยเฉพาะทาง เอกสาร หนังสือต่างๆ ยังจำเป็น ต้องใช้เป็นหลักเพราะให้ประโยชน์ แบบประโยชน์สูง ประหยัดสุด ทั้งยังเป็นหลักฐานเก็บรักษาไว้ได้ในระยะเวลานาน เหมาะแก่ผู้ศึกษา (ผู้รับข้อมูล สารสนเทศ) และสะดวกในการผลิต การเผยแผ่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก และในวงกว้าง แต่ประชาชนบางคนยังมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่น่าสงสัยว่า อาจจะ ไม่ใช้ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว พระสงฆ์บางกลุ่มหากไม่มีกฎระเบียบในการใช้ อินเทอร์เน็ต อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีองค์การสนับสนุน ควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่างๆ จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพราะจำนวนเว็บไซต์ของวัดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนโดยในปีพ.ศ. 2549 มี 709 เว็บไซต์ แต่ปีพ.ศ. 2552 พบว่ามีถึง 1,026 เว็บไซต์ โลกยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตจะเป็นปัจจัยสำคัญของ การศึกษาในอนาคต มนุษย์ในโลกปัจจุบันจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องการพึ่งพาเทคโนโลยีในการดำเนิน ชีวิต ในการ

ทำงานและสนองความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข แม้คำสอนทางศาสนาบางอย่าง ก็พยายามตีความและอธิบายด้วยเทคโนโลยี มีนักคิดบางท่านพยายามอธิบายหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เชื่อมโยงกับโลก แห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการตีความให้เข้ากับยุคปัจจุบัน จากประชากรทั่วโลก จำนวน 6,710,029,070 คน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง 20,783,419 คน มีจำนวนผู้ใช้เพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ. 2543-2551 จำนวน 342.2% และนับวันยังมีผู้ใช้งาน อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่ พุทธศาสนา เพราะหากจะใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าไม่ถึงสังคมยุคใหม่หรือคน รุ่นใหม่ก็เป็นได้ เพราะสังคมสมัยปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์หรือ ศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมา การเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงาน ที่บ้าน หรืออยู่ในต่างประเทศก็ตาม (พจนารถ สุพรรณกุล, ออนไลน์ เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2567)

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการขยายหลักธรรมคำสอนออกไป ทำให้ขยายวงกว้างออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ แต่ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพราะการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนเป็นภารกิจหลักของคณะสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา

การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของพุทธองค์ในสมัยพุทธกาลพระองค์ทรงพิจารณาเจาะกลุ่มเป้าที่ชัดเจนโดยการพิจารณาพื้นฐานความรู้และความพร้อมที่จะรับฟังจึงทำให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยวัดจากการบรรลุธรรมจากการได้ฟังธรรมะของพระพุทธองค์และมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ในปัจจุบันคณะสงฆ์ควรตระหนักถึง

ความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแผ่ข้อมูลข่าวสาร อินเทอร์เน็ตถูกใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มีเว็บไซต์ต่างๆ มากมาย และทางการเผยแผ่ ธรรมะผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาศาสนาพุทธก็มี มากยิ่งขึ้นตามมามากด้วย และมีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลก เป็นชุมชนของคนทั่วทุกมุมโลก เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดพรหมแดน ไม่จำกัดสถานที่และไม่จำกัดเวลา การกระจายข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าใช้จ่ายต่ำ ที่สุด คณะสงฆ์จึงต้องมีบุคลากรที่เรียนรู้การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นการสร้างการขับเคลื่อน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ สมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายอันจะเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คง อยู่สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- หน้าปิ่น มุกขนันต์. (2513). มุมสว่าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548).” พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตฺโต). (2548). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: สานลดา.
- พระมหาสมาน ชาตวิริโย (ศศิสุวรรณพงศ์). (2563). วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(7).
- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทโร). (2551). คม ชัด ลึก เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่.
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย. ในวิทยานิพนธ์ของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระครูภัทรธรรมคุณ (อำนาจ อติภทฺโท). (2548). กลยุทธ์การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษพระพุทธศาสนาในสังคมไทย. ในคุณวินิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวรากุล). (2561). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวินัยธรปัญญา ปัญญาโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือน ทรัพย์เพชร. (2564). การจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(4), 423-433.

มนต์กนิษฐ์ ชัตติยากรจรรยา. (2564). กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของพระภิกษุสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนากรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พจนารถ สุพรรณกุล. (2567). แผ่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2567 จาก <https://phd.mbu.ac.th/index.php/>

วศิน อินทสระ. (2536). การเผยแผ่ศาสนา. กรุงเทพมหานคร: กิตติวรรณการพิมพ์.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปัญญา). (2540). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2524). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุภารักษ์ จูตระกูล. (2560). การใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสงฆ์. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2567 จาก http://www.northbkk.ac.th/research_themes/downloads/abstract/1575880849_abstract.pdf.

กระบวนทัศน์การธรรมาภิบาลแนวใหม่: กระบวนทัศน์ร่วมสมัย ทางรัฐประศาสนศาสตร์*

NEW PUBLIC GOVERNANCE (NPG): CONTEMPORARY PARADIGM IN PUBLIC ADMINISTRATION

สัญญา เคนาภูมิ¹, อนูจิตร์ ชินสาร², พิมพ์พีจี บรรจงปรุ³ และ ศิริวดี วิวิธคุณากร⁴

Sanya Kenpahoom¹, Anujit Chinsan², Pimpajee Bunjongparu³ and Sirivadee Wiwikhunakorn⁴

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และ ²⁻⁴มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand and ²⁻⁴Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: zumsa_17@hotmail.com

Received 27 November 2023; Revised 29 January 2024; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

กล่าวได้ว่าธรรมาภิบาลแนวใหม่ (NPG) เป็นแนวคิดและความเข้าใจในการจัดการระบบบริการสาธารณะที่แตกต่างจากรูปแบบการบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม แนวคิด NPG มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และเปิดประตูสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและการประยุกต์ใช้เครื่องมือกระบวนทัศน์การธรรมาภิบาลแนวใหม่ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลแนวใหม่ (1) การจัดการปกครองในรูปแบบของสังคม-การเมือง (2) การจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (3) การจัดการปกครองในรูปแบบของการบริหารราชการ (4) การจัดการปกครองในรูปแบบของระบบสัญญา (5) การจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย อย่างไรก็ตามสำหรับเครื่องมือทางการบริหารจากแนวคิดธรรมาภิบาลแนวใหม่ ได้แก่ (1) การบริหารร่วมมือ (2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (3) การพัฒนานโยบายและข้อกำหนดใหม่ (4) การบริหารและการประเมิน

* สัญญา เคนาภูมิ, อนูจิตร์ ชินสาร, พิมพ์พีจี บรรจงปรุ และ ศิริวดี วิวิธคุณากร. (2567). กระบวนทัศน์การธรรมาภิบาลแนวใหม่: กระบวนทัศน์ร่วมสมัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 4(1), 89-112.

Watcharakorn Thomchoho. (2024). Autopsy Process in Thai Law That Affects Muslim Practices. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 89-112.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ประสิทธิผล (5) พันธกิจสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน (6) ความโปร่งใสและกลไกความรับผิดชอบ (7) การบริหารด้วยการเชื่อมโยงระบบ (8) การบริหารแบบปรับตัว (9) การปรับปรุงการจัดซื้อและการจัดหา และ (10) การบริหารความเสี่ยง

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาลสาธารณะใหม่, กระบวนทัศน์ร่วมสมัย, รัฐประศาสนศาสตร์

Abstract

It can be said that New Public Governance (NPG) is a concept and understanding of managing public service systems that is different from the traditional public administration model. The NPG concept focuses on cooperation between the public and private sectors and opens the door to public participation in decision-making and operations related to public services. The purpose of this study is to synthesize the elements and applications of new governance paradigm tools. The results of the study found that; Elements of NPG were (1) Socio-Political Governance, (2) Public Policy Governance (3) Administrative Governance, (4) Contract Governance, and (5) Network Governance. However, the administrative tools from the New Public Governance concept were; (1) Collaborative Governance, (2) Information and Communication Technology (ICT), (3) New Policy and Regulation Development, (4) Performance Management and Evaluation, (5) Citizen Engagement and Participation, (6) Transparency and Accountability Mechanisms, (7) Network Governance, (8) Adaptive Management, (9) Contracting and Procurement Reforms, and (10) Risk Management.

Keywords: New Public Governance; Contemporary Paradigm; Public Administration

บทนำ

คำว่า การจัดการปกครอง (Governance) มีผู้แปลเป็นภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น การจัดการสาธารณะ การบริหารกิจการบ้านเมือง คำว่า Governance ก็มีใช้คำใหม่ที่ฟังบัญญัติขึ้น แต่เป็นคำที่มาจากภาษาละติน ได้แก่ Gubernare หมายถึง การกำกับทิศทาง (Steer) การสั่งการ (Direct) และการปกครอง (Rule) โดยคำว่า Governance ถูกใช้ครั้งแรกเมื่อประมาณ ศตวรรษที่ 14 ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งหมายถึง ที่นั่งของรัฐบาล (Seat of Government) (Löffler, 2005) และคำว่า Governance ก็ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายเมื่อธนาคารโลก เผยแพร่คำ ๆ นี้ขึ้นมาเพื่อให้เกิด นัยสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ต้องเคารพกฎหมายและมีความเป็นประชาธิปไตย (Mala, 2018) ขณะที่ Rhodes (1997) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการปกครอง (Governance) ไว้คือ เป็นการเปลี่ยนความหมายของการปกครอง (Government) และเป็นกระบวนการเปลี่ยน เงื่อนไขข้อบังคับหรือวิธีการใหม่ในการปฏิบัติต่อสังคม โดยแบ่งการจัดการปกครอง (Governance) เป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ (1) รูปแบบของการแทรกแซงสาธารณะของอำนาจรัฐในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลง (Governance as the Minimal State) (2) รูปแบบบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) (3) การจัดการสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management) คือ เน้นลัทธิการจัดการนิยม (Managerialism) และเศรษฐศาสตร์เชิงสถาบันแนวใหม่ (New Institutional Economics) (4) รูปแบบการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เป็นการจัดการที่เน้นประสิทธิภาพ ระบบการตัดสินใจ และกรอบกฎหมายมีอิสระในการทำสัญญา (5) ระบบการเชื่อมโยงทางสังคม (Socio-cybernetic System) ผ่านประเด็นนโยบายสาธารณะ เป็นการให้ความสำคัญกับการจำกัดอำนาจส่วนกลาง และ (6) เป็นเครือข่ายขององค์การที่จัดการดูแลได้ด้วยตนเอง (Self-organizing Network) เป็นการเปิดโอกาสให้มีตัวแสดงที่มากมายในการส่งมอบบริการภาครัฐ ทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และประชาชน (Mala, 2018)

อย่างไรก็ดี New Public Governance (NPG) หรือที่เรียกกันว่าธรรมาภิบาลแนวใหม่นั้น Stephen P. Osborne นักวิชาการชาวสกอตแลนด์ได้เสนอว่าเป็นกระบวนทัศน์ (Paradigm) ล่าสุดของรัฐประศาสนศาสตร์ โดย Osborne (2010) ธรรมาภิบาลแนวใหม่ (NPG) จึงถูกมองว่าเป็นทั้งผลิตผลและการตอบสนองต่อลักษณะของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและการส่งมอบบริการที่มีความซับซ้อน หลากหลาย และแยกส่วนเพิ่มมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 โดยองค์ประกอบสำคัญของการบริหารปกครองภาครัฐใหม่ในแง่ของรากฐาน

ทางทฤษฎีคือ ทฤษฎีสถาบันและเครือข่าย ธรรมชาติของสถานะคือ หลากหลายและมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก มีจุดสนใจอยู่ที่องค์การและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ จุดมุ่งเน้นคือ การเจรจาต่อรองในเรื่องค่านิยม ความหมาย และความสัมพันธ์ กลไกการจัดสรรทรัพยากรคือ เครือข่ายและสัญญาเชิงสัมพันธ์ ขณะที่ธรรมชาติของระบบการให้บริการคือ ทั้งระบบเปิดและปิด และมีค่านิยมพื้นฐานคือ กระจายและการต่อสู้/ต่อรอง (Dispersed and Contested) กล่าวได้ว่า ประสิทธิผลดังกล่าวโดยตัวเองไม่อาจก่อให้เกิดการส่งมอบบริการประชาชนที่ประสบความสำเร็จในรัฐพหุนิยมและพหุนิยมร่วมสมัยเช่นปัจจุบัน และเพื่อที่จะนำไปสู่การส่งมอบดังกล่าว ธรรมาภิบาลแนวใหม่ (NPG) จำเป็นที่จะต้องครอบคลุมทั้งวาระการวิจัยที่ใช้งานได้ เพื่อที่จะสำรวจการรับรู้ความสามารถและข้อจำกัดของรูปแบบ และรูปแบบของการพัฒนาความสามารถ และการปฏิบัติในการบริหารจัดการที่เกิดประโยชน์ในบริบทพหุพจน์และพหุมิตินี้ (Chamaram, et al. 2017)

กล่าวได้ว่าธรรมาภิบาลแนวใหม่ (NPG) เป็นแนวคิดและความเข้าใจในการจัดการระบบบริการสาธารณะที่แตกต่างจากรูปแบบการบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม แนวคิด NPG มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และเปิดประตูสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะ NPG มักเน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมอย่างเต็มที่เพื่อให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม แนวคิด NPG สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การจัดการมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชนได้ เป็นพัฒนาการของการคิดเชิงระบบที่ทำให้การจัดการสาธารณะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสและผลลัพธ์ให้กับสังคมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับนานาชาติและระดับท้องถิ่น

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กระบวนการทัศน์การธรรมาภิบาลแนวใหม่ ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลแนวใหม่

ธรรมาภิบาลแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการบริหารการเมืองและการบริหารรัฐในปัจจุบันโดยนำเสนอแนวคิดใหม่ที่เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน แทนที่จะเน้นแต่การควบคุมและบริหารงานของรัฐเท่านั้น แนวคิดนี้เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการแก้ปัญหาสังคมและบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ การเน้นความร่วมมือนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารและการบริหารสาธารณะที่มุ่งเน้นไปที่การใช้ประโยชน์จากประชาชนและภาคเอกชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหาร เป็นเรื่องของ การเพิ่มความเปิดกว้างและความร่วมมือเพื่อสร้างแนวทางแก้ไขที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสาน ความรู้และทรัพยากรจากทุกด้านของสังคม NPG ถือเป็นแนวคิดสำคัญในการปรับการบริหาร รัฐกิจในยุคปัจจุบันให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เร่งด่วนมากขึ้น ในศตวรรษที่ 21 ธรรมาภิบาลแนวใหม่เป็นแนวคิดที่เจริญเติบโตขึ้นเนื่องจากกระแสของ สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลง อย่างหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สภาวะแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบในวงกว้างและเกี่ยวข้องกับตัวแสดงจำนวนมาก การจัดการภาครัฐในแบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติกันอาจจะไม่สามารถตอบสนองต่อการ แก้ไขปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปได้แนวคิด NPG จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ระดับของการ จัดการปกครองทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และ ส่วนท้องถิ่น (Osborne, 2010) มุมมองใน การวิเคราะห์ธรรมาภิบาลแนวใหม่ (NPG) จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดการปกครองในรูปแบบของสังคม-การเมือง (Socio-Political Governance)

การจัดการปกครองในรูปแบบของสังคม-การเมือง (Socio-Political Governance) หมายถึง กระบวนการทางการเมืองและการบริหารที่ส่งผลต่อด้านสังคมและการเมืองของ ประชาชนในวงกว้าง หลักการและวิธีการบริหารจัดการในด้านนี้มักส่งผลต่อการจัดการ ทรัพยากรทางสังคมและการแบ่งแยกอำนาจในสังคม เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย สาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนจากทุกชนชั้นของสังคม การบริหารการเมืองที่มีมิติทางสังคม และการเมืองนี้สามารถมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจได้ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ยัง อาจส่งผลกระทบต่อความสามัคคีทางสังคมและความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและ โอกาสในสังคม การวิเคราะห์และปฏิบัติการบริหารการเมืองให้สอดคล้องกับมิติทางสังคมนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับพลเมืองทุกคนในสังคม

การจัดการปกครองในรูปแบบของสังคม-การเมือง (Socio-Political Governance) เป็นวิธีการที่ระบบสังคมและการเมืองได้ตอบและควบคุมสังคม โดยเกี่ยวข้องกับบทบาทของความร่วมมือ ความขัดแย้ง และแนวปฏิบัติทางสังคมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการตอบสนองความต้องการของสังคม (Sarkki, et. 2022; Moulaert, 2022) ธรรมนูญที่เชื่อมโยงจากด้านล่างซึ่งสามารถบรรลุได้ผ่านการทำงานร่วมกันหรือความขัดแย้ง ถูกมองว่าเป็นรูปแบบสำคัญของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อให้บรรลุการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง (Hu, 2022) การปกครองของประเทศ เช่น จีน มีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบวาทกรรมภายนอกและส่งเสริมความเข้าใจในวาทกรรมของตน (N'djibio & Sylla, 2021) กรอบทางทฤษฎี เช่น ทฤษฎีธรรมนูญ มีอิทธิพลต่อธรรมนูญทางการเมืองในแอฟริการวมถึงเบนิน และได้รับอิทธิพลจากแนวปฏิบัติจากผู้ถือหุ้น หุ่นส่วน และแนวทางการรับรู้ (König, 2020) ธรรมนูญแบบอัลกอริทึม ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการขับเคลื่อนสังคม ถูกเปรียบเทียบกับเลวีอาธานของโทมัส ฮอบส์ โดยเน้นย้ำถึงความคล้ายคลึงกันในลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองและความจำเป็นในการปฏิบัติตามและไม่มีการโต้แย้ง

ดังนั้นการบริหารการเมืองที่มีมิติสังคม-การเมืองนั้นมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งกำหนดนโยบายที่กระทบต่อประชาชนและดำเนินงานในระดับนโยบายสาธารณะ เป้าหมายคือการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกัน โดยเผยแพร่ข้อมูลและเชิญชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง การควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐและผู้บริหารเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีบทบาทสำคัญในการบริหารการเมืองที่มีมิติทางสังคมและการเมือง รวมถึงการสร้างโครงสร้างทางกฎหมายและนโยบายที่ส่งผลดีต่อสังคมและลดความแตกแยกทางสังคมในทุกด้าน

2. การจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (Public Policy Governance)

การจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (Public Policy Governance) หมายถึง กระบวนการและโครงสร้างการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การนำไปปฏิบัติ และการนำเสนอแนะนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะนี้มีหลายขั้นตอนซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญในการสร้างนโยบายที่มีประสิทธิภาพซึ่งส่งเสริมการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในสังคม กระบวนการนี้รวมถึงการวางแผน การออกแบบ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินนโยบาย โดยเฉพาะการวางแผนนโยบายใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจนโยบายและการติดตามการดำเนินการเพื่อพิจารณาว่านโยบายที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่

การจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (Public Policy Governance) เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การวิเคราะห์ และกระบวนการตัดสินใจของนโยบายสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลที่ดีและผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับพลเมืองโครงสร้างและกระบวนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะ ในขณะที่นโยบายที่ออกแบบมาอย่างดีสามารถส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม (Sun, et al, 2023) การกระจายอำนาจเป็นส่วนสำคัญของการกำกับดูแลนโยบายสาธารณะ เนื่องจากช่วยเพิ่มความโปร่งใสในท้องถิ่นและการตัดสินใจที่ปรับให้เหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มการตอบสนองในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Ahmad Dar, et al, 2022) อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ การออกแบบสถาบัน และการติดตามผลเพื่อให้มั่นใจถึงผลลัพธ์ที่เท่าเทียมกัน (Smorgunov, 2022) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการประเมินนโยบาย โดยระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจะสัมพันธ์กับการประเมินเชิงอัตวิสัยเชิงบวกมากขึ้น (Ababakr, 2022) ผู้กำหนดนโยบายยังต้องพิจารณากลยุทธ์การปฏิรูป เช่น การกระจายอำนาจการบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และการวางแผนผลลัพธ์เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลที่ดี วิวัฒนาการของการบริหารราชการได้นำไปสู่แนวคิดของธรรมาภิบาลแนวใหม่ (New Public Governance) ซึ่งเน้นการรวมพลเมืองและสมาคมของพวกเขาไว้ในกระบวนการบริหาร การเกิดขึ้นของนโยบายสาธารณะระดับโลกได้รับอิทธิพลจากบทบาทที่เพิ่มขึ้นขององค์กรและสถาบันระหว่างประเทศ และมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลระดับโลก

ดังนั้นการจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (Public Policy Governance) ในปัจจุบันมีความซับซ้อนและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการตัดสินใจและการดำเนินการในด้านนโยบายต่างๆ เป็นระบบและสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อสังคม ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการนโยบายสาธารณะอาจช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายสาธารณะให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคต

3. การจัดการปกครองในรูปแบบของการบริหารราชการ (Administrative Governance)

การจัดการปกครองในรูปแบบของการบริหารราชการ (Administrative Governance) เป็นแนวคิดการบริหารที่เน้นการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการบริหารราชการในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน แนวคิดธรรมาภิบาลใหม่มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการบริหารเพิ่มเติม การให้บริการของรัฐที่มีประสิทธิภาพในด้านการบริหารการปกครองบ่งบอกถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธรรมาภิบาลทางการบริหารหมายถึงระบบการบริหารที่มอบหมายอำนาจและหน้าที่ของรัฐให้กับหน่วยงานบริหารเพื่อทำหน้าที่ของรัฐบาลในสังคมสมัยใหม่ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับหน่วยงานบริหารที่จะต้องดำเนินการภายในขอบเขตอำนาจที่สร้างขึ้นโดยกฎหมายที่บังคับใช้และไม่ละเมิดหน้าที่ของตน (Surya, 2023) แนวคิดของการกำกับดูแลนั้นกว้างและสามารถนิยามได้ว่าเป็นการควบคุมโดยรวมของข้อเท็จจริงทางสังคมและความสัมพันธ์ผ่านการประสานงานในรูปแบบต่างๆ เช่น ลำดับชั้น การเจรจาต่อรอง เครือข่าย และการแข่งขัน (Ilo, 2022) การเปลี่ยนมุมมองจากการควบคุมไปสู่การกำกับดูแลได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการของกฎหมายปกครอง โดยมุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจและการควบคุมโครงสร้างการกำกับดูแล (Kasdan, 2022) ธรรมาภิบาลยังเชื่อมโยงกับการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างคุณภาพการกำกับดูแลและมาตรการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการบรรเทาและการเตรียมพร้อม (Dupuy & Defacqz, 2022) มีการศึกษาธรรมาภิบาลร่วมกันที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างประชาธิปไตยและความชอบธรรม โดยดึงมาจากวรรณกรรมเกี่ยวกับภาระการบริหารและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการปกครองในรูปแบบของการบริหารราชการ (Administrative Governance) นำเสนอแนวคิดการบริหารราชการที่เน้นการควบคุมและบริหารจัดการหน่วยงานของรัฐไปในทิศทางที่เน้นความโปร่งใสและความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อสร้างการบริหารสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ รวมถึงการนำเข้าแนวคิดและเครื่องมือจากภาคเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะและการจัดการทรัพยากรภาครัฐ อีกทั้งยังเน้นการควบคุมและตรวจสอบความโปร่งใสและการปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบาย

เพื่อรับประกันความน่าเชื่อถือของการบริการภาครัฐและตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4. การจัดการปกครองในรูปแบบของระบบสัญญา (Contract Governance)

การจัดการปกครองในรูปแบบของระบบสัญญา (Contract Governance) เป็นแนวคิดการบริหารที่เกี่ยวกับการจัดการและควบคุมสัญญาระหว่างภาครัฐและเอกชนในรูปแบบใหม่ของการบริหารราชการที่เน้นความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิด New Public Governance ที่ระบุว่าการบริหารรัฐไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการใช้โครงสร้างของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่หลักการบริหารจัดการและเครื่องมือจากภาคเอกชนก็สามารถนำมาช่วยสร้างนโยบายและการปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ ในกรณีของ Contract Governance สัญญาจะใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ในกระบวนการตัดสินใจและการบริหารราชการ เพื่อสร้างความร่วมมือและความโปร่งใสในการดำเนินงานภาครัฐ

ระบบสัญญา (Contract Governance) หมายถึง การจัดการและการกำกับดูแลสัญญาในบริบทต่างๆ โดยเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งโครงสร้างและกลไกการกำกับดูแลเพื่อให้แน่ใจว่าการจัดการสัญญาและการระงับข้อพิพาทมีประสิทธิภาพ การศึกษาแสดงให้เห็นว่าลักษณะของการกำกับดูแลตามสัญญาสำหรับข้อพิพาทนั้นรวมถึงโครงสร้างการกำกับดูแลที่เข้มงวดและกลไกการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น (Tang & Li, 2023) ลักษณะเฉพาะของภูมิภาคสามารถมีอิทธิพลต่อการจัดลำดับความสำคัญของทักษะการกำกับดูแลสัญญาบางอย่างในการเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน (PPP) และทักษะต่างๆ เช่น การจัดการโครงการ การออกแบบสัญญา การเจรจา การจัดการประสิทธิภาพ และการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการสัญญาที่ประสบความสำเร็จในโครงการ PPP (Umar, et al, 2023) การกำกับดูแลสัญญายังมีบทบาทในการสร้างความร่วมมือในชุมชนเสมือน โดยมีความเป็นเจ้าของทางจิตวิทยาทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล การเป็นเจ้าของและอัตลักษณ์ตนเองได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากการกำกับดูแลสัญญา ซึ่งนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มร่วมกัน (Wu, et al, 2023) ในสถาบันทางเศรษฐกิจกิจกรรมที่เน้นสัญญาสามารถส่งเสริมความหลากหลายและการรวมตัวกันของกลุ่มทางสังคมและการเมืองในโอกาสทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลมอบให้ (Mousseau, 2023) ในการกำกับดูแลพื้นที่คุ้มครองทางทะเล (MPA) การใช้สัญญาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพใน

การปรับปรุงธรรมาภิบาลและจัดการกับการตอบสนองของท้องถิ่นต่อนโยบายการคุ้มครอง (Muccitelli, et al, 2023)

การจัดการปกครองในรูปแบบของระบบสัญญา (Contract Governance) จึงเป็นการสร้างความยืดหยุ่นและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อเสริมสร้างนโยบายและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการแก้ปัญหาสังคมที่ซับซ้อนและการปฏิบัติที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การจัดซื้อจัดจ้างบริการสาธารณะของเอกชน การสร้างโครงการร่วมกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาพื้นที่หรือบริหารจัดการโครงการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้รับเหมา การบริหารสัญญาประเภทนี้เป็นส่วนหนึ่งของการใช้หลักการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลและเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อสร้างผลลัพธ์เชิงบวกให้กับสังคมและประชาชนทุกคนในระดับสังคม

5. การจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance)

การจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance) เป็นแนวคิดการบริหารที่เน้นความร่วมมือและการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในกระบวนการบริหารรัฐกิจและการตัดสินใจ แนวคิดนี้กำหนดให้การบริหารราชการไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่องค์กรภาคเอกชนและภาคที่สามอาจมีบทบาทและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสาธารณะและการดำเนินงานของรัฐ

การจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance) หมายถึงการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้มีบทบาทในเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน มันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจและความเป็นอิสระ โดยที่โครงสร้างการกำกับดูแลเป็นแนวทางในกิจกรรมของเครือข่าย ในขณะเดียวกันก็รับประกันการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของของสมาชิก (Yi & Yuan, 2023) การกำกับดูแลเครือข่ายมีความสำคัญในด้านนโยบายต่างๆ รวมถึงพลังงานสะอาด การตอบสนองต่อภัยพิบัติ และการศึกษา ในบริบทของนโยบายพลังงานสะอาด ผู้มีบทบาทมีส่วนร่วมในกิจกรรมเครือข่ายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงาน ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งเครือข่ายนโยบายระดับชาติ (Agustian, et al, 2023) ในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ การกำกับดูแลเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการประสานงานความพยายามระหว่างองค์กร และรับประกันการนำนโยบายการตอบสนองไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (Vizzoto & Verschoore, 2022) ในทำนองเดียวกัน ในภาคการศึกษา การกำกับดูแลเครือข่ายได้พัฒนาในประเทศจีน โดยผสมผสานผู้มีบทบาทต่อฟว่งในขณะที่ยังคงรักษาอำนาจรัฐส่วนกลางเหนือการกำกับดูแลการศึกษา (Kapucu, et al, 2022)

โดยรวมแล้วการกำกับดูแลเครือข่ายอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันข้อมูล และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างนักแสดง ช่วยให้สามารถดำเนินนโยบายและส่งมอบบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในการจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance) เครือข่ายจะถูกสร้างขึ้นที่ประกอบด้วยหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการบริหารสาธารณะ การควบคุมและการตัดสินใจมักกระจายไปในหลายระดับ และองค์กรต่างๆ ก็มีบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน การสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพถือเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวและการรับมือกับความท้าทายและปัญหาทางสังคมและการบริหารในปัจจุบัน แนวคิดการกำกับดูแลเครือข่ายตระหนักดีว่ารูปแบบการกำกับดูแลนี้มีความซับซ้อนและมีความต้องการสูง ความสม่ำเสมอและการควบคุมที่ดีเพื่อให้เครือข่ายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลลัพธ์เชิงบวกให้กับสังคมและประชาชนทุกคนในระดับสังคม

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล
แนวใหม่

- 1. การจัดการปกครองในรูปแบบของสังคม-การเมือง (Socio-Political Governance)
- 2. การจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (Public Policy Governance)
- 3. การจัดการปกครองในรูปแบบของการบริหารราชการ (Administrative Governance)
- 4. การจัดการปกครองในรูปแบบของระบบสัญญา (Contract Governance)
- 5. การจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance)

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของธรรมาภิบาลแนวใหม่

การประยุกต์ใช้เครื่องมือจากแนวคิดธรรมาภิบาลแนวใหม่ (New Public Governance)

การนำแนวคิด NPG มาประยุกต์ใช้ในการจัดการว่าเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการภาครัฐในระดับภูมิภาคและระดับประเทศต่อไป (Cheema, 2005) สำหรับเครื่องมือการจัดการจากแนวคิดธรรมาภิบาลแนวใหม่ (New Public

Governance) ได้แก่ การจ้างบริการสาธารณะ การสร้างเครือข่าย การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของพลเมือง และการใช้มาตรฐานคุณภาพและเครื่องมือความยั่งยืนสำหรับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Andrikopoulos & Ifanti, 2020; Sahin, 2014) เครื่องมือเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการกับปัญหานโยบายสาธารณะร่วมสมัยที่กระจุกกระจายและซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ เช่น บริษัทเอกชน องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และประชาชนในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการ (Gnan, et al, 2013) พวกเขายังมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพการกำกับดูแลกิจการในสาธารณูปโภคท้องถิ่น (LPU) โดยการขยายการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Kowalczyk & Jakubczak, 2014) การนำมาตราฐานคุณภาพและเครื่องมือด้านความยั่งยืนมาใช้อำนวยความสะดวกในการเจรจาระหว่าง LPU และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยนำเสนอพฤติกรรมองค์กรรูปแบบใหม่ในกระบวนการตัดสินใจ (Pyper, 2015) เครื่องมือเหล่านี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาลแนวใหม่ (New Public Governance) ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารภาครัฐสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีบทบาทที่แตกต่างกัน ดังกล่าวผู้เขียนได้จำแนกเครื่องมือทางการบริหารที่เหมาะสมภาคใต้กระบวนการทัศน์ธรรมาภิบาลแนวใหม่ ดังนี้

1. การบริหารร่วมมือ (Collaborative Governance) เครื่องมือนี้เน้นการร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ภาคเอกชนและประชาชน มีการร่วมมือและทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะที่ซับซ้อนและประสบความสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่ร่วมกัน การบริหารร่วมมือช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์จากมุมมองและทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อหาวิธีแก้ไขอย่างสร้างสรรค์

“การจัดการร่วมมือ (Collaborative Governance)” เป็นแนวคิดการบริหารสาธารณะที่เน้นความร่วมมือระหว่างหลายฝ่ายในการแก้ปัญหาหรือดำเนินงานภาครัฐ โดยไม่จำกัดเฉพาะภาครัฐเท่านั้น ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และสังคมสาธารณะเพื่อหาแนวทางแก้ไขสถานการณ์หรือแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน แนวคิดนี้อาจเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งคณะทำงานร่วม คณะกรรมการ หรือคณะทำงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานโยบายสาธารณะ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการให้ความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายจากภาคเอกชนและสังคมสาธารณะในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล แนวคิดของการจัดการร่วมกันส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบและความสามารถในการหารือและแก้ไขข้อขัดแย้งทางแพ่งกันเอง

การจัดการร่วมมือนี้นับเป็นเป้าหมายสำคัญคือการหาวิธีแก้ปัญหาที่ยากหรือแก้ไขปัญหที่ภาครัฐหรือเอกชนไม่สามารถแก้ไขได้เพียงอย่างเดียว การรวบรวมความรู้และทรัพยากรที่หลากหลายทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในประเด็นนี้ และช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างฝ่ายต่างๆ และประชาชน นอกจากนี้ การจัดการร่วมกันยังใช้เครื่องมือและกระบวนการบริหารสาธารณะที่ช่วยในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานร่วมกันและการทำงานร่วมกันต่อไปได้ ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology (ICT) การใช้เครื่องมือ ICT เป็นสิ่งสำคัญในธรรมาภิบาลแนวใหม่ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการแชร์ข้อมูล การใช้เครื่องมือ ICT ช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความเป็นไปได้ และความสะดวกในการบริหารราชการของรัฐบาล

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการจัดการเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบอย่างมากในการปรับปรุงความเป็นไปได้และประสิทธิภาพของการบริหารภาครัฐทั้งภาครัฐและเอกชน การใช้ ICT ช่วยให้ระบบการจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการทำงานร่วมกันอย่างรวดเร็ว ส่งข้อมูลได้รวดเร็วและปรับปรุงกระบวนการตามความต้องการในปัจจุบัน เช่น การใช้ระบบจัดการข้อมูลที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือส่งเสริมการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ซึ่ง ลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความเป็นไปได้ในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ ICT ยังช่วยเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการบริหารรัฐกิจอีกด้วย โดยการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อสาธารณะและส่งเสริมความรับผิดชอบของภาครัฐต่อประชาชน ระบบการชำระเงินออนไลน์และบริการอื่น ๆ ที่ใช้ ICT ยังช่วยเพิ่มความสะดวกในการทำธุรกรรมกับภาครัฐหรือเอกชนอีกด้วย ไอซีทียังมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ทำให้สามารถวิเคราะห์และจัดการทรัพยากรและนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนานโยบายและข้อกำหนดใหม่ (New Policy and Regulation Development) การบริหารรัฐบาลแนวใหม่สนับสนุนการพัฒนา นโยบายและข้อกำหนดที่เน้นการร่วมมือและความโปร่งใส นโยบายเหล่านี้มักเข้าร่วมส่วนสมาชิกในกระบวนการตัดสินใจโดยมีส่วนร่วมของผู้ส่งเสริม ทำให้นโยบายและข้อกำหนดมีการสร้างขึ้นโดยการร่วมมือระหว่างหลายฝ่าย และให้โอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการตัดสินใจ

การพัฒนานโยบายและข้อกำหนดใหม่ (New Policy and Regulation Development) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารสาธารณะเพื่อปรับเปลี่ยนและปรับปรุง ทรัพยากร โครงสร้าง และกระบวนการในระดับรัฐบาลเพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงและความต้องการใหม่ในสังคม การพัฒนานโยบายและข้อกำหนดใหม่มักมีการปรึกษาหารือร่วมกับส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงการนำข้อมูลและข้อมูลที่เป็นหลักฐานเข้ามาในกระบวนการตัดสินใจ นโยบายและข้อกำหนดใหม่มักมีวัตถุประสงค์ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับการลงทุน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม

การพัฒนานโยบายและข้อกำหนดใหม่มีความสำคัญในการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา และการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเศรษฐกิจ มันช่วยให้รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองต่อโอกาสใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนานโยบายและข้อกำหนดใหม่นั้นควรถือหลักความโปร่งใส ประชาธิปไตย และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเป็นหลัก และควรสร้างรายละเอียดและข้อกำหนดที่ชัดเจนเพื่อให้การบริหารราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพสูงในการให้บริการแก่ประชาชนและสนับสนุนการเติบโตและพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

4. การบริหารและการประเมินประสิทธิภาพ (Performance Management and Evaluation) เครื่องมือการบริหารและการประเมินประสิทธิภาพช่วยให้หน่วยงานของรัฐบาลประเมินความสำเร็จในการบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ส่วนเครื่องมือเหล่านี้รวมถึงตัวชี้วัดประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดสำคัญ (KPIs) และกรอบการประเมินที่ช่วยให้มีการปรับปรุงและความรับผิดชอบ

"การบริหารและการประเมินประสิทธิภาพ (Performance Management and Evaluation) เพื่อการบริหารสาธารณะ" เป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารราชการที่มุ่งเน้นการติดตาม วัดผล และประเมินผลงานและการดำเนินงานของหน่วยงานหรือรัฐบาลในการให้บริการแก่ประชาชน กระบวนการนี้มุ่งสู่การตรวจสอบความสอดคล้องของผลงานกับเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของนโยบายและโปรแกรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อสังคมและเศรษฐกิจ การบริหารและการประเมินประสิทธิภาพช่วยให้รัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถทำการปรับปรุงตามความต้องการและข้อมูลที่ได้รับอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ในการบริหารราชการ

การบริหารและการประเมินประสิทธิผลยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโปรแกรมและนโยบายที่มีการส่งเสริมการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในสังคม มันช่วยให้รัฐบาลสามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชน และปรับปรุงนโยบายและโปรแกรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมมากขึ้น การบริหารและการประเมินประสิทธิผลให้ข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและการกำหนดลำดับความสำคัญของโครงการและนโยบาย นอกจากนี้ การติดตามและวัดผลยังช่วยให้รัฐบาลสามารถสื่อสารผลงานและความสำเร็จให้กับประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียอย่างมีความโปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือในการบริหารราชการของตน

5. พันธกิจสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Engagement and Participation) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนสำคัญในธรรมาภิบาลแนวใหม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มต้นจากการจัดประชุมสาธารณะ การสร้างพื้นที่ออนไลน์ และโครงการสร้างสัมมนาในชุมชน การมีส่วนร่วมเหล่านี้มีจุดประสงค์ในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการและความชอบของประชาชน

"พันธกิจสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Engagement and Participation)" เป็นหลักการที่สำคัญในการบริหารสาธารณะที่เน้นความสำคัญของการเปิดโอกาสให้กับประชาชนในกระบวนการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการรับรู้ การวางแผน และการดำเนินงานของรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายรูปแบบ เช่น การร่วมกับกลุ่มชุมชนในการดำเนินโครงการหรือการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชุมชนนั้น ๆ การให้ข้อมูลและความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจ และการรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน เพื่อให้การบริหารสาธารณะมีความเป็นธรรม มีความโปร่งใส และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

การพัฒนาพันธกิจสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยสร้างความเชื่อมโยงและความเข้าใจระหว่างรัฐบาลและประชาชน มันช่วยในการสร้างความรับผิดชอบและความเข้าใจในการบริหารราชการและการตัดสินใจของรัฐบาล นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังช่วยในการปรับปรุงนโยบายและโปรแกรมต่าง ๆ ให้ตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ มันเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลและกลุ่มประชาชนในกระบวนการพัฒนาสังคมและการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ความโปร่งใสและกลไกความรับผิดชอบ (Transparency and Accountability Mechanisms) ธรรมนูญบาลแนวใหม่เน้นความโปร่งใสผ่านเครื่องมืออย่างเปิดเผยข้อมูล รายงานสาธารณะ และการเปิดเผยข้อมูลการเงิน กลไกความรับผิดชอบรวมถึงการตรวจสอบ อิสระ สำนักงานผู้กำกับดูแล และคณะกรรมการดูแลที่ทำให้หน่วยงานของรัฐบาลรับผิดชอบต่อ การกระทำของพวกเขา

"ความโปร่งใสและกลไกความรับผิดชอบ (Transparency and Accountability Mechanisms)" เป็นส่วนสำคัญในการบริหารสาธารณะที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและการบังคับใช้ ความรับผิดชอบจากภาครัฐ ความโปร่งใส หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลและข้อมูลที่เป็น สารสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานและการตัดสินใจของรัฐบาลให้กับประชาชนและผู้มีส่วนได้ เสีย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ และการให้ความ คิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ มีการติดตามและการสอบสวนความรับผิดชอบในการ ดำเนินงานของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนและสังคม ซึ่งมีการ ควบคุมการใช้งบประมาณ การดำเนินการ และผลงานที่ผลิตขึ้นจากเงินภาษีของประชาชน

ความโปร่งใสและกลไกความรับผิดชอบช่วยสร้างความน่าเชื่อถือในรัฐบาลและการ บริหารราชการ มันสร้างมาตรฐานสำหรับการบริหารราชการที่ดีและประสิทธิภาพ และสร้าง สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความโปร่งใส การชี้ชัดของรัฐบาล และการตั้งคำถามจากสื่อและ ประชาชน การบังคับใช้ความรับผิดชอบทำให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อผลงานและการ ดำเนินงานของตน และต้องมีการใช้กฎหมายและกลไกต่าง ๆ เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาและ การละเมิดความรับผิดชอบในการบริหารราชการ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบเป็นส่วน สำคัญในการสร้างรัฐบาลที่มีความน่าเชื่อถือและสร้างประสิทธิผลในการบริหารราชการ

7. การบริหารด้วยการเชื่อมโยงระบบ (Network Governance) เครื่องมือนี้เกี่ยวข้อง กับการสร้างเครือข่ายขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาทางสังคม การ บริหารด้วยการเชื่อมโยงระบบเน้นความปรากฏตัวของผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายในการให้บริการ สาธารณะและการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน

การบริหารด้วยการเชื่อมโยงระบบ (Network Governance) เป็นแนวคิดและกลไกใน การบริหารสาธารณะที่เน้นการสร้างเครือข่ายหรือระบบที่รวบรวมหน่วยงานและผู้มีส่วนได้เสีย ต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นหน่วยงานราชการเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้มุ่งเน้นความสำคัญ ของความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือ สร้างโอกาสในสังคมและเศรษฐกิจ ระบบเชื่อมโยงนี้ส่งผลให้มีการแบ่งหน้าที่และความ

รับผิดชอบที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและมีลักษณะหลายมิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการบริหารด้วยการเชื่อมโยงระบบ ความสำเร็จของการบริหารราชการไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับหน่วยงานหนึ่ง ๆ เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานและผู้มีส่วนได้เสียที่มีผลต่อกลุ่มหรือชุมชนใหญ่ขึ้น การบริหารด้วยการเชื่อมโยงระบบมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนเช่นปัญหาสิ่งแวดล้อม การสุขภาพ และการศึกษา และยังช่วยสร้างความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

8. การบริหารแบบปรับตัว (Adaptive Management) ในสถานะที่เปลี่ยนแปลงได้มาก เครื่องมือการบริหารแบบปรับตัวมีการใช้เพื่อปรับนโยบายและโปรแกรมตามข้อมูลตอบรับและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มันช่วยให้รัฐบาลยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง

"การบริหารแบบปรับตัว (Adaptive Management)" เป็นแนวคิดในการบริหารสาธารณะที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และการปรับปรุงในขณะดำเนินงาน โดยไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดปัญหาหรือวิกฤติในการบริหารราชการ แนวคิดนี้ระบุว่าการบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่แค่การวางแผนและดำเนินงานตามแผนอย่างเคร่งครัด แต่เป็นการตรวจสอบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องขึ้นอย่างใกล้ชิดกับปัญหาและบทเรียนที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน แนวคิดการบริหารแบบปรับตัวส่งผลให้มีการรับฟังและการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องเพื่อเข้าใจสถานการณ์และผลกระทบของนโยบายหรือโปรแกรมต่าง ๆ และปรับปรุงกิจกรรมตามความเร็วและความเหมาะสม

การบริหารแบบปรับตัวมีความสำคัญในสถานะที่มีความไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัจจัยสังคม และเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การบริหารแบบปรับตัวช่วยให้หน่วยงานหรือรัฐบาลสามารถทำการปรับปรุงและการดำเนินงานในระหว่างที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้น มันส่งผลให้การบริหารราชการมีความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประสิทธิผล

9. การปรับปรุงการจัดซื้อและการจัดหา (Contracting and Procurement Reforms) การบริหารรัฐบาลแนวใหม่มีการรวมการปฏิรูปวิธีการรัฐบาลจัดซื้อและจัดหาสินค้าและบริการ

การปฏิรูปนี้มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มการแข่งขัน ความโปร่งใส และความยุติธรรมในกระบวนการจัดหา

การปรับปรุงการจัดซื้อและการจัดหา (Contracting and Procurement Reforms) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการปรับปรุงวิธีการรับบริการหรือผลิตภัณฑ์จากภาคเอกชนหรือบริษัทเอกชนที่รับการสั่งซื้อจากหน่วยงานราชการ โดยมีเป้าหมายหลักคือเพิ่มความเป็นธรรมและความโปร่งใสในกระบวนการจัดหาและการสั่งซื้อ และลดความเสี่ยงทางการเงินและการทุจริตในการทำธุรกิจกับภาครัฐ การปรับปรุงนี้อาจเกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมายและข้อกำหนดการจัดซื้อ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการ การเปิดโอกาสให้กับผู้ประกอบการท้องถิ่นและการให้ข้อมูลแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถตรวจสอบและติดตามการจัดซื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

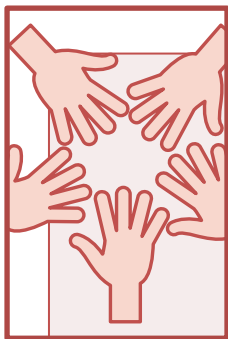
การปรับปรุงการจัดซื้อและการจัดหาที่มีประสิทธิผลในการลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารราชการ และการเพิ่มความน่าเชื่อถือในกระบวนการจัดหาสินค้าและบริการ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างโอกาสให้กับภาครัฐและภาคเอกชนที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ การปรับปรุงในการจัดซื้อและการจัดหามีความสำคัญในการสร้างรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส และให้ผลการบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูงในการให้บริการแก่ประชาชน

10. การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เครื่องมือการประเมินและการบริหารความเสี่ยงช่วยรัฐบาลระบุและลดความเสี่ยงที่เป็นไปได้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและโปรแกรมของรัฐบาล นี้ช่วยให้การกระทำของรัฐบาลมีข้อมูลฐานที่เหมาะสมและลดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์

"การบริหารความเสี่ยง (Risk Management)" เป็นกระบวนการที่ใช้ในการระบุ ประเมิน และจัดการกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการบริหารราชการหรือการดำเนินงานของรัฐบาล ความเสี่ยงที่พบในการบริหารสาธารณะอาจมาจากหลายแหล่ง เช่น ความเสี่ยงทางการเงิน ความเสี่ยงทางนโยบาย ความเสี่ยงทางสังคม หรือความเสี่ยงทางภัยธรรมชาติ กระบวนการนี้มุ่งเน้นการตรวจสอบและการวางแผนในการจัดการกับความเสี่ยงเหล่านี้ โดยการระบุความเสี่ยง การประเมินความรุนแรงของความเสี่ยง และการพัฒนากลยุทธ์หรือมาตรการในการจัดการกับความเสี่ยงนั้น เพื่อลดความเสี่ยงให้เกิดขึ้นเท่าที่จะเป็นไปได้หรือเพื่อให้รับมือกับความเสี่ยงในกรณีที่เกิดขึ้น

การบริหารความเสี่ยงมีความสำคัญในการบริหารราชการเพื่อให้รัฐบาลสามารถตั้งเป้าหมายและดำเนินงานอย่างมั่นคงและมั่นใจได้ นอกจากนี้ มันยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปรับปรุงการบริหารราชการ โดยการเรียนรู้จากความผิดพลาดและปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงในอนาคต การบริหารความเสี่ยงช่วยให้รัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถรักษาความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรมในการบริหารราชการ และส่งผลให้มีการใช้งบประมาณและทรัพยากรในการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ

เครื่องมือเหล่านี้รวมกันแทนการเปลี่ยนแปลงในการบริหารราชการของรัฐบาลในทิศทางที่มีการร่วมมือ การโปร่งใส และการให้บริการสาธารณะที่ให้บริการแก่ประชาชนในทางที่มีคุณภาพและสร้างสรรค์มากขึ้น

การประยุกต์ใช้เครื่องมือจากแนวคิดธรรมาภิบาลแนวใหม่ (New Public Governance)

- 1. การบริหารร่วมมือ (Collaborative Governance)
- 2. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology (ICT))
- 3. การพัฒนานโยบายและข้อกำหนดใหม่ (New Policy and Regulation Development)
- 4. การบริหารและการประเมินประสิทธิภาพ (Performance Management and Evaluation)
- 5. การมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Engagement and Participation)
- 6. ความโปร่งใสและกลไกความรับผิดชอบ (Transparency and Accountability Mechanisms)
- 7. การบริหารด้วยการเชื่อมโยงระบบ (Network Governance)
- 8. การบริหารแบบปรับตัว (Adaptive Management)
- 9. การปรับปรุงการจัดซื้อและการจัดหา (Contracting and Procurement Reforms)
- 10. การบริหารความเสี่ยง (Risk Management)

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการประยุกต์ใช้เครื่องมือจากแนวคิดธรรมาภิบาลแนวใหม่ (New Public Governance)

สรุป

กระบวนการธรรมาภิบาลใหม่เป็นแนวคิดการบริหารสาธารณะที่เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในกระบวนการบริหารรัฐกิจและการพัฒนานโยบายสาธารณะ กระบวนการนี้เน้นการใช้เครื่องมือและกลยุทธ์ที่เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นไปได้ในการบริหารราชการ แนวคิดนี้สนับสนุนการพัฒนานโยบายและกฎระเบียบใหม่โดยความร่วมมือระหว่างผู้สนับสนุนที่เกี่ยวข้องและให้สิทธิประชาชนใน

กระบวนการตัดสินใจ เพื่อสร้างระบบการบริหารราชการที่เป็นระบบ โปร่งใส และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและสมาชิกในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- Ababakr, A. (2022). Global Public Policy and the Concept of Global Governance. *Journal of political science and international relations*, 5(1), 38-38. doi: 10.11648/j.jpsir.20220501.15
- Agustian, D.M., Patiung, M., Rembu, Y., Nur, M.J., & Ode, S. (2023). Network governance dalam implementasi kebijakan ketahanan pangan. *Jurnal Kebijakan Publik*, 14(1), 63-63. doi: 10.31258/jkp.v14i1.8225
- Ahmad Dar, S., & Ahmad Wani, F. (2022). Public Policy Management and Good Governance: Challenges and the Way Forward. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 22(9), 27-36. <https://doi.org/10.9734/ajeba/2022/v22i930593>
- Andrikopoulos, V.P., & Ifanti, A.A. (2020). New Public Management and Governance: Quo Vadis?. *Journal of Public Administration and Governance*, 10(3):430-442. doi: 10.5296/JPAG.V10I3.17494
- Chamaram, S., et al. (2017). PUBLIC ADMINISTRATION ACCORDING TO ORGANIZATIONAL THEORY: PUBLIC ADMINISTRATION, NEW PUBLIC MANAGEMENT AND NEW PUBLIC GOVERNANCE. *Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak*, 4(1), 52-70. Retrieved from https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434/article/view/247574
- Cheema, G. S. (2005). From Public Administration to Governance: The Paradigm Shift in the Link between Government and Citizens. A paper presented at the 6th Global Forum on Reinventing Government towards Participatory and Transparent Governance on 24-27 May 2005, Seoul, Republic of Korea

- Dupuy, C., & Defacqz, S. (2022). Citizens and the legitimacy outcomes of collaborative governance An administrative burden perspective, *Public Management Review*, 24 (5), 752-772, DOI: 10.1080/14719037.2021.2000254
- Gnan, L., Hinna, A., Monteduro, F., & Scarozza, D. (2013). Corporate governance and management practices: stakeholder involvement, quality and sustainability tools adoption. *Journal of Management & Governance*, 17(4):907-937. doi: 10.1007/S10997-011-9201-6
- Hu, J. (2022). Translating Xi Jinping: The Governance of China (Vol. III): A Socio-semiotic Approach. *Frontiers in Humanities and Social Sciences*, 2(10), 221-234. doi: 10.54691/fhss.v2i10.2482
- Ilo, B.O. (2022). Functions, Theories and Practice of Administrative Law In Contemporary Governance. *Administrative and Environmental Law Review*, 3(1), 53-66. doi: 10.25041/aclr.v3i1.2492
- Kapucu, N., Okhai, R., & Hu, Q. (2022). Network Governance for Coordinated Disaster Response. *Public Administration Quarterly*, 46(4), 309-333. doi: 10.37808/paq.46.4.2
- Kasdan, D.O. (2022), "Governance quality, administrative values and disaster risk management", *Disaster Prevention and Management*, 31 (4), 349-360. <https://doi.org/10.1108/DPM-09-2021-0252>
- König, P.D. (2020). Dissecting the Algorithmic Leviathan: On the Socio-Political Anatomy of Algorithmic Governance. *Philosophy & Technology*, 33(3), 467-485. doi: 10.1007/S13347-019-00363-W
- Kowalczyk, P., & Jakubczak, P. (2014). New Public Management in Education: From School Governance to School Management. *Human Capital without Borders: Knowledge and Learning for Quality of Life; Proceedings of the Management, Knowledge and Learning International Conference 2014*, ToKnow Press, 1281-1288.

- Loffler, E. (2005). Governance and Government: Networking with External Stakeholders. in Public Management and Governance. Tony Bovaird and Elke Loffler (eds.) London: Taylor & Francis Group.
- Mala, T. (2018). NEW PUBLIC GOVERNANCE (NPG): CONCEPT AND APPLICATION FOR LOCAL GOVERNANCE. Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science). 8 (1), 179-194.
- Mala, T. (2018). NEW PUBLIC GOVERNANCE (NPG): CONCEPT AND APPLICATION FOR LOCAL GOVERNANCE. Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science). 8 (1), 179-194.
- Moulaert, F. (2022). Bottom-linked Governance and Socio-political Transformation. Chapter in Geography, Planning and Tourism 2022, doi: 10.4337/9781803925141.00008
- Mousseau, D.Y. (2023). The impact of economic institutions on government policy: does contract-intensive economy promote impartial governance?. Journal of Institutional Economics, 19(1),119-136. doi: 10.1017/s1744137422000248
- Muccitelli, S., Pozzi, C., D'Ascanio, R., & Magaudda, S. (2023). Environmental Contract: A Collaborative Tool to Improve the Multilevel Governance of European MPAs. Sustainability, 15, 8174. <https://doi.org/10.3390/su15108174>
- N'djibio, K.C., & Sylla, K.D. (2021). Governance Theories and Socio-Political Realities of the States in Africa: Case of Benin. 19-29. doi: 10.9734/AJEBA/2021/V21I330358
- Osborne P. S, (2010). Introduction the (New) Public Governance: a suitable case for treatment?, In S. P. Osborne (Eds.) The New Public Governance: Emerging Perspective on the Theory and Practice of Public Governance. London and New York: Routledge.
- Pyper, R. (2015). "Chapter 1: Public administration, public management and governance". In The International Handbook of Public Administration and

- Governance. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. Retrieved Sep 15, 2023, from <https://doi.org/10.4337/9781781954492.00007>
- Rhodes, R. A. W. (1997). Understanding governance: Policy networks, governance and accountability. Buckingham: Open University Press.
- Sahin, I. (2014). Governance tools in public administration and emergent trends: Contracting, citizen participation, and networks. *journal of new results in science*, 11(2):1082-1103. doi: 10.14687/IJHS.V11I2.2783
- Sarkki, S., Jokinen, M., Heikkinen, H.I., Nijnik, M., Melnykovych, M., & Kluvánková, T. (2022). "Going out to get in"—Roles of forest conflicts in bottom-linked environmental governance progressing toward socio-political innovations. *Environmental Policy and Governance*, 32(6):478-491. doi: 10.1002/eet.2020
- Smorgunov, L. (2022). Modern trends in public administration: from new public management to governance of public policy. *POLITICAL SCIENCE*. 100-121. doi: 10.31249/poln/2022.03.05
- Sun, C., Min, J., Li, J., & Cai, W. (2023). Public participation and policy evaluation in China's smog governance. *Environmental Impact Assessment Review*, 100:107052-107052. doi: 10.1016/j.eiar.2023.107052
- Surya, I.B.K. (2023). Role of the State Administrative Court in Realizing Good Governance. *International Journal of scientific research and management*, 11(06):411-418. doi: 10.18535/ijrm/v11i06.la01
- Tang, B., & Li, N. (2023). Contract flexibility for dispute resolution based on governance theory in China. *Journal of Intelligent and Fuzzy Systems*, 45 (2), 3039 – 3051. doi: 10.3233/jifs-224227
- Umar, A.A., Zawawi, N.A.W.A., & Abdul Aziz, A.R. (2023). Do regional characteristics influence PPP contract governance skills requirements?", *Engineering, Construction and Architectural Management*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/ECAM-08-2022-0729>

- Vizzoto, A.D., & Verschoore, J.R. (2022). What Drives Network Governance? A Microstructural Approach. *International journal of business and management*, 17(11):78-78. doi: 10.5539/ijbm.v17n11p78
- Wu, D., Liu, T., Lin, X., & Li, J. (2023). Contract governance and value co-creation in virtual community: the moderating effect of psychological ownership, *Innovation*, 25:1, 80-110, DOI: 10.1080/14479338.2022.2055039
- Yi, H., & Yuan, M. (2023). Policy advocacy, network formation and network governance. *Chinese Public Administration Review*, 14(2), 83–93. <https://doi.org/10.1177/15396754221145421>

การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อป้องกันการทุจริต*

PARTICIPATORY LOCAL DEVELOPMENT PLANNING OF NETWORK PARTNERS TO PREVENT CORRUPTION

จักรพันธ์ ลิ้มมังกร¹, ศิริพงษ์ มาณะศรี², พลอยพัชชา ไคว์สุวรรณกิจ³, ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิธิกร⁴
และ นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก⁵

Jakkraparn Limmangkur¹, Siripong Manasri², Ploypatcha Kowsuwankit³, Nutchanun Wongmoolithikorn⁴
and Nippeach Krueangsasuk⁵

^{1,2,3,4,5}มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

^{1,2,3,4,5} North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding author E-mail: i_amja_y@hotmail.com

Received 29 January 2023; Revised 6 February 2024; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อป้องกันการทุจริต เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อป้องกันการทุจริต มีแนวทางการพัฒนาตามหลัก EMEPPCM ดังนี้ 1) ให้ความรู้ ความเข้าใจ (Education) ในกระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) ใช้คุณธรรม (Morality) คู่กับการบังคับใช้กฎระเบียบ (Enforcement) 3) ให้ความรู้ประชาชน (People) ทุก

* จักรพันธ์ ลิ้มมังกร, ศิริพงษ์ มาณะศรี, พลอยพัชชา ไคว์สุวรรณกิจ, ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิธิกร และ นิพพิชฌน์ เครื่องสนุก. (2567). การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อป้องกันการทุจริต. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(1), 113-127.

Jakkraparn Limmangkur, Siripong Manasri, Ploypatcha Kowsuwankit, Nutchanun Wongmoolithikorn and Nippeach Krueangsasuk. (2024). Participatory Local Development Planning of Network Partners to Prevent Corruption. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 113-127-;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ช่วงวัย และทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม (Participation) อย่างแท้จริง 4) ควรเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสาร (Communication) ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน 5) ควรเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการ (Management) ข้อเสนอแนะรัฐบาล รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อ สร้างความตระหนัก และสร้างจิตสำนึกต่อบทบาทและหน้าที่ของทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: การวางแผน, การมีส่วนร่วม, ท้องถิ่น, การทุจริต

Abstract

Academic Article of Participatory Local Development Planning of Network Partners to Prevent Corruption Researcher Collected Data from Documents, Textbooks, Researches, and Online Media for Managing Guidelines Local Government Organizations to be Free from Corruption. The results showed that the Participatory Local Development Planning of Network Partners to Prevent Corruption. There are Development Guidelines according to the EMEPPCM Principle, 1) Should provide Education about Local planning process 2) Apply Morality along with Enforcement 3) Should be given to People of all ages and every part is Participated 4) Increase Communication between Local Government Organizations and People. 5) Should increase Management capacity Suggestion : government, including Local Government Organizations Should be focus genuine Participation to raise Awareness and create Awareness of the Roles and Responsibilities of every part.

Keywords: Planning, Participatory, Local, Corruption

บทนำ

ประเทศไทย หากย้อนอดีตกลับไปในสมัยอยุธยาจะทำให้เราพบร่องรอยในอดีตถึงสภาพความเจริญรุ่งเรืองในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการปกครอง ที่ส่งผลให้ประชาชนในสมัยอยุธยามีความอยู่ดีกินดี ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็น สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ล้วนงดงามทั้งสิ้น

ในขณะที่ความมั่งคั่งตกต่ำลงทั่วแผ่นดิน ผู้คนเริ่มหลงลืม บรรดาเหล่าขุนนางมองเห็นช่องทางทุจริต นักรบรุกรานบงการทำให้เกิดการแบ่งเป็นกลุ่ม เป็นก๊ก เกิดการแตกความสามัคคี ทำให้อยุธยาที่รุ่งเรืองกลับมามีความต่ำต้อยถึงขีดสุด จนทำให้ล้มสลายลงไปในที่สุด (ลิขิต ธีรเวคิน, 2552) เมื่อเราดูอดีตเป็นอุทาหรณ์สอนใจแล้ว จะพบว่าสภาพการณ์เช่นนั้นแทบจะไม่แตกต่างกับตอนนี้ ในขณะที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องมาสะดุดลงเพียงเพราะปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง และ “การทุจริตคอร์รัปชัน” ในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรที่ประชาชนจะมีความใกล้ชิด และมีปฏิสัมพันธ์ด้วยง่ายที่สุดนั่นคือ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

แนวคิดการปกครองท้องถิ่น

William A. Robson ได้ให้คำนิยามคำว่า “การปกครองท้องถิ่น” หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร อำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของท้องถิ่นจะต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนอำนาจอธิปไตยของรัฐ เพราะองค์การปกครองท้องถิ่นมิใช่เป็นชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมาย (legal rights) และมีองค์การที่จำเป็น (necessary organization) เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่นนั่นเอง (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2539) นักวิชาการของไทยอย่าง อุทัย หิรัญโต (2523) ก็ได้นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตนเอง การบริหารงานท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน

ซึ่งการปกครองท้องถิ่นของไทยนั้น เริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 คือ สุขาภิบาลกรุงเทพ และสุขาภิบาลท่าฉลอมในปี 2440 และได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนในปี 2540 มีการกำหนดรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นไว้ชัดเจนทุกรูปแบบโดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 แต่ ณ ปัจจุบันยังไม่มีมีการปฏิรูปครั้งสำคัญ ที่ส่งผลในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจหน้าที่ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล (ภักดี รัตนผล, 2555)

บทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) ได้อธิบายว่า หน้าที่สำคัญของท้องถิ่นคือ การแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจดังนี้ 1.ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง 2.รัฐบาลมีอาจดำเนินการในการสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา และความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการโครงการในท้องถิ่นโดยรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่เกิดผลสูงสุด 3.กิจกรรมบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง 4.การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

เมื่อกาลเวลาขับเคลื่อนไปส่งผลให้ท้องถิ่นต้องปฏิรูปตนเองทั้งรูปแบบ บทบาทอำนาจหน้าที่ก็เพื่อสนองความต้องการของประชาชนให้ได้มาที่สุดตามการพัฒนาของประเทศ ยังคงมีปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น

สภาพปัญหาการปกครองท้องถิ่น

จักรพันธ์ ลิ้มมังกร (2561) พบว่ามีอยู่สองประเด็น คือ 1 ประเด็นแรก ปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น กล่าวคือ แผนพัฒนาท้องถิ่นมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำขึ้นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ที่มีการแก้ไขสืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี เป็น “แผนพัฒนาท้องถิ่น” ส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่จัดทำแผน รวมถึงประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการวางแผน ประเด็นที่สอง ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ตัวอย่างเช่น การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละปี ประชาชนจะให้ความร่วมมือเฉพาะกลุ่มเท่านั้น กล่าวคือ กลุ่มที่สนใจ (กลุ่มผลประโยชน์) เนื่องจากเป็นโครงการที่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนกลุ่มที่ไม่สนใจ เนื่องจากคิดว่าตนเองไม่มีส่วนได้ส่วนเสียและไม่มีเวลาเข้าร่วมทำประชาคม นั้นเพราะยังไม่เกิดความสะดวกในการเข้ามามีส่วนร่วม ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำประชาคมนั้น มีแต่กลุ่มคนเดิมๆ ทั้งกลุ่มที่สนับสนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยังมีปัญหาด้านการเมืองท้องถิ่นอีกด้วย รวมถึงการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ครบทุกช่วงวัยในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ยังขาดกลุ่มเยาวชน วัยรุ่น วัยทำงาน ที่ไม่ค่อยมีบทบาท

ซึ่งจากปัญหาที่กล่าวมานั้นถือเป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะการวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารงานที่ดี ถ้าหากประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดการเข้าไปมีบทบาทหรือขาดการมีส่วนร่วมอย่างรอบด้านแล้วผลที่ตามมา คือ “การทุจริตคอร์รัปชัน” ของบรรดาเหล่านักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นปัญหายู่ทุกวันนี้แน่นอน

การทุจริตคอร์รัปชัน

.....การทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยกำลังกลายเป็นประเด็นที่โจทก์จ้นกันมากเพราะมีข้อกล่าวหาต่อนักการเมือง ข้าราชการ และนักการเมืองท้องถิ่น ว่ามีพฤติกรรมในเชิงทุจริตคอร์รัปชันที่มีการกระทำกันในหลายรูปแบบ ทั้งในแง่ การยกยอก การแอบอ้างบประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐไปเป็นของตน การเลือกจ้างและการทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทาน เฉพาะพรรคพวกผู้สนับสนุนตนเท่านั้น การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้บริษัทของตนเองและพรรคพวก ผลประโยชน์ขัดแย้งหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) และการเอื้อประโยชน์ (Trading Influence) การที่บริษัทให้สัญญาจะให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐในทางอ้อม เช่น ให้ตำแหน่งในบริษัท เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นปลดเกษียณ หรือพ้นจากตำแหน่ง ให้ตำแหน่งแก่ญาติตลอดจนการทุจริตในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การสมยอมราคา (โกวิท พวงงาม, 2563)

โกวิท พวงงาม (2549) กล่าวสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน ทั้งในรูปแบบองค์กรบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (รูปแบบทั่วไป) รวมถึง กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (รูปแบบพิเศษ) ซึ่งเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหลายได้ถูกจับตามองจากสังคมภายนอกว่า มีการทุจริตคอร์รัปชันเช่นกัน การถูกจับตามองและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทำนองดังกล่าว จากข้อมูลสถานการณ์การทุจริตในสังคมไทยและการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากหลายๆ แห่ง ที่ยืนยันค่อนข้างตรงกันว่า โดยภาพรวมคนไทยและสังคมไทยยังมีปัญหาด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านคุณธรรม จริยธรรม (ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการผลักดันการดำเนินงานตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งที่ 4, 2566)

แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมสามารถอธิบายได้ในหลายมิติทั้งในแง่ของมิติความลึกทั้งในเชิงกว้าง

1. การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชน ต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็ สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องของพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องใน กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือ การที่ ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมใน การแก้ไขปัญหาของเขามีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่อง ต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนวทางการแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและ ดำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความ เป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7. การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่ม ความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดย กลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบ ต่างๆ

.....กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมาย โดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่ง เป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้

สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548)

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

1. ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม
2. ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ
3. ต้องมีความสามารถประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ หมายความว่าในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

โดยที่จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจไม่สามารถกระทำได้ในทุกๆ ประเด็น จึงมีแนวทางต่างๆ ไปบางประการเกี่ยวกับประเด็นที่ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ต้องการมีส่วนร่วมได้แก่ ถวิลวดี บุรีกุล (2548) การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว และความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคมขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นในการพิจารณาแต่มีเงื่อนไขพื้นฐานในการมีส่วนร่วมว่าประชาชนต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาค และความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม

ระดับขั้นของการมีส่วนร่วม

ระดับขั้นของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับและนักวิชาการต่างๆ ได้กำหนดไว้หลากหลาย แต่ในสาระสำคัญมีความคล้ายกันซึ่งจะขอเสนอโดยสังเขป ดังนี้

Cohen และ Uphoff, (1980 : 219-222 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2548 : 6) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ซึ่งการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นสามารถทำได้ในหลายระดับ ขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุคว่าจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยต่างกัน ได้แก่ 1) ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ หมายถึง ให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเอง โดยไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อนซึ่งอาจมีการโต้ตอบจากรัฐบาล ตัวอย่างเช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ของทางราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น 2) ประชาชนและรัฐบาลร่วมกันปัญหากันแก้ปัญหา โดยมีอำนาจเท่าเทียม ตัวอย่าง เช่น โครงการทำความสะอาดหมู่บ้าน การสร้างถนน และขุดบ่อน้ำในหมู่บ้าน เป็นต้น 3) ประชาชนเป็นที่ปรึกษา หมายถึง รัฐบาลขอความคิดเห็นของประชาชนและตั้งใจที่จะกระทำตามความคิดเห็นนั้น แต่ยังคงมีอำนาจที่จะไม่รับความคิดเห็นนั้นไปปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น การตั้งคณะกรรมการเพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนและส่วนราชการ การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น 4) ประชาชนแสดงความคิดเห็น รัฐบาลให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในบางเรื่อง แต่มักจะไม่นำความเห็นไปปฏิบัติและยังมีอำนาจที่จะไม่รับฟังความคิดเห็นนั้น ตัวอย่างเช่นการประชุมใหญ่ที่ให้โอกาสประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น การขอความเห็นในกฎระเบียบที่กำลังจะนำออกใช้ 5) ประชาชนรับทราบ เป็นการแถลงข่าวสารและ/หรือมติของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับทราบ ประชาชนอาจมีกิริยาตอบโต้หรือไม่มีก็ได้ เช่น การแถลงถึงโครงการต่างๆ ที่รัฐบาลได้มีมติให้ดำเนินการ การริเริ่มกฎหมายต่างๆ และการเวนคืนที่ดิน 6) รัฐบาลใช้อำนาจ กล่าวคือ รัฐบาลใช้อำนาจจัดการโดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การสืบสวน จับกุมผู้กระทำความผิดกรณีต่างๆโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น

โดยสรุปหลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้ดังนี้ คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น บ่อยครั้งที่กระบวนการของการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์กับความต้องการของโครงการหรือนโยบาย สาธารณชนสามารถผลักดันให้เกิดการคิดทบทวนสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งอาจทำ

ให้มองไม่เห็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้ บ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกต่างๆ โหม่นนอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับเวลาแน่นอนเวลาที่เสียไปจากการที่ได้ใช้มาก่อนในอดีต บ่อยครั้งที่สาธารณชนมีข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่หรือเกี่ยวกับการตัดสินใจไปดำเนินการอย่างไรทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการ ระหว่างโครงการที่สำเร็จและไม่สำเร็จ

2. ประสิทธิภาพของการตัดสินใจไม่อาจประเมินเพียงใช้การวัดเรื่องของเวลาและต้นทุนเท่านั้น แต่คงจะต้องพิจารณาถึงความล่าช้าและต้นทุนที่เกิดขึ้นที่หมดไปกับการหาทางออกว่าจะตัดสินใจอย่างไร ถ้าการตัดสินใจรวดเร็วแต่ดูแปลกแยกไปจากจุดสนใจของแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว การตัดสินใจแต่ฝ่ายเดียวทำให้เกิดการโต้แย้ง ล่าช้า หรือการฟ้องร้องกัน แม้ว่าการตัดสินใจที่เกิดขึ้นอาจนำไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตามการตัดสินใจที่ถูกต้องอาจต้องอาศัยบางมุมในชุมชนนั้น กระบวนการจะได้เริ่มด้วยความไม่ร่วมมือและความเกลียดชัง

3. การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาอยากเห็นว่ามันเกิดผลทางปฏิบัติไม่เพียงแต่เกิดการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติแต่กลุ่มต่างๆ และปัจเจกชนแต่ละคนยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้น

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด ทันทิที่ข้อโต้แย้งดุเดือดขึ้น และแบ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน จะทำให้เกิดความยากในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลโดยปราศจากการเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่เริ่มแรกสามารถช่วยลดความน่าจะเป็นที่ชุมชนจะพบกับการเผชิญหน้าที่เจ็บปวด อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่สิ่งวิเศษที่สามารถเป็นอะไรได้หมดทุกอย่างการมีส่วนร่วมไม่อาจลดหรือกำจัดความขัดแย้งทั้งหมดได้

6. การคงไว้ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีทางที่จะบรรลุ และคงไว้ซึ่งความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน ก็คือ การดำเนินการตามกระบวนการ การตัดสินใจที่โปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน และมีสาธารณชนเข้า

มามีส่วนร่วม โครงการมีส่วนของประชาชนจะช่วยให้สาธารณชนได้รับข้อมูลมากกว่าถึงเหตุผลเบื้องหลังของการตัดสินใจนั้น

7. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขององค์กรมาทำงานกับสาธารณชนในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน พวกเขาจะเริ่มมีความอ่อนไหวมากขึ้นต่อความกังวลของสาธารณชน และมุมมองที่สาธารณชนมองการทำงานขององค์กร มุมมองเหล่านี้เกิดขึ้นจากภายใน เพื่อที่เจ้าหน้าที่จะมีความตระหนักมากขึ้นต่อการตอบสนองที่เกิดขึ้นของสาธารณชนต่อกระบวนการตัดสินใจขององค์กร แม้ในกรณีที่เกิดขึ้นไม่ใหญ่เพียงพอที่จะจัดทำโครงการการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การมีสาธารณชนที่มีความรู้ การมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหา แต่ยังเรียนรู้ว่าการตัดสินใจที่ทำโดยรัฐบาลเกิดขึ้นได้อย่างไร และเพราะเหตุใด การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการฝึกอบรมผู้นำในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน พวกเขาจะเรียนรู้วิธีการสร้างพลังอำนาจต่อผู้อื่นและเรียนรู้วิธีการประสานงานกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการฝึกอบรมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ วันนี้แต่ละคนอาจจะเป็นเพียงตัวแทนของกลุ่มหรือกลุ่มผลประโยชน์ พรุ่งนี้พวกเขาจะเป็นแหล่งศูนย์รวมของผู้นำในระดับภาคและระดับชาติ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้นำในอนาคตจะเรียนรู้ทักษะของการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน (วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, 2551)

การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อป้องกันการทุจริต

จากสภาพปัญหาการปกครองท้องถิ่น คือ..1) ด้านความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น และ 2) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกิดขึ้นนำมาสู่ “การทุจริตคอร์รัปชัน” ของบรรดาเหล่านักการเมืองท้องถิ่นอย่างง่ายดาย หากจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ภาคีเครือข่ายเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันให้น้อยลง หรือให้การทุจริตกระทำได้ยากขึ้น ประกอบด้วยแนวทางที่สามารถเรียงลำดับด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษ คือ EMEPPCM หรือ แนวทาง คือ Education, Morality, Enforcement, People, Participation, Communication , Management, ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ควรให้ ความรู้ ความเข้าใจ (Education) ในกระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.1 ให้ความรู้ ความเข้าใจ ด้านการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในเรื่องเทคนิคและวิธีการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในกระบวนการวางแผน ให้สามารถจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนที่จัดทำขึ้นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2561 ได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการวางแผน เช่น เทคนิคการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย 1) มีการวิเคราะห์ NPCP 2) นำเอาปัญหาวิเคราะห์ 3) การทบทวนนโยบายของผู้บริหาร เป็นต้น

1.2 ให้ความรู้ ความเข้าใจ ด้านการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ถึงบทบาทและหน้าที่ของประชาชนผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในกระบวนการวางแผน ให้สามารถร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนที่จัดทำขึ้นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2561 ได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการวางแผน และสร้างความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องของการจัดทำแผนที่ประชาชนสามารถเสนอโครงการและกิจกรรมที่ไม่มีแต่เฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น หากแต่ยังมีด้านอื่นๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข ที่ประชาชนเสนอได้จากการทำประชาคม

1.3 เสนอให้ก่อนการทำแผนพัฒนาท้องถิ่นควรจัดกรรมหรือโครงการ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดทำแผนมาซักซ้อมทำความเข้าใจ เรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละขั้นตอน

2. ใช้คุณธรรม (Morality) คู่กับการบังคับใช้กฎระเบียบ (Enforcement)

2.1 กฎระเบียบและหลักเกณฑ์ในการที่จะสามารถเบิกจ่ายงบประมาณรวมถึงการตรวจสอบ ต้องมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ ให้สอดคล้องตามความเหมาะสมของปัญหาและความต้องการของประชาชนที่จะดำเนินโครงการและกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในแผน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบ (สตง.) นอกจากจะใช้ระเบียบและหลักเกณฑ์ต่างๆ รวมถึงดุลพินิจมาพิจารณาความเหมาะสมของการใช้จ่ายงบประมาณแล้ว สมควรที่จะศึกษาข้อมูลประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาตลอดจนความต้องการประชาชนมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ เพื่อให้โครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สามารถดำเนินการได้

2.3 กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการออกระเบียบต่างๆ ต้องดำเนินการทบทวน ระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการไปสู่การปฏิบัติ

3. ควรให้ประชาชน (People) ทุกช่วงวัย และทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม (Participation) อย่างแท้จริง

3.1 ให้ประชาชนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัย ที่มีอยู่ในชุมชนมีความตระหนักและสร้างจิตสำนึกถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่น

3.2 องค์กรต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล สถานีตำรวจ เกษตรตำบล วัดอื่นๆ ควรที่จะให้ความสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมประชุม รวมไปถึงการร่วมเสนอความคิดเห็นในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประชาคม เพื่อที่จะได้ร่วมรับรู้ รับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงการประสานการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

3.3 ในการจัดทำประชาคมควรให้เกิดการมีส่วนร่วมจากกลุ่มคนที่หลากหลายในแต่ละช่วงวัย โดยให้แต่ละช่วงวัยเข้ามามีบทบาทอย่างเท่าเทียมกัน โดยเน้นปัญหาและความต้องการที่เหมาะสมเข้ากับช่วงวัย ในการที่จะเสนอโครงการและกิจกรรมที่เหมาะสม รวมไปถึงควรมีการเปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กและเยาวชน วันรุ่น วัยทำงานเข้ามามีบทบาทในชุมชนของตนเอง เช่น การจัดโครงสร้างชุมชนใหม่ให้กลุ่มวัยเหล่านี้ได้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงความคิดเห็น

3.4 ให้ดำเนินการจัดสรรเวลาที่เหมาะสมใหม่ในการจัดทำประชาคม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยให้คนทุกวัยสามารถร่วมกันเสนอปัญหาและความต้องการได้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้าน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของท้องถิ่น และนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน โครงการตลอดจนกิจกรรมของแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ

3.5 เสนอให้มีการจัดประชาคมหมู่บ้าน ควรที่จะกำหนดบุคคลที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ ที่มีองค์ความรู้ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ ตัวแทนกลุ่มผู้พิการ ฯลฯ จะส่งผลทำให้การจัดประชาคมมีประสิทธิภาพและได้แผนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

4. ควรเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสาร (Communication) ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน

4.1 นอกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการแจ้งเป็นหนังสือหรือเอกสารราชการถึงผู้ใหญ่บ้านและให้ช่วยดำเนินการประชาสัมพันธ์ต่อให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบแล้ว ควรมีการให้รายละเอียด อธิบาย และสอบถามถึงผู้ใหญ่บ้านถึงความเข้าใจในหนังสือหรือเอกสารราชการนั้นก่อนที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ

4.2 ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำกลุ่มต่างๆ เมื่อได้รับข้อมูล ข่าวสารจากทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประชาสัมพันธ์ข้อมูลดังกล่าวให้ประชาชนรับทราบอย่างละเอียดโดยไม่บิดเบือนหรือย่อใจความสำคัญ

4.3 เสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางการประชาสัมพันธ์ โดยให้มีการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ไว้สายขึ้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ควรเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการ (Management)

ต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเป็นฐานข้อมูลในการจัดเก็บรายได้ แผนภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความแม่นยำและมีการอัปเดตข้อมูลที่เป็นปัจจุบันให้มีฐานข้อมูลสำหรับการจัดเก็บรายได้ในแต่ละปี จะสามารถทำให้การจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีขึ้น มีงบประมาณที่จะใช้ในการพัฒนาเพิ่มขึ้น

สรุป

การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อป้องกันการทุจริต นั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น เข้ามาขับเคลื่อนกระบวนการวางแผน และที่สำคัญต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นทุกช่วงวัย ในการที่จะเข้าไปมีบทบาทอย่างเหมาะสมตามหลักการมีส่วนร่วม นั่นคือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (Benefit) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยอาศัยแนวทาง EMEPPCM คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น (Education) ใช้หลักคุณธรรม (Morality) คู่กับการบังคับใช้กฎระเบียบ (Enforcement) และส่งเสริมให้ประชาชน (People) ทุกช่วงวัย และทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม (Participation) อย่างแท้จริง อีกทั้งต้องเพิ่มขีดความสามารถใน

การสื่อสาร (Communication) ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน รวมถึงต้องเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการ (Management) อันจะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถวางแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาได้รอบด้าน อีกทั้งเมื่อภาคีเครือข่ายในชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ก็จะส่งผลดีต่อการลดการทุจริต หรืออย่างน้อยทุจริตนั้นก็กระทำได้ยากมากขึ้น สอดคล้องกับ ประยูร อิมิวัตร (2557) ได้ศึกษาแนวทางการวางแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ผลจากการศึกษาพบว่าแนวทางแนวทางการวางแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะ ดังนี้ 3POM = 2EMA หมายความว่า 3P คือ People (ประชาชน) , Participation (การมีส่วนร่วม) , Project (โครงการ) , OM คือ Organization Management (การจัดการองค์การ POLE) = 2E คือ Effectiveness (ประสิทธิผล) , Efficiency (ประสิทธิภาพ) , MA คือ Municipality Administration (การบริหารเทศบาล) ซึ่งหากมองภาพรวมแล้วจะพบว่า เป็นส่งเสริมการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย และเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้มแข็งนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาล รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความตระหนัก และสร้างจิตสำนึกต่อบทบาทและหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการเข้ามาร่วมพัฒนาท้องถิ่น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2561). ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก https://www.khamduang.go.th/images/pdf/Related_laws/law19.pdf
- โกวิทย์ พวงงาม. (2549). รายงานการวิจัยประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิสเตอร์ก๊อบปี่.

- โกวิทย์ พวงงาม. (2563). การทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:มาตรการและกลไกการป้องกัน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. เรียกใช้เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2566
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244695.
- จักรพันธ์ ลิ้มมังกร. (2561). แนวทางการพัฒนากระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิชเนศพรินท์ติ้งเซ็นเตอร์จำกัด.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า
- ประยูร อิมิวัตร. (2557). แนวทางการวางแผนพัฒนาสามปีของเทศบาล ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2535). การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพาพาส.
- ภักดี รัตนผล. (2555). การปกครองท้องถิ่นไทย Thai local government. เอกสารวิชาการ รป.215 วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2552). มูลเหตุแห่งการเสียกรุง ปี 2310. เรียกใช้เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2566 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9520000079883>
- วัยชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และเมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน : การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. ขอนแก่น: ศิริภณธ์ ออฟเซ็ท.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- _____. (2566). ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการผลักดันการดำเนินงานตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งที่ 4.

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ อำนาจละมุน : การกระตุ้นเศรษฐกิจไทยในอนาคต*

CREATIVE ECONOMY SOFT POWER : STIMULATING THE THAI ECONOMY IN THE FUTURE

ณัฐวิชัย ราชแก้ว¹ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร²

Nattawit Ratchakaew¹ and Saovalak Kosonkittiumporn²

¹⁻²หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹⁻²D.P.A. (Public Administration), Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding author E-mail: ratchakaewnattawit@gmail.com

Received 6 January 2024; Revised 9 February 2024; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของสินค้าและบริการที่มีความยั่งยืน โดยการใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมและเทคโนโลยี มาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญก่อนที่จะเกิดเป็นปลายทางอย่าง อำนาจละมุน ที่กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจ

การขับเคลื่อน อำนาจละมุน สู่ชุมชนเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนและความร่วมมือจากหลายภาคส่วนของสังคม แต่ที่ผ่านมามีการขับเคลื่อน อำนาจละมุน ของไทยยังขาดความชัดเจน ความไม่ต่อเนื่อง บุคลากรภาครัฐขาดความเข้าใจในแก่นของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ อำนาจละมุน ทำให้ไม่สามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นแปลงออกมาเป็นอำนาจละมุน ได้ แนวการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดอำนาจละมุน สู่ชุมชนท้องถิ่นรัฐบาลควรมองในมิติต่าง ๆ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด 2) เพิ่มโครงการเพื่อรองรับความคิดของผู้ประกอบการ 3) บูรณาการความร่วมมือในการผลักดันอำนาจละมุน ของหน่วยงานภาครัฐ ตามหาทรัพยากรที่เป็นอัตลักษณ์ในท้องถิ่น 4)

* ณัฐวิชัย ราชแก้ว และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร. (2567). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ อำนาจละมุน : การกระตุ้นเศรษฐกิจไทยในอนาคต. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 4(1), 128-144.

Nattawit Ratchakaew and Saovalak Kosonkittiumporn. (2024). Creative Economy Soft Power : Stimulating the Thai economy in the future. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 128-144.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

คำสำคัญ: เศรษฐกิจสร้างสรรค์, อำนาจละมุน , การกระตุ้นเศรษฐกิจ

Creative Economy is the development of competitiveness of sustainable products and services. By using cultural assets (Cultural Assets-based), creativity (creativity), innovation and technology (innovation and technology) to create economic value. To be an important foundation before becoming a destination like Soft Power that becomes an important tool that will help increase economic value.

Keyword: Creative Economy, Soft power, Economic stimulus

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาหลายประเทศทั่วโลกได้ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจด้วยแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของสินค้าและบริการที่มีความยั่งยืน โดยการใช้สินทรัพย์ที่เกิดจากการใช้สินทรัพย์ทางวัฒนธรรม (Cultural Assets-based) ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) นวัตกรรมและเทคโนโลยี (innovation and technology) มาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยการผลิตสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์ โดดเด่น มีคุณภาพ คุณค่า และมูลค่าสูง เพื่อการตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น แผนการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยระบบอุตสาหกรรมแบบเดิมที่ให้น้ำหนักการขยายจำนวนการผลิต (manufacturing) และการใช้ทรัพยากรโดยไม่มีการต่อยอดแนวความคิดเดิมเพื่อให้ได้สินค้าเชิงสร้างสรรค์ที่มีหลากหลายรูปแบบตามความต้องการของผู้บริโภคแต่ละคน (นพพร บุญแก้ว และคณะ, 2564)

ในปัจจุบันภายหลังจากสหประชาชาติประกาศให้ปี ค.ศ. 2021 เป็นปีแห่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กระทรวงวัฒนธรรมของไทยก็พร้อมออกมาสนับสนุนวาระดังกล่าว เพื่อมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง พร้อมนำทุนวัฒนธรรมมาต่อยอดเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจพัฒนาประเทศ จึงถือเป็นช่วงระยะของการประยุกต์ใช้แนวคิดเพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งกระบวนการพัฒนาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการปรับรูปแบบและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจซึ่งไม่สามารถที่จะคำนึงถึงองค์การภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่ในระบบเศรษฐกิจมหภาคเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงหน่วยการผลิตในระบบเศรษฐกิจระดับจุลภาคที่เล็กลงมาด้วย (เพ็ญศรี ฉิรินัง และคณะ, 2565) การนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของไทยแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการจัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้นมามากหลายโครงการแล้วก็ตาม แต่ส่วนใหญ่แล้วยังเป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้เห็นผลในภาพรวม ซึ่งผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการโดยตรงส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนอยู่ในสังคมเมืองขนาดใหญ่ วิสาหกิจชุมชน ประชาชนในระดับฐานรากยังไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการสนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์เท่าที่ควร (เพ็ญศรี ฉิรินัง และคณะ, 2565)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจ การรับรู้ กลไกและวิธีดำเนินการ เกี่ยวกับ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และ อำนาจละมุน (Soft

power)” เพื่อเป็นหนึ่งในเครื่องมือการกระตุ้นการเติบโตของระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยนำเสนอในประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ความหมาย หลักการของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และ อำนาจละมุน (Soft Power) 2) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และ อำนาจละมุน (Soft power) ต่างประเทศที่น่าสนใจ 3) การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และ อำนาจละมุน (Soft power) ของประเทศไทย 4) ข้อเสนอแนะทางกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และทำให้เกิดอำนาจละมุน (Soft power) สู่ชุมชนท้องถิ่นในอนาคต

ความหมาย หลักการของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และ อำนาจละมุน(Soft Power)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

คำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ถูกกล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการในระดับรัฐบาลครั้งแรกในประเทศสหราชอาณาจักร โดยในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) Department of Culture, Media and Sport ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries)" ไว้ว่า “Those industries which have their origin in individual creativity, skill and talent and which have a potential for wealth and job creation through the generation and exploitation of intellectual property.” (Department of Culture, Media and Sport, 2001, p. 04) และคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แปลความหมายของคำจำกัดความนี้ว่า “เศรษฐกิจที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ทักษะความชำนาญ และความสามารถพิเศษ ซึ่งสามารถนำไปประโยชน์ในการสร้างความมั่งคั่งและสร้างงานให้เกิดขึ้นได้ โดยที่สามารถส่งผ่านและส่งผ่านจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา” (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, 2553) เมื่อคำคำนี้และแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เริ่มเป็นที่นิยม และเนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาดังนั้นในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ. 2003) องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization, WIPO) จึงได้มีการให้คำนิยามของคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ว่า “ Industries that include the cultural industries plus all cultural or artistic production, whether live or produced as an individual unit. The creative

industries are those in which the product or service contains a substantial element of artistic or creative endeavor." (WIPO, 2003) และคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แปลความหมายของคำจำกัดความนี้ว่า “อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและศิลปะทั้งหมด ทั้งในรูปสินค้าและบริการที่ต้องใช้ความพยายามในการสร้างสรรค์งาน ไม่ว่าจะเป็นการทำขึ้นมาโดยทันทีในขณะนั้น หรือผ่านกระบวนการผลิต และเน้นการปกป้องผลงานผ่าน Copyright” (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, 2553)

องค์กรระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ดูแลควบคุมและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2 องค์กรหลัก ได้แก่ UNESCO และ UNCTAD ต่างก็ให้คำจำกัดความของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ คำจำกัดความของ UNESCO เศรษฐกิจสร้างสรรค์คือ “อุตสาหกรรมที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญ และความสามารถที่มีศักยภาพในการสร้างงานและความมั่งคั่งโดยการผลิตและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา” (อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, 2553) ในขณะที่องค์กรที่ให้คำจำกัดความคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างละเอียด และมีการนำเสนอในรูปแบบของรายงาน อย่างเป็นทางการมากที่สุด คือ UNCTAD ในรายงาน "Creative Economy Report 2008" โดย UNCTAD ได้ให้คำนิยามของคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ดังนี้(UNCTAD, 2008)

- 1) เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวความคิดในการสร้างความเจริญเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยใช้สินทรัพย์ที่เกิดจากการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์
- 2) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้เกิดการสร้างรายได้ สร้างงาน และสร้างรายได้จากการส่งออกในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม สนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3) เศรษฐกิจสร้างสรรค์เชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และการท่องเที่ยว"
- 4) เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เน้นองค์ความรู้ เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านการพัฒนาการ เป็นการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนทางเศรษฐกิจทั้งในระดับจุลภาค และมหภาค
- 5) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประเทศต้องการนโยบายที่เป็นนวัตกรรมใหม่ที่มีความหลากหลายทางแนวคิด และต้องการการปฏิบัติงานร่วมกันในทุก ๆ หน่วยงาน"
- 6) หัวใจสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์อยู่ที่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้คำนิยาม Creative Economy หรือ ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไว้ว่า “เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการสร้างและใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเน้นการพัฒนาอย่างสมดุล และยั่งยืนบนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศ ทั้งในด้านความหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านงานศิลปหัตถกรรมที่สามารถนำมาต่อยอดในเชิงความสร้างสรรค์ได้ ซึ่งในปัจจุบัน “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ได้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในสาขา ภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ BCG Economy Model สาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สอวช, 2564)

อำนาจละมุน (Soft Power)

อำนาจละมุน (soft power) เป็นแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่คิดค้นโดยศาสตราจารย์เกียรตินาคิน โจเซฟ เอส. ไนย์ จูเนียร์ (Joseph S. Nye Jr.) แห่งวิทยาลัยการปกครอง จอห์น เอฟ. เคนเนดี มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard's Kennedy School of Government) ใจความสำคัญของ soft power คือแนวคิดเกี่ยวกับ ‘อำนาจ’ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อำนาจที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้ถูกกระทำเต็มใจทำตามสิ่งที่ผู้ใช้อำนาจต้องการ ด้วยวิธีการละมุนละม่อมที่ชวนให้คล้อยตาม ตรงข้ามกับ ‘อำนาจบังคับ’ (hard power) เช่น อำนาจทางทหาร อำนาจทางเศรษฐกิจเพื่อการบีบบังคับประเทศอื่น ๆ

ความหมายและความสำคัญของ Soft Power

ศาสตราจารย์ Joseph S. Nye นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เป็นผู้ริเริ่มใช้คำว่า “Soft Power” โดยกล่าวว่า คนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจ “Power (อำนาจ)” ว่าหมายถึงความสามารถในการได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่เราต้องการ เช่น การใช้อำนาจทางทหารหรือทางเศรษฐกิจเพื่อให้ประเทศอื่นปรับท่าทีที่มีต่อประเทศของตน ซึ่งเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของอำนาจเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจอีกรูปแบบหนึ่งที่อาจถูกละเลยหรือมองข้ามไป คือ Soft Power ซึ่งหมายถึงอำนาจที่ทำให้ประเทศอื่นยินดีปฏิบัติตามความต้องการของเราโดยไม่จำเป็นต้องบังคับหรือมีข้อแลกเปลี่ยน โดยเป็นการใช้อำนาจเชิงดึงดูด (Attractive Power) เพื่อนำไปสู่การยอมรับโดยดุษณี (Acquiescence) ซึ่งแตกต่างไปจากการใช้อิทธิพล (Influence) ที่ต้อง

อาศัย Hard Power อยู่มาก (Nye, 1990) อย่างไรก็ตามแม้ทุกประเทศจะมีทรัพยากร Soft Power แต่การนำไปใช้ให้มีประสิทธิภาพยังคงเป็นความท้าทายของหลายประเทศ แต่ละประเทศต้องค้นหาจุดเด่นของตนให้พบและลงทุนกับสิ่งที่เราทำได้ดี และไม่ควรรำเสนอภาพลักษณ์ที่ไม่ใช่ตัวตนของเรา ที่สำคัญต้องไม่สับสนระหว่างอำนาจละมุน (Soft Power) กับโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) และอย่าคาดหวังผลตอบแทนในทันที เนื่องจากการสร้างอำนาจละมุน (Soft Power) เป็นการลงทุนระยะยาว (Aitken et al., 2016 อ้างใน รุยาภรณ์ สุคนธรทรัพย์, 2561 หน้า 48-55) ซึ่งแนวคิด Soft Power ของ Joseph S. Nye ประกอบด้วยทรัพยากรสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรม (culture) ค่านิยม (values) และนโยบายต่างประเทศ (foreign policy) (แสงจันทร์ มาน้อย, 2565)

1. วัฒนธรรม (culture) อำนาจละมุนมุ่งเน้นการใช้วัฒนธรรมถ้าวัฒนธรรมของประเทศหนึ่งมีความสอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยมของประเทศอื่น ๆ โอกาสที่วัฒนธรรมดังกล่าวจะกลายเป็น soft power ของประเทศนั้นก็จะมีมากขึ้น ช่องทางที่ทำให้วัฒนธรรมของประเทศหนึ่งเป็นที่รู้จักในประเทศอื่นๆ นั้นมีมากมายหลากหลายไม่ว่าจะเป็น ภาษา กีฬา ศาสนา อาหาร การศึกษา ศิลปะภาพยนตร์ ดนตรี ละคร หรือกระทั่งการค้า การเยี่ยมเยือน การติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยน

2. ค่านิยมทางการเมือง (political values) ถ้าประเทศดังกล่าวมีค่านิยมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประเทศอื่น ๆ soft power ของประเทศนั้นจะเพิ่มขึ้น ในทางกลับกัน ถ้าค่านิยมของประเทศดังกล่าวขัดกับค่านิยมของประเทศอื่น ๆ อย่างชัดเจน soft power ของประเทศนั้นก็ลดลง

3. นโยบายต่างประเทศ (foreign policies) ถ้าประเทศหนึ่งดำเนินนโยบายที่หน้าไหว้หลังหลอก (hypocritical) ก้าวร้าวและไม่แยแสต่อท่าทีของประเทศอื่น ๆ โอกาสที่จะสร้าง soft power จะมีน้อย แต่ถ้าประเทศดังกล่าวมีแนวนโยบายต่างประเทศที่รักสันติภาพและเคารพในสิทธิมนุษยชนโอกาสที่จะสร้าง soft power ให้เกิดขึ้นจะมีมาก สิ่งนี้เรียกว่าอำนาจละมุนซึ่งมีผลค่อย ๆ ซักจูงให้ฝ่ายตรงข้ามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (ดู Joseph S. Nye, 2011 อ้างใน ชัชณพงศ์ ดั่งสุข, 2563)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และ อำนาจละมุน (Soft power) ต่างประเทศที่น่าสนใจ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นนโยบายสำคัญ โดยหลายประเทศได้นำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในหลายประเทศได้ตั้งเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพและจุดแข็งภายในประเทศ ด้วยแนวคิดเช่นนี้ทิศทางการพัฒนาและกระบวนการดำเนินงานมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันทุกภาคส่วน จนเกิดเป็นการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและเชื่อมโยงไปสู่การสร้างคุณค่าทางสังคมบนพื้นฐานของประเทศนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจจริง (Real Sector) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และบ่งชี้ถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ (TRIS ACADEMY Club, 2562) ซึ่งการดำเนินการของต่างประเทศในการผลักดันให้เกิด อำนาจละมุน (Soft Power) ที่มีศักยภาพจนสามารถนำมาขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจภายในประเทศได้ ยกตัวอย่างประเทศที่น่าสนใจ เช่น

เกาหลีใต้ อำนาจละมุน (Soft power) ของเกาหลีใต้เป็นการส่งออกวัฒนธรรมร่วมสมัย ประกอบไปด้วยการใช้สื่อต่างๆ เช่น ละคร (K-Drama) ภาพยนตร์(K-Movies) เพลงและดนตรี(K-Pop) นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่รัฐส่งเสริมเพิ่มเติมได้แก่ อาหารเกาหลี (Hansik) ชุดแต่งกายประจำชาติ การส่งออกอำนาจละมุน (Soft Power) ด้านวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ได้รับรับการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรมของประเทศ โดยได้มีการประกาศนโยบาย Korea : Culture, Creativity and Content (เกาหลีใต้ : วัฒนธรรม ความสร้างสรรค์และเนื้อหา) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ ด้วยการจัดสรรงบประมาณ พัฒนาบุคลากรในวงการภาพยนตร์ ดนตรี การแสดง การออกแบบ ฯลฯ เป็นประเทศมีการนำเอา อำนาจละมุน (Soft Power) ไปขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายที่เกี่ยวข้องทั้งด้านวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายด้านการต่างประเทศซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยมีกรณีศึกษาที่น่าสนใจในด้านวัฒนธรรม ซึ่งเกาหลีใต้มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจน และต่อเนื่องในการผลักดันวัฒนธรรมไปสู่ประเทศอื่น ๆ โดยใช้นโยบายที่เรียกว่า “คลื่นเกาหลี” (Korea Wave) หรือ “ฮัลลยู” (Hallyu) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ช่วง (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) คือ

- หลังปี พ.ศ. 2540 หรือ ฮัลลยู 1.0 ซึ่งใช้ละครเกาหลีใต้ในการขับเคลื่อน
- ฮัลลยู 2.0 มีนโยบายส่งเสริม K-pop มากขึ้น

- อัลยู 3.0 เน้นการส่งเสริมด้านอาหาร เครื่องแต่งกาย และมีวิสัยทัศน์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ให้ความสำคัญกับการเปิดการแสดงของศิลปิน และการเผยแพร่หนังสือ

- อัลยู 4.0 เป็นการหลอมรวม Korea style โดยเน้นการสร้างระบบนิเวศทางวัฒนธรรมให้แผ่ขยายไปทั่วโลก เกาหลีใต้ยังมีการดำเนินงานที่เอื้อต่อการยกระดับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศโดยการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการดำเนินนโยบายซึ่งมีความครอบคลุมประกอบด้วย 5 หน่วยงาน คือ กระทรวงต่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการค้า อุตสาหกรรมและพลังงาน กระทรวงศึกษาธิการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงเกษตร อาหาร และกิจการชนบท โดยแต่ละ กระทรวงจะรับผิดชอบในบทบาทที่แตกต่างกันแต่มีความสอดคล้องกัน เช่น กระทรวงต่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดอำนาจละมุน (Soft Power) โดยนำวัฒนธรรมและสินค้าทางวัฒนธรรมไปเผยแพร่และสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ กับต่างประเทศ ขณะที่กระทรวงวัฒนธรรมจะเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม การผลิตเชิงวัฒนธรรม เช่น ภาพยนตร์ เกม เพลง แฟชั่น รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะที่กระทรวงการค้า กระทรวงศึกษา และกระทรวงเกษตร จะเน้นขับเคลื่อน “อัลยู” ผ่านกลไกต่าง ๆ ทั้งการส่งออก การให้ทุนการศึกษา และการผลิตอาหาร เป็นต้น (แสงจันทร์ มาน้อย, 2565)

ญี่ปุ่น เป้าหมาย Cool Japan Initiative ที่เน้นการส่งออกสินค้าหรือบริการที่สามารถสะท้อนความเป็นญี่ปุ่นและเป็นที่ยอมรับของผู้คนทั่วโลก ผ่านแนวทางการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การพัฒนาสินค้าและ บริการที่มีศักยภาพในการส่งออก (Combining Japanese Content and Consumer Goods) โดยคัดเลือกกลุ่มสินค้าหรืออุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดความเป็นญี่ปุ่นได้ 2) กระตุ้นให้เกิดกระแสญี่ปุ่นนิยมในต่างประเทศ ทำธุรกิจในประเทศเป้าหมาย และดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามายังประเทศญี่ปุ่นด้วยสินค้าและบริการที่สะท้อนความเป็นญี่ปุ่น เช่น อาหาร อนิเมะ หรือมังงะ (กรุงเทพธุรกิจ , 2564) 3) ขยายธุรกิจไปยังประเทศเป้าหมาย (Making Profits Locally) ซึ่งการที่ผู้ประกอบการจะขยายธุรกิจไปยังต่างประเทศได้นั้น จำเป็นต้องสำรวจช่องทางการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า รวมถึงศึกษากฎระเบียบข้อบังคับและพฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดเป้าหมายก่อนเป็นลำดับแรก ดังนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นจึงเข้ามาเป็นตัวกลางในการอำนวยความสะดวกและประสานความเชื่อมโยงในการดำเนินธุรกิจ เช่น การจัดงาน “Cool Japan World Trial” 4) การดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้จ่ายยังประเทศญี่ปุ่น (Consuming in Japan) โดยภายหลังจากการเกิดกระแสญี่ปุ่นนิยมและการกระจายสินค้าในต่างประเทศแล้ว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องใน

ญี่ปุ่นจะดำเนินการส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดงาน “Tourism Festival” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ หรือจัดงาน “International Exhibition” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวและใช้จ่ายในประเทศ ญี่ปุ่น รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เป็นต้น (แสงจันทร์ มาน้อย, 2565)

การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์(Creative Economy) และอำนาจละมุน(Soft power) ของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ขับเคลื่อน “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันผ่านโมเดลเศรษฐกิจ BCG (BCG Economy) อันประกอบด้วย เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยน้อมนำหลักการ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักในการพัฒนาสู่ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยการใช้ “อำนาจละมุน” (Soft Power) เป็นเครื่องมือเพิ่มมูลค่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) ที่มาจากองค์ความรู้ และการวิจัย และเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจการค้า การผลิตสินค้า และธุรกิจบริการรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ ประเทศไทยได้นำ “อัตลักษณ์ท้องถิ่น” มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “อำนาจละมุน” (Soft Power) เพื่อยกระดับอุตสาหกรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับประเทศไทยจาก “อำนาจละมุน” (Soft Power) ที่สำคัญประกอบด้วย 1) สินค้าวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ 2) การส่งออกอาหารไทย 3) อุตสาหกรรมคอนเทนต์ ภาพยนตร์ ละคร แอนิเมชัน เกม คาแรคเตอร์ 4) รายได้จากผ้าไทย 5) รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 6) รายได้จากผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย และผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้ประเทศไทยมุ่งเป้าส่งเสริมวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีความโดดเด่นในรูปแบบ “ห่วงโซ่มูลค่า” (Value Chain) ของ “5F” ประกอบด้วย 1) อาหารไทย (Food) 2) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) 3) ผ้าไทยและการออกแบบแฟชั่นไทย (Fashion) 4) มวยไทยและศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย (Fighting) และ 5) เทศกาลประเพณีไทย (Festival) และพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยใน 15 สาขา ประกอบด้วย 1) งานฝีมือและหัตถกรรม 2) ดนตรี 3) ศิลปะการแสดง 4) ทัศนศิลป์ 5) ภาพยนตร์ 6) การแพร่ภาพและกระจายเสียง 7) การพิมพ์ 8) ซอฟต์แวร์ 9) การโฆษณา 10) การออกแบบ

11) การให้บริการด้านสถาปัตยกรรม 12) แฟชั่น 13) อาหารไทย 14) การแพทย์แผนไทย และ 15) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยจากสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมในปี 2570 คิดเป็น 15 เปอร์เซ็นต์ของ GDP (ประทีป ช่วยเกิด, 2565) รัฐบาลมีนโยบายให้ความสำคัญกับการส่งเสริม “อำนาจละมุน” (Soft power) ของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็นว่าเป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการ รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและสร้างความเชื่อมั่นของประเทศไทยในเวทีโลก รัฐบาลจึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ซอฟต์พาวเวอร์แห่งชาติ ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมซอฟต์พาวเวอร์ประเทศไทย โดยมีเป้าหมายขับเคลื่อนโครงการ แผนงานและมาตรการต่าง ๆ ที่มีผลกระทบสูง ผ่านคอนเทนต์ 11 อุตสาหกรรม Soft power เป้าหมายของประเทศไทย โดยจะต้องเพิ่มความเข้มข้นในการขับเคลื่อนซอฟต์พาวเวอร์ของไทยให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์ซอฟต์พาวเวอร์แห่งชาติ ได้จัดทำแผนผลักดันซอฟต์พาวเวอร์ของไทย โดยเร่งขับเคลื่อน 1 ครอบครัว 1 ซอฟต์พาวเวอร์ หรือ One Family One Soft Power (OFOS) และ Thailand Creative Content Agency (THACCA) มีเป้าหมายยกระดับทักษะคนไทยจำนวน 20 ล้านคน สู่การเป็นแรงงานทักษะขั้นสูงและแรงงานสร้างสรรค์ และสร้างรายได้ให้ประเทศอย่างน้อย 4 ล้านล้านบาท ต่อปี สร้างงาน 20 ล้านตำแหน่ง สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และประเทศไทยจะเป็นหนึ่งในประเทศด้านซอฟต์พาวเวอร์ของโลก สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายตามนโยบาย OFOS และ THACCA ได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ชั้น ได้แก่ (รัฐบาลไทย, 2566)

ขั้นที่ 1 การพัฒนาคนผ่านกระบวนการส่งเสริมบ่มเพาะศักยภาพ โดยจะเฟ้นหาคนที่มีความฝันและอยากทำความฝันนั้นให้เป็นจริง จากเด็ก ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ จำนวน 20 ล้านคน จาก 20 ล้านครัวเรือนโดยให้ลงทะเบียนกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อบ่มเพาะผ่านศูนย์บ่มเพาะทักษะสร้างสรรค์ ทั้งด้านทำอาหาร ผักมวญไทย วาดภาพศิลปะ ฝึกการแสดง ร้องเพลง ออกแบบ แฟชั่น ฝึกแข่ง e-sport และอื่น ๆ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ขั้นที่ 2 การพัฒนาอุตสาหกรรมซอฟต์พาวเวอร์สาขาต่าง ๆ ภายในประเทศ 11 สาขา ได้แก่ อาหาร กีฬา เฟสติวล ท่องเที่ยว ดนตรี หนังสือ ภาพยนตร์ เกม ศิลปะ การออกแบบ และแฟชั่น กำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กร THACCA ที่จะถูกจัดตั้งขึ้นในอนาคต โดยจะดำเนินการปรับแก้กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

สร้าง One Stop Service อำนวยความสะดวกในการดำเนินการของอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การนำอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์สู่เวทีโลก เดินหน้าผลักดันซอฟต์แวร์ของประเทศสู่ระดับสากลด้วยการทูตเชิงวัฒนธรรม หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์ จะร่วมมือกับภาคเอกชนนำซอฟต์แวร์ของไทยเผยแพร่สู่ตลาดโลกผ่านยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนด้วยการวิจัยข้อมูลเชิงพฤติกรรม กลยุทธ์การสื่อสาร และการร่วมจัดกิจกรรมในระดับภูมิภาคและระดับโลก

จากการประเมินอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยเทียบกับประเทศอื่นจากรายงานอันดับความสามารถด้าน อำนาจละมุน (Soft Power) ของ 120 ประเทศทั่วโลกตามดัชนี “Global Soft Power Index” ในปี พ.ศ. 2566 โดย Brand Finance พบว่า 5 อันดับแรกของประเทศที่มีความน่าดึงดูดมากที่สุด ได้แก่ สหรัฐ สหราชอาณาจักร เยอรมนี ญี่ปุ่น และจีน สำหรับไทยพบว่าได้ 42.4 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 41 ของโลก (กรุงเทพธุรกิจ, 2566) จากปรากฏการณ์ “ข้าวเหนียวมะม่วงฟีเวอร์” เนื่องด้วยการที่ ‘มิลลิ’ นักร้องชาวไทยได้รับประทานขนมดังกล่าวบนเวทีดนตรีระดับโลกอย่าง Coachella ผลที่ตามมาได้ทำให้เกิดกระแสการบริโภคข้าวเหนียวมะม่วงที่ขยายตัวขึ้นหลายเท่า และปรากฏการณ์ “ลิซ่า เอฟเฟกต์” ก็ได้ทำให้ร้านลูกชิ้นยืนกินในจังหวัดบุรีรัมย์ได้กลายเป็นที่รู้จักทั่วทั้งประเทศ

หากจะกล่าวโดยสรุปแล้ว อาจจะนิยามได้ว่าการทำงานของอำนาจละมุน (soft power) ที่ประสบความสำเร็จ จะเกิดขึ้นได้จากการดึงดูดผู้คนรอบข้างเข้ามา มิใช่การผลักดันสิ่งต่าง ๆ เข้าสู่ผู้คน และเมื่อพิจารณากรณีศึกษาทั้งจากกระแสข้าวเหนียวมะม่วง หรือ กระแสตามรอยลิซ่า พบว่า ความสำเร็จของอำนาจละมุน (soft power) ดังกล่าว มิได้เกิดจากการบังคับหรือร้องขอให้ผู้คนหันมารับประทานข้าวเหนียวมะม่วง ลูกชิ้นยืนกิน หรือหุมกระทะ แต่ล้วนเกิดจากความเต็มใจที่จะ “ตามรอย” บุคคลนั้น ๆ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากอำนาจละมุน (soft power) จะไม่เกิดขึ้นในปัจจัยอำนาจละมุน (soft power) นั้น ๆ เพียงตัวเดียวหากแต่จะส่งผลต่อเนื่องเป็นห่วงโซ่ เช่น การตามรอยลิซ่าเพื่อรับประทานลูกชิ้นยืนกิน ขยายฐานการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ให้กว้างขึ้น เปิดช่องให้ต่อยอดอำนาจละมุน (soft power) ต่างๆ ในจังหวัดบุรีรัมย์ไปจนถึงในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาอำนาจละมุน (soft power) ของไทยจึงไม่ควรจำกัดไปที่สินค้าวัฒนธรรมใด ๆ เพียงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากแต่ต้องพิจารณาภาพกว้างทั้งองค์ภาพพ ตัวอย่างเช่น กระแสข้าวเหนียวมะม่วงฟีเวอร์นั้น

ภาครัฐอาจจะถือโอกาสโปรโมทสายพันธุ์มะม่วงต่าง ๆ ข้าวเหนียวประเภทต่าง ๆ หรือพื้นที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อด้านมะม่วงร่วมไปด้วย มิใช่การให้ความสำคัญเพียงแค่ข้าวเหนียวมะม่วงเท่านั้น (พนธกร วรภมร , นนริฏ พิศลยบุตร, 2565)

ในปัจจุบัน อำนาจละมุน (soft power) ของไทยสร้างชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก (Thai PBS, 2566) เช่น **ชุดไทย** หนึ่งในจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ มักเดินทางมาชื่นชมความงดงามนั้นคือ วัด ของไทย มากกว่าการท่องเที่ยววัด คือการ “สวมชุดไทย” ซึ่งกลายเป็นความนิยม โดยเฉพาะในหมู่นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย อาทิ จีน เวียดนาม และเกาหลีใต้ **กางเกงมวยไทย & กางเกงช้าง** “ของที่ระลึก” อันดับต้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อกลับไปยังประเทศตนเอง รวมถึงนิยมสวมใส่เพื่อยืนยันว่า “เคยมาเยือนเมืองไทย” “กางเกงช้าง” สินค้าที่วางขายตามตลาดนัด จนมาสะดุดตานักท่องเที่ยวต่างชาติ ด้วย “ช้าง” ที่เป็นสัญลักษณ์สัตว์ประจำชาติไทย ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมซื้อใส่ขณะอยู่เมืองไทย และศิลปินดัง อาทิ แจ๊คสัน หวัง ได้นำกางเกงช้างไทยมาสวมใส่ **ผ้าขาวม้า** อัตลักษณ์ที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัวทำให้ผ้าขาวม้าเป็นที่จดจำอย่างยาวนาน จนทางการไทยทำเรื่องขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อองค์การยูเนสโก **ยาตม** จากการที่ศิลปินดังหลายรายโพสต์ภาพการใช้ “ยาตมไทย” อาทิ แจ๊คสัน หวัง, หวังอ้อป้อ, แบลมแบม GOT 7 หรือแม้แต่ ลิซ่า แบล็กpink **ผัดไทย** อัตลักษณ์ความเป็นไทยมายาวนานหนึ่งในเมนูอาหารไทยที่นานาชาติให้การยอมรับ ทำเอาเมื่อต้นปี 2566 เว็บไซต์ Oxford Dictionaries ได้บรรจุชื่อ “pad thai” (ผัดไทย) ให้เป็นคำสาบทที่ทั่วโลกรู้จัก และจัดอยู่ในหมวด C2 หมวดศัพท์ทั่วไปที่ถูกบัญญัติใช้เพื่อแสดงให้รู้ถึงแหล่งที่มาต้นกำเนิดหรือพื้นถิ่นของสิ่ง ๆ นั้น เหมือนกับคำว่า pizza อาหารจากอิตาลีนั่นเอง **รถตุ๊ก ๆ** ถูกเผยแพร่ไปตามสื่อนานาชาติมากมาย ทั้งภาพยนตร์ที่มาถ่ายทำที่เมืองไทย หรือแม้แต่ภาพถ่ายแฟชั่นนิตยสารระดับโลกอย่าง VOGUE เคยนำรถตุ๊ก ๆ ร่วมเฟรม นอกจากนี้ “แนท-อนิพรณ์ เฉลิมบูรณะวงศ์” ยังสวมใส่ชุดประจำชาติที่ออกแบบให้มีรถตุ๊ก ๆ พ่วงท้าย ในการประกวดมิสยูนิเวิร์สปี 2015 ซึ่งงานนั้นกลายเป็นภาพข่าวที่ถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก

ประเพณีสงกรานต์ไทย อำนาจละมุน (Soft Power) ไทยแท้ ขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก” โดยองค์การยูเนสโก กล่าวว่า “สงกรานต์ส่งเสริมความร่วมมือในชุมชนให้เกิดความสามัคคีและการให้อภัย (การเล่นน้ำ) มักถูกมองว่าเป็นเวลาที่จะล้างความโศกเศร้าออกไป อธิษฐานขอให้มีความเจริญรุ่งเรืองในปีที่จะมาถึง ให้ครอบครัวกลับมาอยู่ร่วมกันอีกครั้ง และให้เกียรติบรรพบุรุษและผู้สูงอายุ” เว็บไซต์ขององค์การยูเนสโกระบุ (unesco, 2566) ซึ่งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่ทางยูเนสโกให้คำนิยามไว้ว่า “มรดกทางวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่แค่เพียง

อนุสรณ์สถานหรือของสะสม แต่ยังรวมถึงประเพณีหรือการแสดงออกถึงการดำรงอยู่ของบางสิ่งที่สืบสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของเรา และส่งต่อไปยังลูกหลานของเรา” ด้วยเหตุนี้ ประเพณี เช่น ศิลปะการแสดง การปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม งานรื่นเริง ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล หรือแม้แต่ความรู้และทักษะงานฝีมือดั้งเดิม ก็สามารถเป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้เช่นกัน ยูเนสโก จึงเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” โดยมีหลักเกณฑ์คร่าว ๆ คือ เป็นประเพณีร่วมสมัยที่มีเอกลักษณ์ และเป็นการใช้ชีวิตในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ต้องเป็นสิ่งที่ยังมีการปฏิบัติร่วมสมัยกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงทั้งในชนบทและในเมือง ผู้คนต่างมีส่วนร่วมกับการประเพณี หรือวัฒนธรรมนี้ได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ต่อมาเป็นความครอบคลุม เช่นเดียวกับข้อแรก ผู้คนที่ไม่ว่าจะมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง หรือแม้จะมาจากอีกซีกโลก ต่างก็สามารถเข้ามาสัมผัสกับหรือร่วมกิจกรรมนี้ได้ เป็นวัฒนธรรมที่สามารถสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าได้เป็นส่วนร่วมของชุมชนหรือประเพณีนั้นได้อย่างครอบคลุม (วิจิต บรมพิชัยชาติกุล, 2566)

ข้อเสนอแนวทางกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และทำให้เกิดอำนาจละมุน (Soft power) สู่ชุมชนท้องถิ่นในอนาคต

ประเทศไทยต้องใช้โอกาสนี้ต่อยอดมรดกภูมิปัญญาประเพณีสงกรานต์อันทรงคุณค่าของไทย ให้เกิดการสืบทอดอย่างยั่งยืนและใช้เป็นอำนาจละมุน (Soft power) ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว กระตุ้นภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลควรมองในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด คนทำงานสร้างสรรค์ของไทยมีฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังขาดการสนับสนุนเพื่อให้สามารถเข้าถึงตลาดเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น เน้นเรื่องการคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก และปรับ Mindset ด้านการตลาด เป็นต้น

2) เพิ่มโครงการเพื่อรองรับโอเดียของผู้ประกอบการ เพื่อให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากบางโครงการของภาครัฐหลายหน่วยงานไม่สอดคล้องกับแนวทางการทำงานสร้างสรรค์ในปัจจุบัน เช่น เน้นส่งเสริมด้านศิลปะวัฒนธรรมด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว หรือไม่ได้มีเงินทุนให้กับงานในแนวทางใหม่ ๆ

3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ตามหาทรัพยากร วัฒนธรรมประเพณี อาหาร กีฬาต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ในท้องถิ่นเพื่อนำมายกระดับ และ

กำหนดเป็นเป้าหมายในการผลักดันอำนาจละมุน (Soft Power) ของท้องถิ่นและจังหวัดให้ชัดเจน

4) การจัดหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับนโยบายอำนาจละมุน (Soft Power) โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นเจ้าภาพ เช่น บัณฑิตการร่วมกับพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น

5) ผลักดันบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการสร้างพลังสร้างสรรค์หรืออำนาจละมุน (Soft Power) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

6) การให้โอกาสในการมีส่วนร่วม การสร้างโอกาส และการจัดการในชุมชน เช่น การสนับสนุนโครงการที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนที่มีความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของท้องถิ่นเกิดความรัก ความหวงแหน เล็งเห็นคุณค่า ประโยชน์และเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจวางแผนร่วมแก้ปัญหา และร่วมดำเนินการขับเคลื่อนอำนาจละมุน (Soft Power)

7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างสื่อสารและการเชื่อมต่อกับชุมชนรวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างพลังในการสร้างอำนาจละมุน (Soft Power)

โดยสรุปแล้ว การขับเคลื่อนอำนาจละมุน (Soft Power) สู่ชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากประชาชนและความร่วมมือจากหลายภาคส่วนของสังคม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนความเป็นไปได้และความเจริญเติบโตที่ยั่งยืนในชุมชน แต่ที่ผ่านมา การขับเคลื่อนเรื่องอำนาจละมุน (Soft Power) ยังขาดความชัดเจน ความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการ บุคลากรภาครัฐในฐานะผู้ที่ต้องขับเคลื่อนนโยบายสู่สาธารณะยังขาดความเข้าใจในแนวคิดและเนื้อหาของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และ เกี่ยวกับการผลักดันอำนาจละมุน (Soft Power) แม้ประเทศไทยจะมีต้นทุนทางด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่น แต่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของไทยก็ยังมีสิ่งที่ต้องพัฒนาร่วมกันและต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานช่วยกันผลักดันอย่างเป็นระบบ เป้าหมายที่จะสร้างอำนาจละมุน (Soft Power) ให้ได้เหมือนกับหลาย ๆ ประเทศที่เป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ จึงไม่ได้เกิดขึ้นจากแค่หน่วยงานใดหน่วยงานเดียว แต่คือสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันสร้างพลังในการผลักดันให้เกิดอำนาจละมุน (Soft Power)

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2566). 5 ประเทศ ‘Soft Power’ ทรงพลังที่สุด ‘ไทย’ อยู่จุดไหนของโลก?.
เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก
<https://www.bangkokbiznews.com/business/1094917>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2566). “สภาพัฒน์ถอดบทเรียนเกาหลีใต้ เน้นไทยต่อยอด Soft Power เพิ่ม
มูลค่าเศรษฐกิจ”. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก
<https://www.bangkokbiznews.com/business/974219>
- ชิษณุพงศ์ ด้วงสุข. (2563). อำนาจละมุน (Soft Power) ที่สะท้อนในภาพยนตร์เยอรมัน Good
Bye, Lenin!: การใช้มุมมอง ทางรัฐศาสตร์วิเคราะห์ภาษาและสัญลักษณ์ในภาพยนตร์.
วารสารมนุษยศาสตร์, 9(2), 52-73.
- นพพร บุญแก้ว และคณะ. (2564). บทบาทของวัฒนธรรมกับการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
ของประเทศไทย.วารสารรัฐสารศึกษ. 63(3), 109-121.
- ประทีป ช่วยเกิด (2565). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย
“Soft Power”.สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก
<https://rsdi.kku.ac.th/?p=2894>
- พนธกร วรภมร, ณณริฏ พิศลยบุตร. (2565). Soft power ไทย เหตุใดจึงยังไม่เวิร์ค. เรียกใช้
เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก <https://tdri.or.th/2022/04/soft-power-thai/>
- เพ็ญศรี ฉิรินัง และคณะ. (2565). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของไทย.
วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. 7(2),113-
120.
- รัฐบาลไทย. (2566). ข่าวนายกรัฐมนตรี. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก
<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/72896?fbclid=IwAR2dw-yMbkDPM25Ldy3rpCVO5jiCVvSCmnQhI9oa8HMum6C7GFyPs4BL7zw>
- วิฑิต บรมพิชัยชาติกุล. (2566). Soft Power ไทยแท้! สงกรานต์ ขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก”
โดยองค์การยูเนสโก. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก
<https://ngthai.com/cultures/52939/thai-songkarn-unesco/>

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.).

(2564). Creative Economy พาเศรษฐกิจไทยก้าวไกลสู่สากล. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/9440/>

แสงจันทร์ มาน้อย (2565). Soft Power : มรดกทางวัฒนธรรมกับการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ. เอกสารวิชาการ. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ, (2553) . "Thailand's Creative Economy". สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เอกสารประกอบนำเสนอในกิจกรรมปรับกระบวนการทัศน์ของประเทศสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จัดโดย กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ บรรยาย ณ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ วันที่ 26 มีนาคม 2553

Department of Culture, Media and Sport (2001), “Creative Industries Mapping Document 2001”, [2], London, UK, Access [11/01/2010].

Nye, J. S. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power. New York: Basic Books, 1990

Nye, J. S. (2011). The Future of Power, Belfer Center Programs or Projects, International Security, January 31, 2011. Retrieved from http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/20690/joseph_s_nyes_the_future_of_power.html

Thai PBS. (2566). Soft Power คืออะไร ? รวม “ของไทย” ปังจริงในหมู่ชาวต่างชาติ. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.thaipbs.or.th/now/content/491>

TRIS ACADEMY Club. (2562). เศรษฐกิจสร้างสรรค์. สถาบันวิทยาการจัดการ บริษัท ทริส คอร์ปอเรชั่น จำกัด เดือนสิงหาคม 2562 Issue 23 หน้า 9.

UNCTAD (2008), “Creative Economy Report 2008”, [3], Access [11/01/2010]. <https://ich.unesco.org/en/RL/songkran-in-thailand-traditional-thai-new-year-festival-01719>

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*
LEGAL PROBLEMS REGARDING THE ORIGIN AND DUTIES OF
SENATORS ACCORDING TO THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM
OF THAILAND, B.E. 2017

กฤษฎาภรณ์ แก้วสวนจิก¹ และ ธวัชชัย จันทรสม²

Kidsadaporn Kaewsuanjik¹ and Tawatchai Jansom²

¹นายความ สำนักงานกฤษฎาภรณ์ แก้วสวนจิก และเพื่อนนายความ

¹Lawyer, Kidsadaporn Office Kaewsuanjik and fellow lawyers, Thailand

²เจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคล บริษัทเคเคเอฟอินเตอร์เนชั่นแนล กรุ๊ป จำกัด

²Lawyer, Kidsadaporn Office Kaewsuanjik and fellow lawyers, Thailand

Corresponding author E-mail: dap.law101@gmail.com

Received 21 January 2023; Revised 9 February 2024; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา และอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา มีปัญหาทางกฎหมายหลายประการ คือ ปัญหาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนตามหลักประชาธิปไตย ปัญหาสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองอาจก่อให้เกิดปัญหาชื่อเสียงได้ง่าย ปัญหาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองมีขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนและเสียเวลาเกินความ

* กฤษฎาภรณ์ แก้วสวนจิก และ ธวัชชัย จันทรสม. (2567). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(1), 145-172.

Kidsadaporn Kaewsuanjik and Tawatchai Jansom. (2024). Legal problems regarding the origin and duties of senators According to the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 4(1), 145-172.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

จำเป็น ปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภา (ชุดแรก) ในการเลือกนายกรัฐมนตรี และปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จึงเสนอแนะให้แก้ไขในเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภาโดยเปลี่ยนที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งหมด และยกเลิกเงื่อนไขในการเห็นชอบแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ต้องใช้คะแนนเสียงสมาชิกวุฒิสภาในการให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม โดยเปลี่ยนเป็นใช้เสียงข้างมากของรัฐสภาตามปกติ

คำสำคัญ: ปัญหาทางกฎหมาย, ที่มา, อำนาจหน้าที่, สมาชิกวุฒิสภา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

Abstract

This article aims to study and analyze the problem of the origins of senators. and the powers and duties of senators according to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2017. From the study it was found that Provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2017 regarding the origins and powers and duties of the Senate. There are many legal problems, namely the problem that the source of senators is not connected with the people according to democratic principles, The problem of selecting senators among themselves can easily cause problems with vote buying. The problem of the selection of senators among themselves involves steps and processes that are more complicated and time consuming than necessary. Problems with the power of senators (first batch) to choose the prime minister. and the problem of the power of senators to amend the constitution. Therefore, it is recommended to amend the matter of the origin of the senators by changing the origin of the senators to be entirely elected by the people. and cancel the conditions for approving constitutional amendments that require the votes of not less than one-third of the Senate to approve them. By changing to using the normal parliamentary majority.

Keywords : Legal issues, Source; authority, Senator, Constitution 2017

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้มีสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 269 มีจำนวน 250 คน ซึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และ ประเภทที่สอง เป็นสมาชิกวุฒิสภาในภาวะปกติ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 จำนวน 200 คน มาจากวิธีการเลือกกันเองตามกลุ่มอาชีพตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ไปจนถึงระดับประเทศ ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ทั้ง 2 ประเภทนี้ มีความแตกต่างกันหลายประเด็นทั้งในแง่ของที่มาและอำนาจหน้าที่

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะราษฎรได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีทั้งหมด 39 มาตรา มีการจัดวางโครงสร้างอำนาจ ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ อำนาจของกษัตริย์ อำนาจของสภาผู้แทนราษฎร อำนาจของคณะกรรมการราษฎร และอำนาจศาล ซึ่งยังไม่ได้กำหนดให้มีวุฒิสภา จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 3 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 จึงปรากฏวุฒิสภาเป็นครั้งแรก ในชื่อวุฒิสภา (คณิน บุญสุวรรณ, 2548) ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำเอาหลักการปกครองในรูปแบบรัฐสภาเหมือนประเทศอังกฤษมาใช้ และให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติอย่างเต็มที่ในการตราพระราชบัญญัติ โดยรัฐสภาประกอบด้วย 2 สภา คือ วุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งโดยตรง อยู่ในวาระ 4 ปี ส่วนสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อม (ประกาศองค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 , 2489) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 80 ท่าน มีอายุคราวละ 6 ปี ในวาระเริ่มแรกให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในตำแหน่งในวันสุดท้ายก่อนใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 เป็นผู้เลือก และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2489

อย่างไรก็ตามสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการควบคุมการบริหารของฝ่ายรัฐบาลมากกว่าวุฒิสภา เพราะสามารถเปิดอภิปรายและลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะและรายบุคคลได้ ในขณะที่วุฒิสภาไม่สามารถลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ จะกระทำได้เพียงการตั้งกระทู้ถามในรัฐสภา เว้นแต่วันแถลงนโยบายของรัฐบาล

รัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา ก็ยังคงกำหนดให้มีวุฒิสภาที่สมาชิกมาจากการแต่งตั้งโดยตลอด โดยมีที่มาจากการแต่งตั้งของนายกรัฐมนตรีในแต่ละสมัย เป็นผู้เสนอชื่อบุคคลขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (บรรศักดิ์ อวรรณโณ และ ปัทมา สุบกัมบัง, 2543) ซึ่งผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งส่วนใหญ่จะมีที่มาจากนายทหารทั้งในและนอกราชการ รวมทั้งข้าราชการระดับสูงที่มีแนวคิดเอนเอียงไปในทางอนุรักษนิยม อีกทั้งการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามักจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ในทางการเมืองของฝ่ายที่เสนอแต่งตั้ง จึงทำให้วุฒิสภาถูกขนานนามว่าเป็น “สภาตรายาง” มาโดยตลอด สาเหตุเนื่องจากแทนที่สมาชิกวุฒิสภาจะแสดงบทบาทในการพิจารณากลับกรองกฎหมายในฐานะสภาสูงกลับกรองกฎหมายที่มาจากสภาล่าง แต่กลับไปรับใช้อำนาจการเมืองแทน การตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหารโดยวุฒิสภาจึงไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการมีวุฒิสภาได้อย่างแท้จริง (สมชาติ รอบกิจ, 2523)

ต่อมาเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขึ้น สภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) จึงได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น โดยได้บัญญัติให้วุฒิสภามีความเป็นอิสระ และกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เช่น สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรวมทั้งข้าราชการระดับสูงได้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 200 คน มีที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด แต่วุฒิสภากลับไม่มีความเป็นกลางทางการเมืองและมักจะเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรอยู่เสมอ สภาพการณ์เช่นนี้จึงส่งผลให้การควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารโดยวุฒิสภาไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์การเป็นสภาถ่วงดุลได้ จึงได้มีการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับวุฒิสภาเพื่อให้มีความเป็นกลางอย่างแท้จริง ต่อมาหลังจากที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คปค. ได้ยึดอำนาจและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 และในภายหลังได้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ขึ้นมา จึงได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาวุฒิสภา

โดยมีการกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 150 คน ซึ่งมีที่มาจากการเลือกตั้งส่วนหนึ่ง และมาจากการสรรหาอีกส่วนหนึ่ง อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภายังคงเป็นไปตามหลักการเดิมที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รวมทั้งกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การให้ความเห็นชอบในกรณีสำคัญ ๆ หรือเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง และการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง โดยเฉพาะอำนาจในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นเกือบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเลย จะมีก็เพียงแต่การเพิ่มมูลเหตุในการร้องขอให้ถอดถอนขึ้นมาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการลดจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอถอดถอนจากเดิมที่กำหนดไว้ 50,000 คน ในรัฐธรรมนูญฯ ปี 2540 เหลือเพียง 20,000 คนเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ว่าผู้ร่างรัฐธรรมนูญยังคงมีเจตนาที่จะให้วุฒิสภาเป็นสภาที่มีอำนาจหน้าที่ทั้งในด้านการกลั่นกรองกฎหมายและในด้านการควบคุมตรวจสอบการทำงานขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ถึงแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จะมีการเปลี่ยนแปลงที่มาของสมาชิกวุฒิสภาโดยใช้ระบบผสม ก็ได้แก้ปัญหามาให้หมดไป แต่กลับเพิ่มปัญหาใหม่เข้าไปอีก เพราะสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งยังคงอิงกับระบบการเมือง ส่วนสมาชิกวุฒิสภาประเภทสรรหาที่ถูกกล่าวหาว่าไม่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน จึงส่งผลให้การทำงานของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน ขาดความเป็นเอกภาพมากกว่าเดิม อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ถูกยกเลิกโดยการทำรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และในระหว่างการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คณะรักษาความสงบแห่งชาติก็ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 โดยกำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557, มาตรา 6)

ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้แบ่งสมาชิกวุฒิสภาออกเป็น 2 ช่วงเวลา (อภิสิทธิ์ ปาसानะเก, 2559) คือ ภายหลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้มีสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกตามบทเฉพาะกาล มาตรา 269 จำนวน 250 คน มาจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง 5 ปี นับแต่ได้รับโปรดเกล้าแต่งตั้ง หลังจากสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกหมดวาระ สมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ในภาวะปกติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะมีที่มาจากคัดเลือกกันเองของแต่ละกลุ่มอาชีพโดยไม่มีการเลือกตั้งโดยตรงจาก

ประชาชน โดย มาตรา 107 กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของคนที่มีความรู้ความสามารถ การประกอบอาชีพต่างๆที่หลากหลายของสังคม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 107) แต่ทั้งนี้อำนาจของสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองช่วงก็ยังเหมือนเดิม เช่น การตรวจสอบฝ่ายบริหาร การพิจารณากฎหมาย และการแต่งตั้งบุคคลในองค์กรอิสระ เป็นต้น เว้นแต่อำนาจเลือกนายกรัฐมนตรีของสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกตามบทเฉพาะกาลเท่านั้น

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แล้ว พบว่าการแก้ไขที่มาและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ ทั้งในเรื่องที่มาและอำนาจของวุฒิสภา คือ ปัญหาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนตามหลักประชาธิปไตย ปัญหาสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองอาจก่อให้เกิดปัญหาข้อเสียได้ง่าย ปัญหาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองมีขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนและเสียเวลาเกินความจำเป็น ปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภา (ชุดแรก) ในการเลือกนายกรัฐมนตรี และปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงสภาพปัญหาดังกล่าวในบทความนี้

ที่มาสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คน (มาตรา 107) มาจากการเลือกกันเองของประชาชนพลเมืองผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ หรือ มีสถานะต่างๆ แต่ในวาระเริ่มแรกของการใช้รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ (มาตรา 269) ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา วาระแรกตามบทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาลได้กำหนดที่มาของวุฒิสภาในวาระเริ่มแรกมาจากการสรรหา และแต่งตั้งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่งซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ และมีความเป็นกลางทางการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบสองคน มีหน้าที่ดำเนินการสรรหาบุคคลซึ่งสมควรเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(ก) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 107 จำนวนสองร้อยคนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 268 ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันแล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

(ข) ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา คัดเลือกบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในอันจะเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาและการปฏิรูปประเทศมีจำนวนไม่เกินสองร้อยคน ตามวิธีการที่คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภากำหนดแล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่ช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดตาม (ก)

(ค) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติคัดเลือกผู้ได้รับเลือกตั้งตาม (ก) จากบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ได้จำนวนห้าสิบคน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจำนวนห้าสิบคนโดยการคัดเลือกดังกล่าวให้คำนึงถึงบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และให้คัดเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) ให้ได้จำนวนหนึ่งร้อยเก้าสิบสี่คนรวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นสองร้อยห้าสิบคน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) จำนวนห้าสิบคน ทั้งนี้ ให้แล้วเสร็จภายในสามวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 268

(2) มิให้นำความในมาตรา 108 ข. ลักษณะต้องห้าม (6) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมาใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับสรรหาตาม (1) (ข) และมีให้นำความในมาตรา 108 ข. ลักษณะต้องห้าม (2) มาตรา 184 (1) และมาตรา 185 มาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง

(3) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาตินำรายชื่อบุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือกตาม (1) (ค) จำนวนสองร้อยห้าสิบคนดังกล่าวขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งต่อไป และให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

2. ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 107

หลังจากที่ครบวาระห้าปีนับตั้งแต่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ชุดแรกที่ถูกแต่งตั้งมาใช้อำนาจเฉพาะกิจสานต่อช่วงรอยต่อของการดำเนินงานตามรัฐธรรมนูญ 2560 ก็หมดอายุไป โดยที่มาของ ส.ว. ชุดใหม่ ก็ไม่เหมือน ส.ว. ชุดพิเศษ ตามบทเฉพาะกาลอีกต่อไป และมีจำนวนลดลงเหลือเพียง 200 คน แตกต่างจาก ส.ว. ชุดพิเศษตามบทเฉพาะกาลที่มีถึง 250 คน

มาตรา 107 วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์อาชีพ ลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคมโดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

การแบ่งกลุ่ม จำนวนกลุ่ม และคุณสมบัติของบุคคลในแต่ละกลุ่ม การสมัครและรับสมัคร หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกันเอง การได้รับเลือก จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะพึงมีจากแต่ละกลุ่ม การขึ้นบัญชีสำรอง การเลื่อนบุคคลจากบัญชีสำรองขึ้นดำรงตำแหน่งแทน และมาตรการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การเลือกกันเองเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้การเลือกตั้งกล่าวเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จะกำหนดมิให้ผู้สมัครในแต่ละกลุ่มเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกัน หรือจะกำหนดให้มีการคัดกรองผู้สมัครรับเลือกด้วยวิธีการอื่นใดที่ผู้สมัครรับเลือกมีส่วนร่วมในการคัดกรองก็ได้

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้ดำเนินการตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดและระดับประเทศ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยในระดับประเทศ

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่ครบตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าเพราะเหตุตำแหน่งว่างลง หรือด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เพราะเหตุถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา และไม่มีรายชื่อบุคคลที่สำรองไว้เหลืออยู่ ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ แต่ในกรณีที่มีสมาชิกวุฒิสภาเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดและอายุของวุฒิสภาเหลืออยู่เกินหนึ่งปี ให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภามีสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งกล่าวอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และภายในห้าวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกามีผลใช้บังคับ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันเริ่มดำเนินการเพื่อ

เลือกไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ การกำหนดดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำความในมาตรา 104 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ 2560 ข้างต้น ได้กำหนดหลักการที่มาและจำนวนวุฒิสภามาบทบัญญัติหลัก โดยให้ ส.ว. มีจำนวน 200 คน วาระดำรงตำแหน่งคราวละห้าปี ซึ่งจะเริ่มนับอายุตั้งแต่วันที่กรรมการเลือกตั้ง (กกต.) ประกาศผล มีที่มาจากการที่ผู้สมัครตามแต่ละกลุ่มอาชีพ “เลือกกันเอง” โดยบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกัน ทำงานหรือเคยทำงานด้านๆ ต่าง ที่หลากหลายของสังคม ซึ่งรายละเอียดการจัดสรรกลุ่มอาชีพต่างๆ จำนวนและหลักเกณฑ์ขั้นตอนการเลือกกันเองอย่างชัดเจนจะถูกลงไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งวุฒิสภา พ.ศ. 2561 (พ.ร.บ.วุฒิสภา)

พ.ร.บ.วุฒิสภา มาตรา 10 และ มาตรา 11 กำหนดให้ผู้สมัคร ส.ว. สามารถเลือกสมัครเป็นตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ได้ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวน 18 กลุ่ม และกลุ่มพิเศษอีกสองกลุ่มคือ กลุ่มสตรี และกลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ทุพพลภาพรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ รวมจำนวนทั้งหมด 20 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มการบริหารราชการแผ่นดินและความมั่นคง เช่น อดีตข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

2. กลุ่มกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

3. กลุ่มการศึกษา เช่น ครู อาจารย์ นักวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

4. กลุ่มการสาธารณสุข เช่น แพทย์ทุกประเภท เทคนิคการแพทย์ พยาบาล เภสัชกร หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

5. กลุ่มอาชีพทำนา ปลุกพืชล้มลุก หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

6. กลุ่มอาชีพทำสวน ป่าไม้ ปศุสัตว์ ประมง หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

7. กลุ่มพนักงานลูกจ้างที่ไม่ใช่ราชการหรือหน่วยงานรัฐ ผู้ใช้แรงงาน อื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

8. กลุ่มผู้ประกอบอาชีพด้านสิ่งแวดล้อม ผังเมือง อสังหาฯ และสาธารณสุขโรคทรัพยากร ธรรมชาติ พลังงาน หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

9. กลุ่มผู้ประกอบการกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมาย หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

10. กลุ่มผู้ประกอบการอื่นนอกจาก (9)

11. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจหรืออาชีพด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบการกิจการอื่นหรือพนักงานโรงแรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

12. กลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

13. กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสื่อสาร การพัฒนานวัตกรรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

14. กลุ่มสตรี

15. กลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ทุพพลภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มอัตลักษณ์อื่น หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

16. กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี การแสดงและบันเทิง นักกีฬา หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

17. กลุ่มประชาสังคม กลุ่มองค์กรสาธารณประโยชน์ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

18. กลุ่มสื่อสารมวลชน ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

19. กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

20. กลุ่มอื่น ๆ

วิธีการเลือก ส.ว. ให้เลือกกันเอง ตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จนถึงระดับประเทศ เมื่อผู้สมัครคุณสมบัติผ่านแล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการเลือกกันเองภายใน 20 กลุ่ม ซึ่งผู้สมัครแต่ละคนมีสิทธิเลือกสมัครได้แค่หนึ่งกลุ่มและในหนึ่งอำเภอเท่านั้น (มาตรา 15) โดยทุกกลุ่มจะทำการเลือกกันเองตั้งแต่ในระดับอำเภอ พอได้ตัวแทนระดับอำเภอก็ไปคัดเลือกกันเองต่อในระดับจังหวัด จากนั้นค่อยไปคัดเลือกกันเองต่อในระดับประเทศ จนได้สมาชิกครบ 200 คน ซึ่งขั้นตอนต่าง ๆ มีดังนี้

การเลือกกันเองในระดับอำเภอ (มาตรา 40) จะเป็นการเลือกกันเองภายในกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้ได้ห้าอันดับแรกของแต่ละกลุ่ม โดยเริ่มด้วยการเลือกกันเองภายในกลุ่มที่ผู้สมัครเลือกสมัครก่อน ซึ่งจะเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกินสองคน โดยจะลงคะแนนให้ตัวเองก็ได้ แต่ไม่สามารถลงคะแนนให้ผู้ใดได้เกินหนึ่งคะแนน ผู้ได้คะแนนสูงสุดห้าอันดับแรกถือเป็นผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของแต่ละกลุ่ม เมื่อได้ผู้ได้รับเลือกขั้นต้นแล้ว จะถูกจัดแบ่งออกตามสาย แบ่งออกเป็นไม่เกินสี่สาย และให้มีจำนวนกลุ่มเท่า ๆ กัน ผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของ

แต่ละกลุ่มจะต้องเลือกผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของกลุ่มอื่นที่อยู่ในสายเดียวกัน โดยให้เลือกบุคคลจากกลุ่มอื่นในสายเดียวกัน กลุ่มละหนึ่งคน ห้ามเลือกคนที่อยู่กลุ่มเดียวกันหรือเลือกตนเองในขั้นนี้ ผู้ได้คะแนนสามลำดับแรกของแต่ละกลุ่ม ถือเป็นผู้ได้รับเลือกในระดับอำเภอสำหรับกลุ่มนั้น และเข้าสู่การคัดเลือกต่อในระดับจังหวัดต่อไป

การเลือกกันเองในระดับจังหวัด (มาตรา 41) จะเป็นการเลือกกันเองภายในกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้ได้ห้าอันดับแรกของแต่ละกลุ่ม ผู้ได้รับเลือกระดับอำเภอแต่ละกลุ่ม ลงคะแนนเลือกกันเองภายในกลุ่ม ซึ่งจะเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกินสองคน โดยจะลงคะแนนให้ตัวเองก็ได้แต่ไม่สามารถลงคะแนนให้ผู้ใดได้เกินหนึ่งคะแนน ผู้ได้คะแนนสูงสุดห้าอันดับแรก ถือเป็นผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของแต่ละกลุ่ม กลุ่มแต่ละกลุ่มเมื่อได้ผู้ได้รับเลือกขั้นต้นแล้ว จะถูกจัดแบ่งออกตามสาย แบ่งออกเป็นไม่เกินสี่สาย และให้มีจำนวนกลุ่มเท่า ๆ กัน ผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของแต่ละกลุ่มจะต้องเลือกผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของกลุ่มอื่นที่อยู่ในสายเดียวกัน โดยให้เลือกบุคคลจากกลุ่มอื่น กลุ่มละหนึ่งคน ห้ามเลือกคนที่อยู่กลุ่มเดียวกันหรือเลือกตนเอง ผู้ได้คะแนนสูงสุดสองลำดับแรกของแต่ละกลุ่ม ถือเป็นผู้ได้รับเลือกในระดับจังหวัดสำหรับกลุ่มนั้น และเข้าสู่การคัดเลือกต่อในระดับประเทศต่อไป

ขั้นตอนสุดท้าย คือการเลือกกันเองในระดับประเทศ (มาตรา 42) จะเป็นการเลือกกันเองภายในกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้ได้ 40 คนแรกของแต่ละกลุ่ม ผู้ได้รับเลือกระดับจังหวัดแต่ละกลุ่ม ลงคะแนนเลือกกันเองภายในกลุ่ม ซึ่งจะเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกิน 10 คน โดยจะลงคะแนนให้ตัวเองก็ได้แต่ไม่สามารถลงคะแนนให้ผู้ใดได้เกินหนึ่งคะแนน ผู้ได้คะแนนสูงสุด 40 อันดับแรก ถือเป็นผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของแต่ละกลุ่ม ในขั้นนี้หากแต่ละกลุ่มได้ไม่ครบ 40 คน ก็ให้ถือตามจำนวนเท่าที่มี แต่จะน้อยกว่า 20 คนไม่ได้ โดยผู้อำนวยการเลือกตั้งระดับประเทศจะจัดให้ผู้ที่ไม่ได้รับเลือก ซึ่งยังอยู่ ณ สถานที่เลือกนั้น เลือกกันเองใหม่จนกว่ากลุ่มนั้นจะมีจำนวนอย่างต่ำถึง 20 คน กลุ่มแต่ละกลุ่มเมื่อได้ผู้ได้รับเลือกขั้นต้นแล้ว จะถูกจัดแบ่งออกตามสาย แบ่งออกเป็นไม่เกินสี่สาย และให้มีจำนวนกลุ่มเท่า ๆ กัน ผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของแต่ละกลุ่มจะต้องเลือกผู้ได้รับเลือกขั้นต้นของกลุ่มอื่นที่อยู่ในสายเดียวกัน โดยให้เลือกบุคคลจากกลุ่มอื่น กลุ่มละไม่เกินห้าคน ห้ามเลือกคนที่อยู่กลุ่มเดียวกันหรือเลือกตนเองในขั้นนี้ ผู้ได้คะแนนสูงสุด 10 ลำดับแรกของแต่ละกลุ่ม ถือเป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็น ส.ว. สำหรับกลุ่มนั้น และผู้ที่ได้ลำดับที่ 11 ถึง 15 จะเป็นผู้ที่อยู่ในบัญชีสำรองของกลุ่มนั้น

โดยสรุป เมื่อผ่านการเลือกกันเองของกลุ่มผู้สมัคร ส.ว. ตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จนถึงระดับประเทศแล้ว ก็จะได้ตัวแทนจากแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน เป็นตัวจริงที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็น ส.ว. ยกตัวอย่างเช่น นายเอเคยเป็นครู ทำงานมาแล้ว 20 ปี อยากเป็น ส.ว. ดังนั้น นายเอ จึงไปสมัครตามอำเภอที่ตนพำนัก เพื่อเข้ารับเลือกในกลุ่มอาชีพที่ตนเชี่ยวชาญคือกลุ่มการศึกษา เมื่อตรวจคุณสมบัติผ่านก็ต้องเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกกันเองสามด่าน ซึ่งนั่นหมายความว่า นายเอจะเป็นทั้งผู้มีสิทธิเลือก ส.ว. และเป็นผู้มีสิทธิได้รับเลือกให้เป็น ส.ว. ไปพร้อมกัน และการที่นายเอ จะเป็น ส.ว. ได้นั้น นายเอ ต้องได้คะแนนสูงสุด 40 อันดับแรกในการคัดเลือกระดับประเทศที่ได้รับความไว้วางใจจากคนในกลุ่มอาชีพเดียวกัน และยังต้องได้รับความไว้วางใจจากผู้สมัครกลุ่มอื่น ๆ ถูกเลือกจนเป็นผู้ได้คะแนนสูงสุด 10 ลำดับแรกของกลุ่มการศึกษา และเป็นหนึ่งใน 200 คนที่ได้รับตำแหน่ง ส.ว. ในที่สุด

อำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีดังนี้

1. การกลั่นกรองกฎหมาย โดยหลักการแล้วสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้พิจารณากฎหมายก่อน เมื่อเห็นชอบแล้วจึงเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป กระบวนการหรือขั้นตอนการพิจารณาของวุฒิสภานั้นมีลักษณะทำนองเดียวกับของสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ โดยปกติวุฒิสภาจะพิจารณาร่างกฎหมายเป็น 3 วาระ คือ 1. ขั้นรับหลักการ 2. ขั้นพิจารณาเรียงมาตรา 3. ขั้นลงมติ ดังนั้น การพิจารณาของวุฒิสภา จึงเป็นการกลั่นกรองกฎหมาย ที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว (ไพโรจน์ โพธิ์ไธสง , 2551)

2. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของวุฒิสภาจะต่างกับการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของสภาผู้แทนราษฎร เพราะวุฒิสภามีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะใช้มาตรการควบคุมที่มีอยู่ในการล้มล้างรัฐบาล แต่มุ่งประสงค์ที่จะกระตุ้นเตือนให้สาธารณชนได้รับทราบและให้รัฐบาลตระหนักถึงความบกพร่องในการบริหารราชการแผ่นดิน ตามที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ เป็นมาตรการเสริมหรือเป็นการควบคุมทางอ้อมที่สำคัญและจำเป็นซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้เป็นเครื่องมือของสมาชิกวุฒิสภา ที่จะตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารทั้งในกิจการที่เกี่ยวข้องกับ

นโยบายของรัฐบาลโดยตรง และในเรื่องการบริหารงานตามปกติของส่วนราชการต่างๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจควบคุมของรัฐบาล (ไพโรจน์ โพธิ์ไธสง , 2551)

3. การให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ การให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่างๆ กระทำบนหลักการที่ว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนหรือของประเทศชาติ ต้องได้รับความยินยอมหรือได้รับความเห็นชอบจากประชาชนเจ้าของประเทศ โดยผ่านทางผู้แทนของปวงชน การให้ความเห็นชอบในเรื่อง ที่ต้องกระทำร่วมกันทั้งสองสภา เช่น การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา 17 การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา 21 การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา 177 การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา 178 เป็นต้น

4. การคัดสรรบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปัจจุบัน ได้ให้อำนาจวุฒิสภาในการแต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรต่างๆ เช่น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น

5. อำนาจสมาชิกวุฒิสภาชุดแรก ในการเลือกนายกรัฐมนตรี อำนาจเฉพาะกิจประการหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภาชุดแรก ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้น ในมาตรา 272 ได้ระบุไว้ว่า ในห้าปีแรกการเลือกนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นการประชุมร่วมกันของทั้งสองสภา ซึ่งจะต้องมีมติเห็นชอบเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา นั้นหมายความว่าสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกมีอำนาจในการร่วมเลือกนายกรัฐมนตรีด้วย

6. การพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ วุฒิสภาต้องกระทำร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร ทั้งการเสนอและพิจารณา

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

1. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับที่มาสมาชิกวุฒิสภาตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.1 ปัญหาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนตามหลักประชาธิปไตย ประชาธิปไตย คือรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา

ดำเนินการและมีส่วนร่วมกันในการจัดการปกครอง คำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึงหมู่คนคือปวงชน กับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่ คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” ฉะนั้นการปกครองสังคมจึงต้องถือมติของปวงชนเป็นใหญ่ หรือที่กล่าวว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั่นเอง ความคิดที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด การไม่แบ่งแยกและความเสมอภาค สิทธิพลเมือง ความยินยอม สิทธิในการมีชีวิตและสิทธิฝ่ายข้างน้อย นอกจากนี้ ประชาธิปไตยยังทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลประโยชน์ของตนและแบ่งอำนาจจากกลุ่มคนมาเป็นชุดกฎเกณฑ์แทน (Przeworski, Adam , 1991) แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภาขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาระแรก ตามบทเฉพาะกาลโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 2 ได้บัญญัติให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจสูงสุดเรียกว่า “อำนาจอธิปไตย” มีที่มาจากประชาชน และประชาชนผู้เป็นเจ้าของย่อมเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ แต่ในปัจจุบันจำนวนประชากรมีมากขึ้น การใช้อำนาจอธิปไตยแบบทางตรงจึงมีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องมีตัวแทนประชาชนเข้าทำหน้าที่ในองค์กรหลักในการปกครองประเทศ การเลือกตั้งจึงเป็นเป็นกลไกที่นำมาใช้ชื่อว่าประชาชนต้องการให้ผู้ใดเข้าไปทำหน้าที่แทนตน ดังนั้นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยประชาชนจึงเป็นผู้แทนของประชาชน เพื่อเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน ดังนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นลักษณะสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประเทศต่าง ๆ ใช้อยู่ในเวลานี้

ตามทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (สมคิด เลิศไพฑูรย์ , 2548) รูสโซ่ (Jean Jacques Rousseau) ได้เสนอว่าราษฎรแต่ละคนมีสิทธิที่จะเลือกผู้ปกครองของตนเอง ทั้งนี้ เพราะเป็นการแสดงออกซึ่งส่วนแห่งอำนาจอธิปไตยของตนอันนำมาซึ่งหลักที่เรารู้จักกันดีคือ “การเลือกตั้งอย่างทั่วถึง” (Universal Suffrage) เพราะถือว่าการเลือกตั้งเป็นสิทธิของทุกคนมิใช่เป็นหน้าที่ จึงไม่อาจมีการจำกัดสิทธิของประชาชนได้ ดังที่รูสโซ่กล่าวว่า “สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิที่ไม่มีอะไรจะมาพรากไปจากประชาชนได้” การที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาในวาระแรก ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ มีที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

จำนวน 250 คน ประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภาที่มาจาก สามส่วน คือ ส่วนแรกสมาชิกวุฒิสภาที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ให้ได้จำนวน 200 คน แล้วส่งรายชื่อให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติคัดเลือกให้เหลือ จำนวน 50 คน ส่วนที่สองมาจากคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ตั้งขึ้น ทำการคัดเลือกบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 400 คน แล้วส่งรายชื่อให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ คัดเลือกให้เหลือ จำนวน 194 คน และส่วนที่สามมาจากผู้ดำรงตำแหน่งทางทหารและตำรวจ เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง จำนวน 6 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เมื่อพิจารณาจากหลักการประชาธิปไตย และทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนแล้ว จะเห็นได้ว่าที่มาของสมาชิกวุฒิสภาทั้งสามทางดังกล่าว ไม่ได้เป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตยเลย เนื่องจากประชาธิปไตย คือรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งเพื่อแสดงออกซึ่งส่วนแห่งอำนาจอธิปไตยของตน รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการในการจัดการปกครองร่วมกัน ซึ่งผู้แทนของประชาชนที่ได้รับมอบหมายให้ไปใช้อำนาจนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนใหญ่โดยผ่านกลไกการเลือกตั้ง แต่การที่สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยไม่ได้ผ่านการเลือกตั้งและไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง จึงเป็นการขัดต่อหลักการประชาธิปไตย และทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างสิ้นเชิง

2) ปัญหาเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาด้วยวิธีการคัดเลือกกันเอง นับว่าเป็นวิธีการเลือกแบบใหม่ที่แปลกและแหวกแนวที่สุดนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา โดยวิวัฒนาการที่มาจากสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ 2540 มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด จากนั้นรัฐธรรมนูญ 2550 จึงเปลี่ยนมาเป็นเลือกตั้งส่วนหนึ่ง และสรรหาอีกส่วนหนึ่ง แต่ทว่าที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบบใหม่นี้ จะไม่ต้องให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งจากประชาชน โดยมิชัย ฤชุพันธุ์ อดีตประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ให้สัมภาษณ์ ถึงที่มาสมาชิกวุฒิสภาแบบใหม่นี้ว่า “ประชาชนเขาจะเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยตรง และไม่ต้องอิงกับพรรคการเมืองเพราะไม่ต้องหาเสียง เขาก็คุยกันเฉพาะแต่ในกลุ่มบุคคลที่สมัคร กลไกในลักษณะนี้จะทำให้สมาชิกวุฒิสภาปลอดจากการเมือง มาจากทุกสาขาอาชีพ มาจากคนทั่วประเทศ และกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็คือประชาชน”

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีคำถามที่ตามมาภายหลังว่าสมาชิกวุฒิสภา ในฐานะที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย จะยังยึดโยงกับเสียงประชาชนมากน้อยเพียงใดในเมื่อจำกัดสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ไว้ให้เฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเองเท่านั้น (ภูวตล คงแสง, 2565)

ภายหลังจากที่สมาชิกวุฒิสภาชุดแรก ตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญหมวดวาระ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดให้เปลี่ยนที่มา และจำนวนของสมาชิกวุฒิสภาใหม่ จากเดิมที่มาจากกาแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำนวน 250 คน มาเป็นวิธีคัดเลือกกันเอง และให้มีจำนวน 200 คน โดยให้แต่ละกลุ่มอาชีพเลือกกันเองตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ ซึ่งการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาด้วยวิธีการคัดเลือกกันเองนี้ มิได้มีที่มาจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นการขัดต่อหลักการประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีการเลือกตั้ง แต่เป็นการเลือกตั้งกันเองภายในกลุ่มของผู้สมัคร และเลือกตั้งแบบไขว้ของกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในสายเดียวกัน วิธีการดังกล่าวก็มิได้เป็นประชาธิปไตยแบบทั่วถึง เพราะผู้มีสิทธิในการคัดเลือกผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภานั้นจำกัดอยู่เฉพาะคนเพียงบางกลุ่ม ซึ่งก็คือกลุ่มผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาด้วยตนเองเท่านั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอำนาจอธิปไตยทั้งหลายย่อมต้องมาจากปวงชน (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2551) อีกทั้งการให้ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาใช้วิธีการคัดเลือกกันเองเป็นการขัดต่อหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เมื่อพิจารณาหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ซึ่งเป็นหลักการที่ยอมรับว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การใช้อำนาจในการปกครองจึงต้องกระทำโดยประชาชน อำนาจอธิปไตยทั้งปวงจึงต้องมีความเชื่อมโยงถึงประชาชน ประชาชนจึงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงในการเลือกตั้ง และเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางอ้อมโดยผ่านองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ และประชาชนเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยสูงสุดของรัฐ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 3 ก็ได้บัญญัติเอาไว้ชัดเจนว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย แต่รัฐธรรมนูญเองกลับบัญญัติให้มีสมาชิกวุฒิสภาโดยใช้วิธีคัดเลือกกันเอง โดยที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยไม่ได้ใช้อำนาจของตนในการเลือกตั้งเลย ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวจึงขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน ตามทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน รูสโซ่ (Jean Jacques Rousseau) ได้เสนอในหนังสือชื่อ สัญญาประชาคม (Social Contract) ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทุกคนที่มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของตามสัดส่วนของตน แต่จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว กลับกำหนดให้ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาทำการคัดเลือกกันเองภายในกลุ่ม และเลือกไขว้กลุ่ม โดยที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงไม่มีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับคัดเลือกนี้ มิได้มีที่มาจากการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน

อย่างแท้จริง จึงเป็นการขัดต่อทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สะท้อนถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด

เมื่อพิจารณาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในหลาย ๆ ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย พบว่ามีที่มาแตกต่างกัน ในกรณีของประเทศไทยซึ่งใช้ระบบรัฐสภานั้น สมาชิกวุฒิสภา หรือสภาขุนนาง มีที่มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ทั้งที่ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศแม่แบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของอังกฤษเอง ที่มีการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจกันระหว่างฝ่ายกษัตริย์กับฝ่ายรัฐสภา จนในที่สุดนำไปสู่การจำกัดอำนาจของกษัตริย์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นเรื่องเฉพาะกรณีเท่านั้น และในปัจจุบันพบว่าบทบาทของสภาขุนนางอังกฤษก็ลดอำนาจและความสำคัญลงไปมาก เหลือเพียงบทบาทในการกลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านมาจากสภาสมาชิกเท่านั้น ดังนั้นวุฒิสภาหรือสภาขุนนางของอังกฤษจึงเป็นผลมาจากการวิวัฒนาการในทางประวัติศาสตร์ มิใช่เพราะความคิดทางทฤษฎีแต่อย่างใด ส่วนกรณีของประเทศไทยนั้นจะพบว่ามีความแตกต่างกัน คือประวัติศาสตร์ความเป็นมาและการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจกันของประเทศไทยแตกต่างจากอังกฤษ จึงไม่ควรนำเอากรณีการแต่งตั้งสภาขุนนางของอังกฤษมาใช้กับกรณีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ 2560

กรณีประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้ระบบประธานาธิบดีนั้น มีจำนวนสมาชิกวุฒิสภา 100 คน มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด โดยมีที่มาจาก 50 มลรัฐ มลรัฐละ 2 คนเท่ากัน โดยไม่คำนึงถึงจำนวนประชากรของแต่ละมลรัฐ และประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยตรง ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ที่สมควรรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมของแต่ละพรรคก่อนที่เรียกว่า Convention หรือมีการเลือกตั้งหยั่งเสียง (Primary) ก่อน แล้วจึงค่อยนำรายชื่อที่ได้รับการเลือกแล้ว ส่งเข้าชิงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และยังกำหนดให้แบ่งจำนวนสมาชิกวุฒิสภาออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน เท่าที่จะทำได้ ตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภากลุ่มที่หนึ่งว่างลงเมื่อสิ้นปีที่สอง กลุ่มที่สองว่างลงเมื่อสิ้นปีที่สี่ และกลุ่มที่สามว่างลงเมื่อสิ้นปีที่หก ทั้งนี้เพื่อให้มีการเลือกตั้ง 1 ใน 3 ของสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ในทุก ๆ 2 ปี เมื่อเปรียบเทียบที่มาของสมาชิกวุฒิสภาประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศไทยแล้วถือว่าที่มาของสมาชิกวุฒิสภาประเทศสหรัฐอเมริกามีความเป็นป็นประชาธิปไตยแบบเต็มใบ เพราะที่มายึดโยงกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง ส่วนที่มาของ

สมาชิกวุฒิสภาประเทศไทยทั้งชุดแรกแบบแต่งตั้ง และชุดใหม่แบบเลือกกันเอง ไม่มีส่วนยึดโยงกับประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามหลักการประชาธิปไตยเลย

กรณีสมาชิกวุฒิสภาฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบกึ่งรัฐสภา-กึ่งประธานาธิบดีนั้นมาจากการเลือกตั้งโดยการออกเสียงทางอ้อม การลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกสมาชิกวุฒิสภานั้นกระทำโดยคณะผู้เลือกตั้ง (Electoral Colleges) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาภาค สมาชิกสภาจังหวัด และตัวแทนที่สมาชิกสภาเทศบาลตั้งขึ้น เขตเลือกตั้งใช้เขตจังหวัด (Department) เป็นหลัก นอกจากสมาชิกวุฒิสภาประเภทผู้แทนจังหวัดแล้วยังมีสมาชิกวุฒิสภาผู้แทนคนฝรั่งเศสที่อยู่นอกฝรั่งเศสอีกจำนวนหนึ่งซึ่งใช้วิธีการเลือกตั้งที่แตกต่างกัน วิธีเลือกตั้งใช้ระบบผสม คือ ในจังหวัดที่มีสมาชิกวุฒิสภาได้ไม่เกิน 4 คน ใช้ระบบเสียงข้างมาก 2 รอบ เหมือนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกวุฒิสภาได้ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ก็ใช้วิธีเลือกตั้งแบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อ ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาสำหรับคนฝรั่งเศสที่มีภูมิลำเนาออกฝรั่งเศสใช้วิธีพิเศษ กล่าวคือให้คณะกรรมการการระดับสูงของฝรั่งเศส นอกประเทศ (Conseil Supérieur des Français à l'étranger) เสนอรายชื่อคนและให้วุฒิสภาลงมติรับหรือไม่รับรายชื่อดังกล่าว แต่วุฒิสภาเองจะเสนอชื่อใหม่ไม่ได้และในกรณีวุฒิสภาลงมติไม่รับ คณะกรรมการการฯ ก็ต้องเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาใหม่จนกว่าจะรับ อนึ่งวาระของสมาชิกวุฒิสภามีวาระ 9 ปี โดยจะมีการพ้นจากตำแหน่ง 1 ใน 3 ทุก ๆ 3 ปี ตามบัญชีรายชื่อจังหวัดท้ายกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาชุดแรกมาจากการแต่งตั้ง และชุดใหม่มาจากการเลือกกันเอง ซึ่งมีได้มีที่มาจากประชาชนเช่นเดียวกับของฝรั่งเศส แต่ที่มาของคณะผู้เลือกตั้งของฝรั่งเศสมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งอาจกล่าวอ้างได้ว่าเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยโดยทางผู้แทนอันเป็นไปตามหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และหลักเสียงข้างมาก ต่างจากสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกของไทยที่มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. มีได้มีที่มาจาก การเลือกตั้ง ส่วนสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ของไทยมาจากการเลือกตั้ง แต่เป็นการเลือกกันเองของบรรดาผู้สมัคร

กรณีวุฒิสภาของญี่ปุ่น (House of Councillors) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 252 คน โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของการเลือกตั้ง คือ ประเภทแรกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (Local Constituencies) จำนวน 152 คน ซึ่งแบ่งตามการแบ่งเขตการปกครองที่มีอยู่ 47 เขต โดยมีจำนวนสมาชิกในแต่ละเขตจะมีได้นั้นขึ้นอยู่กับจำนวนประชาชนในเขตนั้น ๆ ซึ่งโตเกียวมีประชากรจำนวนมากที่สุด มีสมาชิกวุฒิสภาได้ 8 คน

ในขณะที่เขตที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดมีสมาชิกได้อย่างน้อย 2 คน โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้เพียง 1 คนเท่านั้น ประเภทที่สองมาจากการเลือกตั้งตามเขตเลือกตั้งระดับชาติ (National Constituency) จำนวน 100 คน โดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ 1 คน สาเหตุที่กำหนดให้มีเขตเลือกตั้งระดับชาติ เพราะต้องการให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่เป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง สมาชิกวุฒิสภาของญี่ปุ่นมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี โดยจำนวนครึ่งหนึ่งจะต้องพ้นจากตำแหน่งทุก ๆ 3 ปี และต้องจัดให้มีการเลือกตั้งเข้ามาแทนที่สมาชิกที่พ้นจากตำแหน่งไป จะเห็นได้ว่าสมาชิกวุฒิสภาของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งแตกต่างจากกรณีของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบดูถึงที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในประเทศต่าง ๆ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว จะพบว่ามีแนวโน้มที่จะให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงได้ใช้อำนาจของตนผ่านการเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องต่อหลักการประชาธิปไตยและทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน แต่ประเทศไทยเองทั้ง ๆ ที่ผ่านมาในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้อย่างเต็มที่ แต่ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กลับมาจำกัดการใช้ อำนาจอธิปไตยของประชาชนลงมิให้มีส่วนร่วมในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปเป็นผู้แทนของตน ซึ่งมีได้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยและขัดต่อทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

1.2 ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองอาจก่อให้เกิดปัญหาข้อเสียได้ง่าย

การข้อเสียเป็นอีกปัญหาหนึ่งของการเลือกตั้ง ที่บ่อนทำลายการพัฒนา ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เมื่อมีการลงทุนข้อเสียของผู้สมัครรับการเลือกตั้ง เพื่อเข้าสู่การดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจทางการเมือง ด้วยแนวคิดเดียวกับการลงทุนในลักษณะเดียวกับการค้าขาย ซึ่งผู้ลงทุนย่อมมุ่งหวังผลตอบแทนหรือกำไรที่จะได้รับการการลงทุนนั้น ผู้ลงทุนข้อเสียย่อมต้องหวังผลกำไรเช่นกัน ดังนั้น เมื่อข้อเสียได้สำเร็จจนได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็ย่อมจะแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองนั้น เพื่อให้ได้เงินลงทุนที่ข้อเสียคืนกลับมาพร้อมด้วยกำไร รวมไปถึงการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในรูปตัวเงิน เพื่อจะสะสมไว้สำหรับการข้อเสียในการเลือกตั้งครั้งต่อไป รัฐธรรมนูญ 2560 จึงตัด

ประชาชนออกจากการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา แล้วให้ผู้สมัครเลือกกันเองเพื่อป้องกันการซื้อเสียงจากประชาชน หากวิเคราะห์ดูแล้วจะเห็นว่าปัญหาการซื้อเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแบบให้ผู้สมัครเลือกกันเองนี้ อาจมีโอกาสดังเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าเดิม เนื่องจากจำนวนคนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องซื้อเสียง มีขนาดเล็กลง กล่าวคือ หากเป็นระบบการเลือกตั้งโดยประชาชนเป็นผู้เลือก ผู้สมัครชิงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาจะต้องมั่นใจว่าตนจะได้รับเสียงจากประชาชนตามจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีขนาดใหญ่จึงจะยอมซื้อเสียงและต้องลงทุนจ่ายเงินซื้อเสียงจำนวนมาก แต่พอเปลี่ยนเป็นการคัดเลือกกันเองในกลุ่มอาชีพ ยิ่งกลุ่มอาชีพใดที่มีจำนวนผู้สมัครน้อย การซื้อเสียงก็จะยิ่งทำได้ง่ายมากขึ้นไปอีก ดังนั้นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาซื้อเสียงได้ง่าย

1.3 ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเอง มีขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนและเสียเวลาเกินความจำเป็น

แนวคิดที่ให้มีการแบ่งกลุ่มบุคคลออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่จะมาสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา สามารถมาได้อย่างกว้างขวางโดยมิใช่มาจากองค์กรใดองค์กรหนึ่งหรืออาชีพใดอาชีพหนึ่งเท่านั้น แต่สมาชิกวุฒิสภาควรมาจากตัวแทนของทุกกลุ่มอาชีพ ซึ่งต้องมีการกระจายกลุ่มให้ครอบคลุมและทั่วถึงทุกอาชีพให้มากที่สุด ซึ่งหลักการที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มบุคคลอาชีพนั้น นอกจากจะแบ่งตามกลุ่มโดยพิจารณาจากจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่มอาชีพและการแบ่งกลุ่มบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมแล้ว ยังต้องใช้หลักการแบ่งกลุ่มโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาประกอบด้วย เพื่อให้ได้กลุ่มคนที่สามารถสะท้อนแนวคิดของกลุ่มคนดังกล่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่ออำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามากที่สุด จากแนวคิดดังกล่าวได้มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวน 18 กลุ่ม และกลุ่มพิเศษอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสตรี และกลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ทุพพลภาพรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ รวมจำนวนทั้งหมด 20 กลุ่ม ซึ่งการแบ่งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ออกเป็น 20 กลุ่ม อาจมีปัญหาในเรื่องสัดส่วนและจำนวนของสมาชิกวุฒิสภาตามกลุ่มอาชีพ ซึ่งบางกลุ่มอาชีพอาจมีจำนวนผู้ประกอบอาชีพนั้นเป็นจำนวนมาก แต่บางกลุ่มอาชีพอาจมีผู้ประกอบอาชีพนั้นจำนวนน้อย ทำให้ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาตามกลุ่มอาชีพไม่ได้สัดส่วนตามจำนวนผู้ประกอบอาชีพของแต่ละกลุ่ม และจะมีหลักประกันอย่างไรว่าประชาชนทุกคนจะมีตัวแทนของตนเองไปทำหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา สำหรับคนที่ไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือประกอบอาชีพอิสระ หากมีความประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา จะมีสิทธิสมัครเข้าอยู่ในกลุ่มใดได้บ้าง หรือบางทีเมื่อสมัครแล้วอาจจะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มอื่นที่

ไม่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ของตนเองก็เป็นได้ ที่ผ่านมาคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้พยายามนำเสนอข้อดีประการต่าง ๆ ของวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแบบใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่ารูปแบบนี้จะเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดีและน่าสนใจที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ง่ายขึ้น แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เนื่องจากการคัดเลือกล้วนใช้วิธีให้ผู้สมัครในแต่ละกลุ่มแต่ละด้านลงคะแนนเลือกผู้สมัครในกลุ่มด้านอื่นที่ไม่ใช่ด้านของตนเอง ให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายลำดับรอง เริ่มตั้งแต่ระดับอำเภอ พอได้ตัวแทนระดับอำเภอ ก็ไปคัดเลือกกันเองต่อในระดับจังหวัด จากนั้นจึงไปคัดเลือกกันเองต่อในระดับประเทศ นั่นเท่ากับว่าผู้ที่จะได้เป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องผ่านการคัดเลือกกันเองถึง 3 รอบในสนามคัดเลือกที่ต่างกันถึง 3 ระดับ ดังนั้นแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะเปิดโอกาสให้บุคคลมีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ง่ายขึ้น แต่ในความเป็นจริงการได้รับคัดเลือกกลับเป็นไปได้ยาก เพราะต้องผ่านการคัดเลือกกันเองแบบไขว้กลุ่มถึง 3 รอบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน และเสียเวลาเกินความจำเป็น

2. ปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

2.1 ปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภาชุดแรก ในการเลือกนายกรัฐมนตรี อำนาจเฉพาะกิจประการหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภาชุดแรก ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้น ในมาตรา 272 ได้ระบุไว้ว่า ในห้าปีแรกการเลือกนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นการประชุมร่วมกันของทั้งสองสภา ซึ่งจะต้องมีมติเห็นชอบเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา นั้นหมายความว่าสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกมีอำนาจในการร่วมเลือกนายกรัฐมนตรีด้วย กล่าวคือเมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจำนวนที่สามารถเปิดการประชุมรัฐสภาได้ตามมาตรา 83 หรือมาตรา 84 แล้วแต่กรณี และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสองร้อยห้าสิบคนแล้ว การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการตามมาตรา 159 เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 159 วรรคหนึ่งให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 159 วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา และในช่วงระหว่างเวลาดังกล่าว หากมีกรณีที่ไม้อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 88 ไม่ว่าด้วยเหตุ

ใด และสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 88 ในกรณีเช่นนั้นให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน และในกรณีที่รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งต่อไป โดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 88 หรือไม่ก็ได้ตามมาตรา 272

เมื่อพิจารณาระบบรัฐสภาอังกฤษ จะเห็นว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น โดยนายกรัฐมนตรีจะเป็นทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัดอยู่ทุกคน ทั้งนี้ก็เพราะนายกรัฐมนตรีถูกเลือกโดยเสียงข้างมากของสภาผู้แทนราษฎร ในทางปฏิบัติแล้วจึงเป็นประโยชน์ที่จะให้หัวหน้าฝ่ายบริหารจะต้องเป็นสมาชิกของสภาล่างด้วย เพื่อให้สามารถควบคุมเสียงข้างมากในการผ่านกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลได้ ส่วนสมาชิกวุฒิสภาของอังกฤษไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง จึงไม่มีอำนาจเลือกนายกรัฐมนตรี

ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบสภาคู่เรียกว่าสภาไดเอท (Diet) ซึ่งประกอบไปด้วยสภาล่างและสภานบนที่มาจากการเลือกตั้ง โดยรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นฉบับปี 1947 มาตรา 67 ระบุให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภานบนหรือล่างก็ได้ ในทางปฏิบัติ นายกรัฐมนตรีมักเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่ได้เสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นหัวหน้าของกลุ่มที่เป็นใหญ่ที่สุดในบรรดาพรรคร่วมรัฐบาล กระบวนการคือทั้งสองสภาจะต้องลงมติเห็นชอบนายกรัฐมนตรีจากในบรรดาสมาชิกแยกกัน โดยใช้ระบบเลือกตั้งสองรอบ เพื่อหาผู้ที่ได้เสียงข้างมากเกินกึ่งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม หากสภาล่างและสภานบนเห็นชอบรายชื่อบุคคลผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่างกัน ก็จะมีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันจากสมาชิกทั้งสองสภาเพื่อหาทางออก แต่หากยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้อีกภายในสิบวัน ก็จะถือว่าผู้ที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาล่างเป็นนายกรัฐมนตรี (รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น , มาตรา 67) ผู้ได้รับการลงมติเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจะได้รับมอบตราตั้ง และจะได้รับการถวายชื่อต่อจักรพรรดิเพื่อทรงแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ (รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น , มาตรา 6) การที่ญี่ปุ่นให้อำนาจวุฒิสภาลงมติเห็นชอบนายกรัฐมนตรีแตกต่างจากกรณีของประเทศไทย เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาญี่ปุ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง แต่สมาชิกวุฒิสภาชุดแรกของไทยที่มีอำนาจเลือกนายกรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งของ คสช. ประเด็นที่มานายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเป็น

หนึ่งในเรื่องหลักที่ถูกรวบรวมโครงสร้างใหม่ในรัฐธรรมนูญ 1947 ก่อนหน้านั้น รัฐธรรมนูญเมจิ 1889 กำหนดให้ผู้ว่าฝ่ายบริหารมาจากการแต่งตั้งของจักรพรรดิเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติ นายกรัฐมนตรีจึงต้องได้รับการยอมรับจากชนชั้นสูง ขุนนาง หรือที่ปรึกษาของจักรพรรดิ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการยอมรับหรือเป็นสมาชิกของสภาที่มีอำนาจค่อนข้างจำกัด แต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลง รัฐธรรมนูญใหม่ที่ร่างโดยสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้อำนาจอยู่กับสภาไดเอท จะเห็นได้ว่าอำนาจในการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญและบทบาทแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ถึงแม้ว่าจะไม่ผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภาก็ตาม

จากการเปรียบเทียบอำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกนายกรัฐมนตรี ประเทศที่ปกครองในระบบรัฐสภาข้างต้น เห็นได้ว่าประเทศที่มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งหรือแม้แต่มาจากการเลือกตั้ง ล้วนแต่ไม่ให้อำนาจหรือบทบาทสำคัญในการเลือกนายกรัฐมนตรีแก่สมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากหากให้สมาชิกวุฒิสภาลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีด้วยแล้ว รัฐบาลอาจเป็นเสียงข้างน้อย ไม่สามารถบริหารอย่างราบรื่นได้ เพราะในระบบรัฐสภานั้น รัฐบาลจะบริหารได้ต้องอาศัยเสียงข้างมากของสภาผู้แทนราษฎร

2.2 ปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญที่ดีควรกำหนดวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกฎหมายขึ้นไว้ การที่มีวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกฎหมายนั้นก็เพื่อป้องกันการล้มล้างหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยการใช้กำลังอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อไม่มีทางออกก็อาจเกิดการปฏิวัติหรือรัฐประหารขึ้นเพื่อที่จะแก้ไขหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญ

หลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั้น ต้องกำหนดเงื่อนไขหรือวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมที่ไม่ง่ายจนเกินไปและต้องมีวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมที่แตกต่างและยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดา (สุริยา ปานแป้น และ อนุวัฒน์ บุญนันท์, 2557) เพราะถ้าเปิดช่องให้การแก้ไขเพิ่มเติมทำได้ง่ายเกินไปจะทำให้รัฐธรรมนูญไม่ได้รับความเคารพจากประชาชนเท่าที่ควรและหากใช้วิธีการแก้ไขเพิ่มเติมเหมือนกฎหมายอื่นๆก็อาจถูกมองว่าลำดับศักดิ์กฎหมายของรัฐธรรมนูญไม่ได้ต่างอะไรไปจากกฎหมายลำดับรองเลย เพราะเหตุว่าองค์กรผู้ได้รับอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมสามารถเข้าไปเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญได้ง่ายตามความประสงค์หรืออำเภอใจ (สมยศ เชื้อไทย, 2535) และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญควรเป็นการถาวรพอสมควรไม่ใช่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมชั่วคราว

อำนาจที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ของสมาชิกวุฒิสภา โดยผลของรัฐธรรมนูญ ปี 2560 คือ การเข้ามามีส่วนร่วมพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ในมาตรา 256 (3) ได้กำหนดให้การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติม นั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา จากบทบัญญัติดังกล่าวเพียงชั้นเริ่มต้นรับหลักการ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็กำหนดเงื่อนไขให้ทำได้ยาก โดยกำหนดให้คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาและมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เช่น สมมุติว่าในขณะนั้นมีสมาชิกรัฐสภา จำนวน 750 คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 คน และสมาชิกวุฒิสภา 250 คน ร่วมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ปรากฏว่ามีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน 400 เสียง ซึ่งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (กึ่งหนึ่งคือ 375 เสียง) ก็ต้องพิจารณาต่อไปว่า ในจำนวน 400 เสียงที่เห็นชอบในชั้นรับหลักการนี้ มีจำนวนสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาหรือไม่ ในเมื่อสมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 250 คน หนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาจึงเท่ากับ 84 คน ฉะนั้นแม้จะมีคะแนนเสียงของทั้งสองสภาเห็นชอบรับหลักการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งก็ตาม แต่หากไม่มีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยถึง 84 คน ก็ทำให้การพิจารณารับหลักการของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องตกไป เท่ากับว่าใช้เสียงข้างน้อยของสมาชิกวุฒิสภาเอาชนะเสียงข้างมากของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

และในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ตามมาตรา 256 (6) การพิจารณาการออกเสียงลงคะแนนยังกำหนดเงื่อนไขให้ทำได้ยากกว่าชั้นรับหลักการ คือ

1) การลงคะแนนต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

2) ในจำนวนคะแนนเสียงเห็นชอบนี้ ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน

3) ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

การกำหนดเงื่อนไขเรื่องจำนวนเสียงสมาชิกวุฒิสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ส่งผลให้วุฒิสภามีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเหนือกว่าอำนาจสภาผู้แทนราษฎร โดยทั่วไปแล้ววัตถุประสงค์ของประเทศต่าง ๆ ที่กำหนดให้มี 2 สภา แยกจากกัน คือ สภาผู้แทนราษฎร และ วุฒิสภา ก็เพื่อให้ทั้ง 2 สภา ได้กลั่นกรองกฎหมายและถ่วงดุลกัน ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับสภาผู้แทนราษฎร เพราะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แตกต่างจากวุฒิสภาที่สมาชิกในหลาย ๆ ประเทศ มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม หรือมาจากการแต่งตั้ง หรือมาจากการสืบทอด หากเปรียบเทียบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ปี 2560 กับรัฐธรรมนูญ ปี 2540 และรัฐธรรมนูญ ปี 2550 พบว่ารัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว ไม่ได้กำหนดจำนวนเสียงสมาชิกวุฒิสภาขั้นต่ำในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้เลย ดังนั้นการกำหนดเงื่อนไขเรื่องจำนวนเสียงสมาชิกวุฒิสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงส่งผลให้วุฒิสภามีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเหนือกว่าอำนาจสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน อีกทั้งในทางปฏิบัติทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ยากมาก หรืออาจเป็นไปไม่ได้เลย

นอกจากนี้ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 270 ยังกำหนดให้วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจในการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ และร่วมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาด้วย แสดงให้เห็นว่า อายุของวุฒิสภาตามมาตรา 269 มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่ที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง กระบวนการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ย่อมต้องสิ้นสุดลงพร้อมกับอายุของวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลด้วย ดังนั้น วุฒิสภาย่อมต้องเร่งเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในที่ประชุมให้แล้วเสร็จภายในอายุของวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลด้วย ซึ่งในการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติให้สำเร็จนั้นยังมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาแก้ไขทั้งในส่วนของกฎหมาย

งบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยและสังคมโลกซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งยังต้องอาศัยความร่วมมือของหลายภาคส่วน การที่จะเร่งรัดให้สำเร็จโดยเร็วจึงไม่มีความเหมาะสมและยังถือเป็นการแทรกแซงการดำเนินการของฝ่ายบริหารในการ บริหารราชการแผ่นดินด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาวาระแรกตามบทเฉพาะกาล หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ให้มาจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และที่มาของสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มีที่มาจาก การคัดเลือกกันเองของผู้สมัครแบบไขว้กลุ่ม โดยไม่ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงนั้น เป็นการขัดต่อหลักการของประชาธิปไตย เนื่องจากประชาธิปไตย คือรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนดำเนินการร่วมกัน และผู้แทนของประชาชนที่ได้รับมอบหมายให้ไปใช้อำนาจนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนใหญ่ โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง แต่การที่สมาชิกวุฒิสภาที่มีที่มาจาก การแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และมีที่มาจาก การคัดเลือกกันเอง โดยไม่ได้ผ่านการเลือกตั้งของประชาชนและไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงนั้น จึงเป็นการขัดต่อหลักประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ซึ่งเป็นหลักการที่ยอมรับว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การใช้อำนาจในการปกครองจึงต้องกระทำโดยประชาชน อำนาจอธิปไตยทั้งหลายจะต้องมีความเชื่อมโยงกับประชาชน ประชาชนจึงเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐโดยตรงในการเลือกตั้ง และเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐในทางอ้อมโดยผ่านองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ และประชาชนเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดของรัฐ แต่จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปี 2560 กลับให้ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้คัดเลือกสมาชิกวุฒิสภาด้วยตนเอง ทำให้สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มีที่มาจาก การใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนอย่างแท้จริง จึงเป็นการขัดต่อทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนอีกด้วย

ในส่วนของอำนาจหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา การที่รัฐธรรมนูญเพิ่มอำนาจใหม่ให้กับสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกในการเลือกนายกรัฐมนตรี เป็นการขัดต่อหลักประชาธิปไตย และอาจได้

รัฐบาลเสียงข้างน้อย ทำให้ไม่สามารถบริหารอย่างราบรื่นได้ เพราะในระบบรัฐสภานั้นรัฐบาลจะบริหารได้ต้องอาศัยเสียงข้างมากของสภาผู้แทนราษฎร และการเพิ่มเงื่อนไขอำนาจในการเห็นชอบแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ต้องใช้คะแนนเสียงสมาชิกวุฒิสภาในการให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ย่อมส่งผลให้รัฐธรรมนูญแก้ไขได้ยากหรือแก้ไขไม่ได้เลยในทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

1. แก้ไขในเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภา คือ ให้แก้ไขรัฐธรรมนูญยกเลิกวิธีการคัดเลือกกันเองของสมาชิกวุฒิสภา และเปลี่ยนที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งหมด เพื่อให้ที่มาที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจตามหลักประชาธิปไตย และเป็นการเคารพอำนาจอการตัดสินใจของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

2. แก้ไขอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา โดยยกเลิกเงื่อนไขในการเห็นชอบแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ต้องใช้คะแนนเสียงสมาชิกวุฒิสภาในการให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม โดยเปลี่ยนเป็นใช้เสียงข้างมากของรัฐสภาตามปกติ

เอกสารอ้างอิง

คณิน บุญสุวรรณ. (2548). ปทานุกรมศัพท์รัฐสภาและการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ปัทมา สุปกำบัง. (2543). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2551). กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประกาศองค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 เรื่อง “ตั้งประธานองค์การเลือกตั้งและเลขาธิการองค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา”. ราชกิจจานุเบกษา 63, 33 (21 พฤษภาคม 2489). หน้า 690.

ไพโรจน์ โพธิ์ไสย. (2551). บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. หน้า 11.

ภูวดล คงแสง. (2565). “ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560”. วารสารนาคบุตรปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 14(3), 146.

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นฉบับปี 1947

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548) กฎหมายรัฐธรรมนูญ : หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมชาติ รอบกิจ. (2523). “การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517”. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมยศ เชื้อไทย. (2535). คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุริยา ปานแป้น และ อนุวัฒน์ บุญนันท์. (2557). กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

อภิสิทธิ์ ปาसानะเก. (2559). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ พุทธศักราช 2559. วารสารวิชาการกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 4(2), 51.

Przeworski, Adam (1991). Democracy and the Market. Cambridge University Press.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University) เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เป็รับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabun PSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับ อย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนามาสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี

ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษญา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณขุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิท อัจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ที่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : ketsada.iadp@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งคัลฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt)ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

.....3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16.pt)

2.....(16.pt)

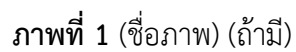
3.....(16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....ระบุรูปแบบของการวิจัย.....ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง.....การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....การเก็บรวบรวมข้อมูล.....การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16.pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

[illegible]

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

This image shows a blank sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

... (16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

(16 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

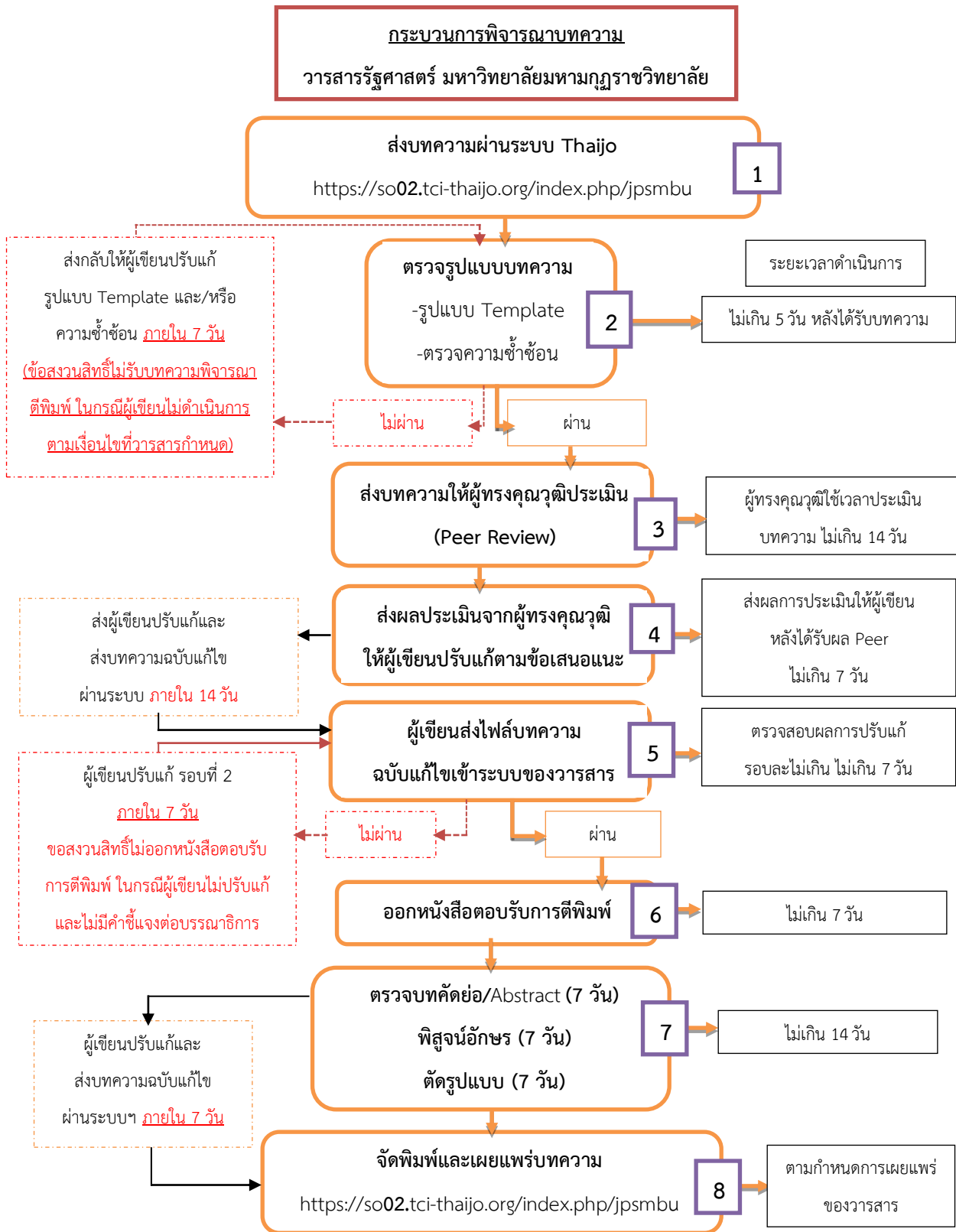
.....

.....

.....

.....

.....

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้พิมพ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลา
ประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้พิมพ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)